

TOTIVS OPERIS INDEX.

VITA HIPPOCRATIS EX Sorani Historiis excerpta.

Eiusdem Hippocratis Coi Medicorum omnium longe Principis Aphorismorum antiquæ, & Nicolai Leoniceni Vicentini recentioris interpretationis Lib. VII.

Præsagiorum siue Pronosticorũ Hippocratis antiquæ, & Gulielmi Copi recentioris interpretationis Lib. III.

Hippocratis de Legē liber.

Eiusdē de Mente Sēsuue libellus.

Eiusdem Secretorum liber.

Eiusdem Capsula eburnea.

Eiusdem Iusiurandum, iis ideo annexum, ut nauaturi Medicinæ operam, quales esse debeant, ab ipso Hippocrate discant.

M. D. XXXII.

EPIGRAMMA AD LECTOREM
Mart. Cro.

Artis Apollineæ quicunq; oracula nosse,
 Et medicus credi nomine req; cupis.
Corpora seu cupias, qua sint habitudine nosse,
 Seu quæ conueniens cuiq; diæta fiet.
Siue uelis nocui causam cognoscere morbi,
 Siue latens signis elicuisse malum.
Pellere seu præsens, seu uis prohibere futurum,
 In cute seu perstet, uiscera siue premat.
Hos legito Hippocratis lector studiose libellos,
 Spe maiora feres commoda, crede mihi.
Limpidus hic fons est medicinæ, & maximus au/
 Græcia cui titulos reddidit Herculeos. (tor,
Protulit hic fœtus medicorum examina multa,
 Vt sonipes robur Troius Argolicum.
Quem tibi nunc tersum profert, pulchreq; politũ,
 Pœonia præstans arte Vedelicius.
Hinc igitur responsa petes Phœbi, atq; Sibyllæ,
 Certa, magis dictis, Cornigeriq; Dei.

REuerendo Dño Ioanni Andreæ
de Valentinis Mutinensi, Artium &
Medicinæ Doctori excellẽtiss. Sando/
miriensi & Trocensi Præposito, Cano/
nico Cracouieñ. ac Regiæ & Reginalis
Maiestatum Poloniæ Physico, Petrus
Vedelicius Oborniceñ, Artium
& Medicinæ Doctor, Con/
sul Cracouieñ
S.P.D.

VOCATVS AD
Medicæ artis pu
blicã professionẽ
in hoc præclaris/
simo Regiæ Ciui
tatis Cracouien/
sis Gymnasio, in
quo sapiẽtes, et doctissimi uiri, omni stu/
diorũ & doctrinæ genere plurimũ pol/

lent excellentissime Doctor, hæsitabam aliquãdiu, quidnã ad studiosorũ utilitatem prælegẽdum mihi foret: multa enĩ optima se simul mihi offerebãt, in hoc diuite campo, inter quæ, tametsi Principis quarta Fen primi, magis mihi arrisisset, ꝙ hæc pars uberius cæteris in uniuersali medendi arte commodũ, afferre uideatur. Quia tamẽ Collega meus, multo iam ante eiusdem quartæ Fen explicandæ sibi prouinciam assumpserat, indecorum mihi uisum est, illum, de me alioqui probe meritum, in hoc suo ipsius instituto, distrahere & impedire: præsertim, ꝙ paulum dispicienti mihi, primus omnium Philosophorum ac Medicorum Hippocrates, oracula sua, quæ alĳ Aphorismos uocant, tanq̃ scopũ, ad quem meam deliberationẽ, studiumq; & operam dirigerem, mihi obtulerit, tuis auspicĳs explicanda, quæ una cum alĳs eiusdem Hippocratis opusculis, lectu & cognitu iucundis, Pronosticorum uidelicet, & Secretorum. Item de Lege, ac de Mente Sensuue, adiuncta illis formula Iurisiurandi ipsius etiam Hippocratis, uirtutis & integritatis eius optimo testimonio, imprimenda ad communem utilitatem tradidi. Videbatur mihi porro satius, longeq; optimum, ab authore breuiloquo, eodemq; grauissimo & Medicorũ Principe, q̃ a quouis alio prolixo, meam lectionem auspicari: uel hoc in prospectu habens, ne materia, longis uerborum periodis conglutinata, tedium & nauseam Lectori per-

Galenus de Tuenda sanitate lib. 4. Aphorismos Hippo. uocat oracula.

ſpicaci ingereret. Vtramq; autem traductionem, nouam & ueterem, tam Aphoriſmorum q̃ etiam Pronoſticorum, ſimul connexui, ut quantū altera præſtet, & aliam explicet, Lectores cognoſcant & intelligant. Ad te uero uirum ſingulari uirtute & humanitate præditum, ac multo rerum uſu conſultiſſimum, ea ipſa opuſcula deſtinaui, a me diligēter recognita, & tanq̃ ſelectos quoſdā ex uarijs pratis floſculos, in pulcherrimū uiridariū redacta, ſimulq; cōnexa, ut tuo nomine et auctoritate, qua plurimū præſtas in publicū prodeāt. Adijcietur ſiquidē illis, non parum fauoris ac dignitatis, ex tua excellenti doctrina & uirtute, cum omnes exiſtimaturi ſint, quicquid ad te deferatur, emendatum, omnibuſq; numeris abſolutū eſſe debere. Certo mihi & Medicinæ Tyronibus perſuadens, ſi in huius uiridarij parua hæc ſepta diſcendi gratia ſeceſſerint, magnū fructum, & rerum cognitionem, cuius præſtantiſſima pars a Medicis tractatur, uerborum miro compendio & parſimonia, inde relaturos. Ratus inſuper, tibi uiro ornatiſſimo, cuius nomini hæc inſcripta ſunt, me, rem nō ingratā feciſſe, uel ſaltem aliquod indiciū, mei in te animi, meiq; officij, atq; obſeruantiæ tibi præſtitiſſe, pro eo beneficio mihi per te exhibito, q̄ cū te penes eſſet, alterū Phyſicum, in locum prioris uita functi. Sereniſſimo & clemētiſſimo Principi & Domino, Domino SIGISMVNDO Regi Poloniæ, regalibus omnibus uir-

tutibus, gloria, rebusq; gestis inclyto, & Serenissi-
mis eius liberis, ad tuendam & cõseruandã eorum
bonam ualetudinem surrogare, me uiribus longe
imparem, non solum ad tantũ munus obeundum
delegisti, sed etiam apud Serenissimam Principem
& Dñam, Dñam BONAM Reginam, Reginali
grauitate, animi magnitudine, prudentia, & cæteris
uirtutibus, modis omnibus incomparabilẽ, ac apud
Reuerẽdiss. Dñum PETRVM Tomicium Præ-
sulẽ Cracouiensem, & Regni Poloniæ Vicecan-
cellarium dignissimum, uirum usquequaq; lauda-
tissimum, ad assequendum in ipso Cracouien-
si Gymnasio hoc publicum legendi munus pro-
mouisti, & sedulo commendasti: ita, q hac
tua commendatione effectum sit, ut si quæ exi-
stimatio erat iampridem de moribus, ingenioq;
meo, apud homines constituta, ea non modo
cumulata sit, uerum etiam confirmata. Sed ne
quid inepti de me amplius iactasse uidear, cum
ipse nihil aliud habeam, uel studio, uel officio meo
accomodatius, q̃ ut operæ & lucubrationis meæ,
tibi monimentum aliquod relinquã, hoc licet par-
uũ, tamen accipe exporrecta fronte & grato animo
qualecunq; erga te obseruantiæ meæ testi-
moniũ, cui me & unice commendatũ
iri cupio, & omni officiorũ genere
debere profiteor. Bene uale.
Cracouiæ sexto Kalẽ-
das Iunias.
M.D.XXXII.

¶ Index, qui te lector ſummarie docet, quid quiſq; liber Aphoriſmorum Hippocratis contineat.

ℭ Index eorum, quæ in Præsagiorum libris uisa sunt notatu digna.

ℭ PRIMO LIBRO Hippocratis de Prædictionibus hæc continentur.

ℭ SECVNDO libro Hippocratis de Prædictionibus hæc continentur.

¶ Quæ libro Tertio Præsagiorum Hippocratis continentur.

ΤΕΛΟΣ.

HIPPOCRATIS VITA DE SORANI HISTORIIS.

HIPPOCRATES domo quidē et genere Cous fuit, Heraclidæ, Phæneretesq; filius, ab Hercule, Aesculapioq; genus ducens, oriundusue. Nam ab uno uigesimus erat, ab altero nonus & decimus. Meminit eius gentis originis, genealogiæue Eratosthenes, Pherecides, Apollodorus, Areus Tarsensis. Heraclidæ quidem sui patris auditor fuit, Herodici deinde, secundum autem nonnullos, & Gorgiæ Leontini rhetoris, Democritiq; Abderitani philosophi. Peloponiacis uero temporibus floruit. Natus est (ait Histomachus primo de Hippocratis secta) primo anno octogesimæ olympiadis. Soranus autem Cous, qui cuncta librorum conditoria, monumentaq; in Co perscrutatus est, addit, regnante, siue in magistratu existente Abriada, mensis Agrianei septimo, ac uigesimo die, quo etiam nunc Coos ait Hippocrati parentare. Arte uero medica, disciplinisq; circularibus institutus, exercitatusue, parentibus iam mortuis, de patria discessit. Quemadmodum uero perperam & maligne Andreas libro de medica origine, genealogiaue, quoniam librorum publicum conditorium incenderat in Cnido. Cæteri autem aiunt, quod

Coi singulis annis Hippocrati parentabāt.

Andreas Hippocratem infamauit.

ſtatuerat, quæcuuque in ſingulis locis agerentur, perficerenturue, perſcrutari, uti ea uarietate magis exercitaretur, excitareturue. Quemadmodum uero Soranus Cous in hiſtoria tradit, ſomnus dormienti adſtitit, mandauitq; uti in Theſſaliam migraret. Cum uero Græciam totam medicina iuuaret, omnibuſq; admirationi eſſet, Perdiccaſq; Macedonum rex, qui tabe phthiſiue laborare credebatur, per legatos rogaſſet, ad ſeſe uti ueniret, cum Euryphonte ſenatu maiore ad eum uenit, morbumq; illum animi affectum, amorẽue eſſe oſtendit. Nam poſt Alexandri patris mortẽ, Philan eius pellicem, amicamue Perdiccas deperibat, cui cum factum diſſertaret, deprehendit Perdiccam uiſu Philes exhilarari, ſicq; eum morbo illo liberauit, conſeruauitq;. Quem etiam Abderitani, ad Democritum inſania liberandum uocauerunt, totamq; Græciã, urbeſq; omnes a peſtilentia liberauit, quin & in Illyrios, plurimaſq; barbaras nationes peſtilentia ingruente, rogantibus eorum regibus, uti ad ſeſe ueniret, cum ab eorum legatis, qui uenti illic uigerent, reſciuiſſet, ſine ſe dimiſit. Cum præterea morbum peſtilentiãue in Atticam uenturã proſpexiſſet, cumq; hoc futurum præmonuiſſet, & urbium & diſcipulorum, quos ad eas liberandas mittebat, curam habuit. Græcoſq; adeo amauit, uti cum eius gloria, & authoritas ad Perſas fama perueniſſet, hacq; de cauſa ab Artaxerxe p Hyſtaniden Helleſpontiorum

Soranus Cous

Perdiccas. phthiſicus creditus.

Euryphon medicus.

Phila Alexandri pellex à Perdicca adamata.

Democritus inſanus putatur.

Qua cura Græciam à peſtilentia liberauit

Artaxerxes. Hyſtanides Helleſponti hipparchos.

leſpontiorum præfectum hipparchonue, magnis donis, promiſſiſq;, uti ad ſeſe iret, rogaretur: cum eſſet ſeuerus, grauis, conſtanſq;, auriq; & argẽti cõ/temptor, ſuorumq; amator, negauit ſe iturum: quẽ/admodum ex epiſtola ad eum ſcripta demonſtra/tur. Liberauit & patriam ſuam Con, cum Atheni/enſes bellum ei eſſent illaturi, cum Theſſalos ro/gaſſet, uti opitularentur. Qua de re, magnis, et præ/claris honoribus a Cois celebratur, non minus & ab Argiuis, & ab Athenienſibus, qui eum ab Her/cule ſecundum ſacris Eleuſinijs initiatum, partici/pemue fecerũt, ciuitateq; donauerunt, publicaq; ei poſteriſq; eius alimenta in Curia, Prytanioue de/derunt. Liberaliter aũt & ſine inuidia cognatos, fa/miliareſq; medicam artẽ docebat cũ probo iureiu/rando. Obiuit aũt apud Lariſſæos, cũ Democritus fertur perijſſe, quemadmodũ nonnulli uolunt, no/naginta annorũ, ſicuti aũt alij octogintaquinq;, cẽ/tum & quatuor aliqui, centũ & nouẽ uolunt alij. Sepultus eſt inter Gyrtonem & Lariſſam, ac etiam nunc eius monimentũ oſtenditur, in quo diu apũ examen mellificantiũ permanſit: quo melle nutri/ces infantiũ puſtulas & oris hulcera apud tumu/lum perungebant, & facile ſanabant, abigebantue. Capite uero tecto, in plurimis eius imagũculis fin/gitur, quemadmodum nõnulli uolunt pileo, quod nobilitatis eſt, quemadmodũ Vliſſes pileatus cer/nitur. Cæteri autem ueſtimento, & horum aliqui

Quantum ab omnibus cole/retur Hippo/crates, uideto.

Mors Hippo/cratis.

Cur capite te/cto cernatur.

propter decorũ, honestateq́, cum caluus esset, nõ/nulli ob capitis imbecillitatẽ. Quidam aũt uolunt, uti principis locũ & grauitatem cõseruaret, retine/retue ambulando. quidam argumentũ esse uolunt amantis uagari, peregrinariue. nõnulli librorũ eius obscuritatis indiciũ esse autumãt, quidam, uti ostẽ/deret, etiã cum ualemus, lædentia uitare oportere. plurimi, quod ambulando manus iactaret, uti eas cohiberet, firmiusue teneret, caput enĩ uestimẽti flu/entem laciniã manu apprehẽdens tegebat. De eius aũt libris maxima discordia est, nam alij aliter opi/nantur: quo fit, uti de ijs nõ facile sit, quicquã affir/mare, differereue. plurimæ nãq́ caussæ hoc iudiciũ impediunt, Primũ, cognominatio, seu inscriptio. Se/cundũ, formã, figuramue dicendi conseruare posse. Tertium, quia ualẽtius, uehemẽtiusue, debiliusq́, & remissius quãdoq́ p ætatẽ eadem & scribit, & dicit. Caussasq́ præterea multas cũ ijs posset quis addu/cere. Summus ꝑfecto pecuniarũ contemptor fuit, moribusq́ seuerus & grauis, magnopereq́ Græcos amauit: nam omnes suæ gentis homines summo studio curauit, cũctasq́, sicuti antea dictũ est, Græ/ciæ urbes pestilentia liberauit, quamobrem præcla/ris afficiebatur honoribus, nõ apud Coos solũ, sed & Argiuos & Athenienses. Filios moriens duos reliquit, Thessalum, Draconemq́. Discipulorũ uero magnũ nume/rũ, sed præstantissimi eius fi/lij fuisse dicuntur.

De libris Hippocratis, nihil dicit.

Thessalus Draco q́ Hippocratis filij.

τελος θεω χαρις.

HIPPOCRATES.

APHORISMORVM HIPPOcratis liber primus, antiquæ, & Nicolai Leoniceni Vicentini nouæ interpretationis.

Docet Hippocrates, conuenientē uictum instituere hoc libro, tam in acutis affectibus q̄ diuturnis omnibus. Præterea, q̄ sæpe æger totus, cū sola uictus ratione, ipsi naturæ sit permittendus. Ad hæc, esse euacuationem ut plurimum necessariam, per loca conferentia.

Aphorismus I.

Anti-qua — Vita breuis. Ars uero longa. Tempus autem acutum. Experimentum fallax, iudicium autem difficile. Oportet autem non solum seipsum præbere facientem quæ oportet, sed etiam egrotantem, & præsentes, & ea quæ extrinsecus sunt. — *Procemium.*

I

Leoniceni. — Vita Breuis, ars uero longa, occasio autem præceps, experimentū periculosum, iudicium difficile. Nec solū se ipsum præstare oportet opportuna facientem, sed & ægrum, & asidentes, & exteriora. — *Victus seu dietæ rationē docet.*

Aphorismus II.

Anti. — In perturbationibus uentris & uomitibus qui sponte fiunt, siquidem qualia oportet purgari purgentur, & confert, & bene ferūt. Si uero non, contrarium. Sic & inanitio, siquidem qualem oportet — *Libri Apho. executio siue tractatus incipit.*

fieri fiat, & confert, & bene ferũt. Si uero non, contrarium. Contemplari igitur oportet, & tempus, & regionem, & ætates, & egritudines, in quibus oportet, aut non.

2

℄ In perturbatiõibus uentris, & uomitibus spontinis, si talia purgentur qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt: sin minus, contra. Sic & uasorum inanitio, si talis fiat qualis fieri debet, cõfert, & bene tolerant: sin minus, contra. Inspicere itaq; oportet & regionem, & tẽpus, & ætatem, & morbos, in quibus conueniat, aut non. Leoni.

Quæ considerãda.

℄ Aphorismus III.

℄ In exercitantibus ad summum, bone habitudines sunt fallaces, si in ultimo fuerint. Non enim possunt manere in eodem, neq; quiescere, qui uero non quiescunt, nequaq̃ possunt in melius addere, relinquitur igitur ad peius. Horũ igitur causa, bonam habitudinem soluere confert, & non tarde, ut rursus principiũ nutrimenti accipiat corpus. Neq; cõpressiones ad ultimũ ducere, fallaces enim sunt. sed qualis natura habentis fuerit sustinere, ad hoc ducere. Similiter & inanitiones ad ultimũ ducẽtes, sunt fallaces. Et iterum resumptiões in ultimo existentes fallaces. Anti

3

coni. ¶ Habitus exercitatorũ qui ad summũ bonitatis attingunt, periculosi, si in extremo constiterint: neq; enim possunt in eodem permanere, neq; quiescere, cum uero non quiescant, neq; possunt proficere in melius: reliquum est igitur ut decidant in deterius. His de causis bonum habitum statim soluere expedit, ut corpus rursus nutriri incipiat, neq; cõpressiones ad extremũ ducendæ: periculosum enim. Sed qualis natura fuerit eius qui debet perferre, ad hoc ducere conuenit. Sic & euacuationes quæ ad extremum deducunt periculosæ. Et rursus refectiones, cum extremæ fuerint, periculosæ.

¶ Aphorismus IIII.

Anti. ¶ Tenues & certæ dietæ in diuturnis semper passionibus, & in acutis ægritudinibus quibus non conueniunt, difficiles. Ad ultimũ tenuitatis quæ adducuntur dietæ, difficiles. Et iterum resumptiones in ultimo existentes, difficiles.

4

Leoni. ¶ Victus tenuis, atq; exquisitus, in morbis quidẽ longis semper: in acutis uero, in quibus non conuenit, periculosus. Et rursus qui ad extremũ deuenit tenuitatis, grauis est. Nam & repletiones, quæ ad extremum deueniunt, graues sunt. *Quibus nutricatus sue morbis conueniat.*

¶ Aphorismus V.

¶ In tenuibus dietis peccant egrotantes, & ideo magis leduntur. Omne enim peccatū quantūcunq; sit magnum, fit maius in tenuibus dietis q̄ grossioribus. Propter hoc, & in sanis fallaces sunt ualde, & certæ & constitutæ dietæ, quoniā peccātia difficilius ferunt. Propter hoc igitur tenues & certæ dietæ fallaces sunt amplius parum solidioribus. Anti.

5

¶ In tenui uictu ægri de linquunt, quo fit ut magis lædātur. Quicunq; enim error cōmittitur magnus, maior in hoc fit, q̄ in paulo pleniori uictu: ꝓpterea etiam sanis periculosus existit ualde exquisitus uictus, & constitutus, quoniā errores grauius ferūt. Ob hoc igitur tenuis uictus, atq; ad modū exquisitus, eo qui sit paulo plenior, magis periculosus. Leoni.

¶ Aphorismus VI.

¶ Ad ultimas ægritudines, ultimæ curationes ad perfectionem sunt potentes. Anti.

6

¶ Extremis morbis, extrema exquisite remedia optima sunt. Leoni.

¶ Aphorismus VII.

¶ Vbi ergo secundum acumen ægritudo continuos & ultimos labores habet, ultima & tenuissima dieta necessarium est uti. Vbi autem non, non, sed conuenit grossius reficere. Et tantū subconde- Anti.

ſcendere, quantum ægritudo mollior fuerit ultimis.

7

Leoni. ¶ Vbi morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores, & extreme tenuiſſimo uictu utendũ eſt. Vbi uero non, ſed pleniorem uictum cõtingit adhibere, tãtum cibi, indulgendum eſt, quanto morbus extremis eſt mollior.

¶ Aphoriſmus VIII.

Anti. ¶ Quando in ſtatu eſt ægritudo, tunc tenuiſsima dieta neceſſarium eſt uti.

8

Leoni. ¶ Quando morbus in ſuo uigore conſtiterit, tunc uictu tenuiſsimo utendum eſt.

¶ Aphoriſmus IX.

Anti. ¶ Contemplari igitur oportet ægrotantẽ, ſi ſufficiat dieta ad ſtatum ægritudinis, & utrum ille deficiat prius & non ſufficiat dieta, aut ægritudo deficiat & obtundatur.

9

Leoni. ¶ Coniectari autem oportet, an æger cum uictu ſufficiat pdurare donec morbus cõſiſtat, & nunqd prius ille deficiat, nec poſsit cum uictu perdurare, uel morbus antea deficiat, atq; hebeteſcat.

¶ Aphoriſmus X.

¶ Quibus ergo continuus eſt ſtatus, continuo & tenuiter reficere oportet. Quibus uero poſterior ſtatus, ad id & ante id parum auferendum. Prius uero uberius reficiendum, ut ſufficiat ægrotans. Anti.

10

¶ Quibus igitur ſtatim morbus conſiſtit, his ſta/tim tenuis uictus adhibendus eſt: quibus uero po/ſterius debet conſiſtere, his, & in ipſo conſiſtendi tempore, & parum ante illud, cibus ſubtrahendus, prius uero uberius agendum, ut æger ſufficiat. Leoni.

¶ Aphoriſmus XI.

¶ In paroxiſmis ſubtrahere oportet, apponere.n. leſio. Et quæcunq; ſecundum circuitus exacuuntur, in exacerbationibus ſubtrahere oportet. Anti.

11

¶ In acceſsionibus abſtinere oportet: nam cibum dare, nocuũ eſt, & quibus per circuitũ fiunt acceſsi/ones, in ipſa acceſsione abſtinere oportet. Leoni.

¶ Aphoriſmus XII.

¶ Paroxiſmos uero & conſiſtentias declarãt ægri/tudines, & tempora anni, & circuituum adinuicem incrementa, ſiue quotidie, ſiue præter diem, ſiue per amplius tẽpus fiant. Sed ex poſt apparẽtibus, quẽ/admodum in pleuretico ſputum ſubrubeũ, ſi conti/nuo appareat, inchoantẽ quidem abbreuiat. Si ue/ Anti.

ro posterius appareat, ꝓlongat. Et urinæ, & egestiones, & sudores, & discritas, & eucritas, & longas & breues ægritudines apparentia declarant.

12
Leoni. ¶ Accessiones uero, & constitutiones, morbi indicabunt, & anni tempora, & circuituũ successiua incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue per maiora interualla fiant. Sed ex his quæ mox apparent indicia sumuntur : quemadmodum in morbo laterali, si circa initia statim sputũ appareat, morbũ breuiat : si uero postea appareat, producit. Et urinæ, & alui excremẽta, & sudores : quæcunq; apparuerint, uel bonam morborũ iudicationẽ, uel malã, uel breues, aut lõgos fore morbos ostendũt.

¶ Aphorismus XIII.

Ant. ¶ Senes facillime ferunt ieiuniũ. Secundo consistentes. Minus uero pueri. Horum uero omnium maxime infantes. Horum uero ipsorum, quicunq; sunt animosiores existentes.

31
Leoni. ¶ Senes facillime ieiuniũ ferunt : secundo loco qui ætatem consistentem habent, minus adolescentes, omnium minime pueri, præsertim qui inter ipsos sunt uiuidiores.

¶ Aphorismus XIIII.

¶ Qui crescunt, plurimum habent innatum calorem, plurimo igitur indigent nutrimento. Si uero non, cõsumitur corpus. Senibus uero paruus calor inest, proprer hoc igitur paucis fomentis indigent, a multis enim extinguitur cibis calor. Propter hoc igitur & febres senibus non similiter acute fiunt, frigidum enim corpus habent. Anti.

14

Qui cibum magis appetant.

¶ Qui crescũt plurimũ habent calidi innati: plurimo igitur egent alimento, alioqui corpus absumitur. Senibus uero parum calidi innati inest: paucis ꝓpterea fomitibus egent, quia a multis extinguuntur. Hanc etiam ob causam febres senibus non similiter acutæ fiunt: frigidum enim eorum corpus. Leoni.

Cur seniorum non graues febres.

¶Aphorismus XV.

¶ Ventres hyeme & Vere, calidissimi sunt natura, & somni longissimi. In his ergo temporibus, oblatiões plures dandæ sunt. Etenim innatus calor est multus, nutrimento igitur ampliori indigent. Signum, & ætates, & athletæ. Anti.

15

¶ Ventres hyeme, & Vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi: quare per ea tempora alimenta copiosiora sunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus plurimus est, unde & pluribus egent alimentis: indicio sunt ætates, & athletæ. Leoni.

¶ Aphorismus XVI.

Anti. ¶ Humidæ dietæ, omnibus febricitantibus con-
ferũt, maxime uero pueris, & alijs, sic assuetis refici.

16

Leoni. ¶ Victus humidus febricitantibus omnibus con-
fert, maxime uero pueris, & alijs qui tali uictu uti
consueuerunt.

¶ Aphorismus XVII.

Anti. ¶ Quibus semel, aut bis, aut amplius, aut minus,
aut secundum partem. Dandum uero est aliquid
tẽpori, & horæ, & regioni, & ætati, & cõsuetudini.

17

Leoni. ¶ Et quibus semel, aut bis, & quibus plura ne,
an pauciora particulatim oporteat afferre, conside-
randum. Condonandum autem aliquid, tempori,
ætati, & consuetudini.

¶ Aphorismus XVIII.

Anti. ¶ Æstate, & autumno, cibos grauissime ferunt.
Hyeme ueuro, facile. Vere autem, secundo.

18

Leoni. ¶ Æstate, & autumno cibos difficillime ferunt,
hyeme facillime: secundum locum uer habet.

¶ Aphorismus XIX.

¶ His qui in circuitibus exacuuntur, nihil dare, neq; cogere, sed auferri ex appositis, ante crisim. Anti.

19

Circulus accessionum.

¶ His qui per circuitus accessionem habent, nihil dare oportet, neq; cogere, sed subtrahere adiectioni ante iudicationes. Leoni.

¶ Aphorismus XX.

¶ Ea quorum crisis fit, & quorum facta est æqualiter, non mouere, neq; nouum facere, neq; pharmacijs, neq; alijs prouocationibus uti, sed sinere. Anti.

20

¶ Quæ iudicantur, & iudicata sunt integre, neq; mouere, neq; nouare aliquid, siue medicamentis, siue aliter irritando, sed sinere. Leoni.

¶ Aphorismus XXI.

¶ Quæ ducere oportet, undecunq; maxime natura repit, inde ducere, per conuenientes regiones. Anti.

21

¶ Quæ ducere oportet, quo maxime natura uergit per loca conferentia, eo ducere. Leoni.

¶ Aphorismus XXII.

¶ Digesta medicari, & mouere nō cruda, neq; in principijs, nisi sint furiosa, multa uero nō sūt furiosa Anti.

22
Leoni. ¶ Concocta medicari, atq; mouere nō cruda (nec in principio) modo non turgeant: plurima uero non turgent.

¶Apho. XXIII.

Anti. ¶ Quæ egeruntur, non multitudinem conside/rare oportet, sed quomodo egeruntur. Et si qualia oportet purgari purgentur, & confert, & bene fe/runt. Et ubi oportet usq; ad defectioneem ducere: & hoc facere: si sufficiat ægrotans.

23
Leoni. ¶ Deiectiones non multitudine sunt æstimandæ, sed si talia deijciantur qualia cōueniunt, & ægri fa/cile tolerant. Atq; ubi usq; ad animi defectionē ex/pedit ducere, faciendum, si æger posit tolerare.

¶Apho. XXIIII.

Anti. ¶ In peracutis pasionibus raro, & in principijs pharmacijs uti, & hoc prius bene dijudicātes facere.

24
Leoni. ¶ In acutis pasionibus raro, & in principijs me/dicinis purgantibus uti, & hoc cum præmedita/tione faciendum. Medicamina quādo danda.

¶Apho. XXV.

¶ Si qualia oportet purgari purgentur, & confert, & bene ferunr. Si uero contrarium importune. Anti.

25

¶ Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facile ferunt: si contra, difficulter. Leoni.

APHORISMORVM HIPPOcratis liber secundus, antiquæ, & Nicolai Leoniceni Vicentini nouæ interpretationis.

¶ Libro secundo, multa signa ponuntur, boni & mali, salutis & mortis, in morbis prædicentia.

¶ Aphorismus I.

Somni qualitas.

IN quo morbo somnus laborem præstat, mortale. Si uero somnus iuuerit, non mortale. Anti.

1

¶ In quo morbo somnus laborem facit, mortale: si uero iuuat non mortale. Leoni.

¶ Apho. II.

¶ Vbi desipientiam somnus sedat, bonum. Vbi uero præstat, malum. Anti.

2

¶ Vbi somnus delirium sedat, bonum. Leoni.

¶Apho. III.

Anti. ¶ Somnus & uigilia, utraq; modo magis facta, malum.

Leoni. ¶ Somnus, atq; uigilia, utraq; si modum excesse/ 3
rint, malum.

¶Apho. IIII.

Anti. ¶ Non plenitudo, non indigẽtia, neq; aliud quod/cunq; magis natura fuerit, nihil bonum.

Leoni. ¶ Non sacietas, non fames, neq; aliud quicq̃ quod bonũ est 4
modum naturæ excesserit.

¶Apho. V.

Anti. ¶ Labores spontanei, narrant morbos.

Leoni. ¶ Spontaneæ lassitudines, morbos prænunciant. 5

¶ Apho. VI.

Anti. ¶ Quicunq; dolentes aliquid corporis, plurimũ dolorem non sentiunt, his mens ægrotat.

Leoni. ¶ Quicunq; dolentes parte aliqua corporis, om/ 6
nino dolorem non sentiunt, his mens ægrotat.

¶Apho. VII.

¶ Quæcunq; multo tempore extenuantur corpora, tarde reuerti consueuerunt. Quæ uero modico, modice. Ant.

7 ¶ Quæ longo tempore extenuãtur corpora, lente reficere oportet, quæ uero breui, breuiter. Leoni.

¶Apho. VIII.

¶ Si ex ægritudine cibum accipiens quis non conualescat signum est, ꝙ corpus plurimo cibo utitur. Si uero non accipienti hoc fit, significat quoniam corpus inanitione indiget. Ant.

8 ¶ Si a morbo cibum assumens quis non corroboratur, pluri alimento corpus uti significatur: quod si non assumente cibum hoc accidat, scire oportet ꝙ indiget euacuatione. Leoni.

¶Apho. IX.

¶ Corpora ubi quis uult purgare, oportet fluxa facere. Ant.

9 ¶ Corpora cum quispiam purgare uoluerit, oportet fluida facere. Leoni.

¶ Apho. X.

Anti. ¶ Non pura corpora quantuncunq; nutries magis ledes.

10

Leoni. ¶ Non pura corpora, quanto plus nutries, tanto magis ledes.

¶ Apho. XI.

Anti. ¶ Facilius est repleri potu q̃ cibo.

11

Leoni ¶ Facilius est impleri potu, q̃ cibis.

¶ Apho. XII.

Anti. ¶ Quæ relinquuntur in morbis post crisim, subuersiones facere consueuerunt.

12

Leoni. ¶ Quæ relinqunntur in morbis post ~~crisim~~, recidiuas facere consueuerunt. iudicationem

¶ Apho. XIII.

Anti. ¶ Quibuscunq; crisis fit, his nox difficilis est ante acumen, superueniens uero leuior, ut in pluribus. Crisis.

13

Leoni. ¶ Quibuscunq; crisis, id est iudicatio fit, his nox grauis ante accessionem: quæ uero subsequitur

magna ex parte leuior exiſtit.

¶ Apho. XIIII.

¶ In uentris fluxibus mutationes egeſtionum iu/ uant, ſi non ad mala traſmutantur. Anti.

14
¶ In profluuijs alui, mutationes excrementorũ iu/ uant, niſi ad mala mutatio fiat. Leoni.

¶ Apho. XV.

¶ Vbi fauces ægrotant aut poſtulæ in corpore na/ ſcuntur, conſiderare oportet egeſtiones. Si enim cholericæ fuerint, corpus ægrotat. Si uero ſanis ſi/ miles, certum eſt corpus nutriri. Anti.

15
¶ Vbi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, excretiones inſpicere oportet. Nam ſi bilioſæ fuerint, corpus una ægrotat. Si uero ſimi/ les ſanis, tutum eſt corpus nutrire. Leoni.

¶ Apho. XVI.

¶ Vbi indigentia, non oportet laborare. Anti.

16
¶ Vbi fames, laborandum non eſt. Leoni.

¶ Apho. XVII.

Anti. ¶ Vbicunq; cibus præter naturam intrat, hic ægritudinem facit. Manifestat uero sanatio.

17

Leoni. ¶ Vbi cibus præter naturam plus ingestus est, hic morbum facit: ostendit autem sanatio.

¶ Apho. XVIII.

Anti. ¶ Eorum quæ nutriuntur copiosæ & uelociter, ueloces secessus fiunt.

18

Leoni. ¶ Eorum quæ uniuersim, & uelociter nutriunt, ueloces quoq; fiunt excretiones.

¶ Apho. XIX.

Anti. ¶ Acutorum morborum non omnino certæ sunt sanitatis pronuntiationes, neq; mortis.

19

Leoni. ¶ Acutorum morborum non omnino sunt certæ prænuntiationes, aut salutis, aut mortis.

¶ Apho. XX.

Anti. ¶ Quibuscunq; iuuenibus existentibus uentres fiunt humidi, his senescentibus exiccantur. Quibus iuuenibus ueatres fiunt sicci, his senioribus factis humectantur.

20

¶ Quibus iuuenibus adhuc aluus humecta est, his senescentibus exiccatur. Quibus uero iuuenibus adhuc aluus sicca est, his senescētibus humectatur. Leoni.

¶ Apho. XXI.

¶ Potus indigentiam soluit. Anti.

21

¶ Famem, thorexis, id est uini potio, soluit. Leoni.

¶ Apho. XXII.

¶ Ex plenitudine quæcunq; ægritudines fiunt, euacuatio sanat. Et quæcunq; ab euacuatione, plenitudo. Et aliorum contrarietas. Anti.

22

¶ Quicunq; morbi ex repletione fiunt, curat euacuatio. Et quicunq; ex euacuatione, repletio, & aliorum contrarietas. Leoni.

¶ Apho. XXIII.

¶ Acutæ ægritudines in quatuordecim diebus iudicantur. Anti.

23

¶ Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicātur. Leoni.

¶ Apho. XXIIII.

¶ Septimæ quarta est indicatiua. Et alterius heb- Anti.

domadæ octaua est principiū. Contemplaria uero xi. hæc enim est quarta secundæ hebdomadæ. Cōtemplaria uero rursus septima decima. hæc est enim quarta a quartadecima, septima uero ab undecima.

24

Leoni. ℭ Septenorum, quartus est index: alterius septimanæ octauus principium. Est autem & undecimus contemplabilis. Ipse enim quartus, est alterius septimanæ. Rursus uero & decimus septimus contemplabilis: ipse siquidem quartus est, a quartodecimo: septimus uero ab undecimo.

ℭ Apho. XXV.

Ant. ℭ Æstiuæ quartanæ ut multum fiunt breues. Autumnales uero longæ. Maxime uero quæ ad hyemem coniunguntur.

25

Leoni. ℭ Æstiuæ quartanæ magna ex parte breues: autumnales, longæ, & maxime quæ hyemē attingūt.

ℭ Apho. XXVI.

Ant. ℭ Febrem in spasmo melius est fieri, q̄ spasmum in febre.

26

Leoni. ℭ Febrem conuulsioni superuenire melius est, q̄ febri conuulsionem.

ℂ Apho. XXVII.

ℂ Non ſecundum rationem alleuiatis, non oportet credere. Neq; uereri ualde mala, quæ fiunt irrationabiliter. Multa enim talium incerta ſunt, & non ualde permanere, neq; morari conſueuerunt. Anti.

27

ℂ His qui non ex ratione leuius ſe habent, non oportet fidere, neq; multum formidare mala, quæ præter rationem eueniunt. Plurima enim talia ſtabilia non ſunt, neq; multum durare, & permanere conſueuere. Leoni.

ℂ Apho. XXVIII.

ℂ Febricitantibus non fortiter neq; omnino, in ſuperficie permanere, & nihil minuere corpus, aut tabeſcere magis eo, quod ſecundum rationem fit, malum eſt. hoc enim longitudinem ægritudinis ſignificat, hoc uero imbecillitatem uirtutis ſignificat. Anti.

28

ℂ Febricitantium non omnino leuiter, permanere corpus, & nihil minui, uel etiam plusq̃ ratio poſtulat contabeſcere, malum : hoc enim morbi longitudinem : hoc uero imbecillitatem ſignificat. Leoni.

ℂ Apho. XXIX.

Anti. ℭ Inchoantibus morbis, ſi quid uidetur mouere, moue: in ſtatu uero habere ſilentium melius eſt.

29

Leoni. ℭ Cum morbi inchoant, ſi quid mouendum uide/tur, moue: cum uero conſiſtunt, ac uigent, melius eſt quietem habere. Quid per exordia & fines morborum agendum.

ℭ Apho. XXX.

Anti. ℭ Circa principia, & fines, omnia imbecilliora, circa ſtatus omnia fortiora.

30

Leoni. ℭ Circa inicia, & fines, omnia imbecilliora: cum uero conſiſtunt, fortiora.

ℭ Apho. XXXI.

Anti. ℭ Ex ægritudine uero bene reficienti, & nihil ad/dere corpus, malum.

31

Leoni. ℭ Eius qui ex ægritudine bene cibatur, nihil pro/ficere corpus, malum.

ℭ Apho. XXXII.

Anti. ℭ Plerunq; omnes male ſe habentes, ſecundum principia quidem bene recipientes, & nihil adden/tes, in fine rurſus abſtinent. Secundum principia quidem abſtinentes fortiter, poſterius uero bene

reficientes, melius commutant.

32

¶ Omnes fere qui male se habent circa initia be/ne cibati, nec quicq̃ proficientes, circa finem rur/sus cibum non appetunt. qui uero circa initia cibũ ualde non appetunt; postea bene appetentes, ĳ melius euadunt. Leoni.

¶ Apho. XXXIII.

¶ In omni ægritudine, confortari mente, & bene se habere ad oblationes, bonum. Contrarium ue/ro malum. Anti.

33

¶ In quouis morbo mente constare, & bene se habere ad illa quæ offeruntur, bonum: contra ue/ro se habere, malum. Leoni.

¶ Apho. XXXIIII.

¶ In morbis minus periclitantur ægrotantes, qui/buscunq; propriæ naturæ, & ætatis, & habitudinis, & horæ, ægritudo inest, magis q̃ quibus non pro/pria secundum aliquid horum inest. Anti.

34

¶ In morbis minus periclitantur quorum naturæ, aut ætati, aut habitui, aut tempori magis congruit morbus, q̃ quibus secundum nihil istorũ congruit. Leoni.

ℭ Apho. XXXV.

Anti. ℭ In omnibus morbis ea quæ circa umbilicum & pectinem sunt, spissitudinem habere, melius est. Nimis uero tenue & tabefactum, malum. Fallax enim huiusmodi ad inferiores purgationes.

35

Leoni. ℭ In quouis morbo partes ad umbilicũ, & imum uentrem attinentes, crassitudinẽ habere melius est: multũ uero extenuari, ac contabescere, prauũ. Sed & hoc quoq; ad inferiores purgatiões, periculosum.

ℭ Apho. XXXVI.

Anti. ℭ Sana habentes corpora, pharmacijs purgati exoluuntur: celerius uero malo cibo utentes.

36

Leoni. ℭ Qui salubritatem corporis habent, per medicamenta euacuati cito exoluuntur: & qui prauo utuntur cibo.

ℭ Apho. XXXVII.

Anti. ℭ Sana habẽtes corpora, pharmacijs uti difficile est.

37

Leoni. ℭ Qui bene se habent corpore, difficulter ferunt medicationes.

ℭ Apho. XXXVIII.

❡ Parum deterior cibus & potus, delectabilior uero, melioribus quidem indelectabilibus, magis appetendus. Anti.

38

❡ Parũ deterior potus, aut cibus, suauior autẽ, meli-oribus quidẽ, sed minus suauibus, est præferẽdus. Leoni.

❡ Apho. XXXIX.

❡ Senes iuuenibus plerũq; ægrotãt minus. Quæcunq; uero ægritudines eis chronicæ fiunt, multoties commoriuntur. Anti.

39

❡ Seniores iuuenibus plurimum ægrotant minus. Qui uero morbi ipsis accidunt longi, maxima ex parte comitantur ad mortem. Leoni.

❡ Apho. XL.

❡ Branci, & corize, in ualde senibus nõ maturãtur. Anti.

40

❡ Raucedines, & grauedines in ualde senibus co-ctionem non admittunt. Leoni.

❡ Apho. XLI.

❡ Qui exoluuntur frequenter & fortiter sine manifesta occasione, repente moriuntur. Anti.

41

Leoni. ℭ Qui frequenter, ac fortiter absq; causa manifesta exoluuntur, de repente moriuntur.

ℭ Apho. XLII.

Anti. ℭ Apoplexiam soluere fortem, impossibile est. Debilem uero non facile.

42

Leoni. ℭ Soluere morbum, quem apoplexiā uocant, fortem, impossibile: debilem uero, non facile.

ℭ Apho. XLIII.

Anti. ℭ Strangulatorum & disolutorū, nondum mortuorum, non referunt, quibuscunq; spuma fuerit circa os.

43

Leoni. ℭ Strangulati, atq; dissoluti, nondum mortui, nō referuntur, quibus spuma circa os fuerit.

ℭ Apho. XLIIII.

Anti. ℭ Crassi ualde secundum naturam, cito moriuntur magis gracilibus.

44

Leoni. ℭ Qui natura admodum crassi sunt, citius intereunt, q̄ qui graciles.

ℭ Apho. XLV.

ℭ Epilepticorum iuuenibus alterationes, muta- Anti.
tiones, maxime ætatis, horarum, locorum faciunt,
& uitarum.

45

ℭ Quicunqꝫ iuuenes morbo comitiali laborant, Leoni.
mutatione maxime ætatis, & temporum, & loco-
rum, & uictuum quoqꝫ liberantur.

ℭ Apho. XLVI.

ℭ Duorum dolorum qui ſimul fiunt, non ſecun- Anti.
dum eundem locum, uehemẽtior denigrat alterũ.

46

ℭ Duobus doloribus ſimul non eundem locum Leoni.
infeſtantibus, uehementior, alterum obſcurat.

ℭ Apho. XLVII.

ℭ Circa generationem ſaniei, dolores & febres Anti.
accidunt, magis q̃ facta ſanie.

47

ℭ Dum pus conficitur, dolores, ac febres acci- Leoni.
dunt magis, q̃ iam confecto.

ℭ Apho. XLVIII.

ℭ In omni motione corporis cum ceperit quis Anti.
dolere, quieſcere ſtatim remedium eſt.

48

Leoni. ¶ In omni corporis motu ubi laborare cœperit, quies ſtatim laſsitudinem aufert.

¶ Apho. XLIX.

Anti. ¶ Aſſueti aſſuetos labores ferre, & ſi fuerint imbecilles, aut ſenes, inſuetis & fortibus & iuuenibus facilius ferunt. 49

Leoni. ¶ Qui conſueti ſolitos labores ferre, & ſi fuerint imbecilles, & ſenes, non conſuetis, fortibus, atq; iuuenibus, facilius ferunt.

¶ Apho. L.

Anti. ¶ Ex multo tempore conſueta, & ſi fuerint deteriora, inſuetis, minus moleſtare conſueuerunt. Oportet igitur ad inconſueta tranſmittere. 50

Leoni. ¶ Quæ ex longo tempore conſueta ſunt, & ſi deteriora ſunt, inſuetis minus moleſtare ſolent. Oportet igitur ad inſueta permutari.

¶ Apho. LI.

Leoni. ¶ Secundum multum, & repente euacuare, aut replere, aut calefacere, aut infrigidare, aut aliter quomodolibet corpus mouere, fallax eſt, & omnino naturæ inimicum. Paulatim uero certum. Et

ex alio ad aliud transire decet, non aliter.

51

¶ Plurimum, atq; repente euacuare, uel replere, uel calefacere, uel refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere, periculosum. Quoniam omne nimis, est naturæ inimicum, sed quod paulatim fit tutum est, tum alias, tum cum ab altero ad alterum transitus fit. Leoni.

¶ Apho. LII.

¶ Omnia secundum rationem facienti, & non euenienti secundũ rationẽ, non oportet transire ad aliud manente eo, quod uisum est a principio. Ant.

52

¶ Omnia secundum rationem facienti, si non succedat secundum rationem, non est transeundum ad aliud, stante eo q̊d a principio uisum est. Leoni.

¶ Apho. LIII.

¶ Quicunq; uentres habent humidos, iuuenes quidem existentes, siccos habẽtibus melius commutant. In senectutæ uero deterius commutant, siccantur enim ut in pluribus senescentibus. Ant.

53

¶ Quicunq; aluos humidas habent, si quidem iuuenes fuerint, melius commutant his qui siccas habent. Ad senectam uero deterius commutant: Leoni.

nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccant.

¶ Apho. LIIII.

Leoni. ¶ In magnitudine uero corporis iuueneſcere quidem decens eſt, & non inſuaue, ſeneſcere in/utile, & peius minoribus.

54

Leoni ¶ Magnitudo corporis iuuentæ quidem, neq; indecens, neq; illiberalis, ſenectæ uero inutilis, & deterior paruitate.

✣ APHORISMORVM HIPPO/cratis liber tertius, antiquæ, & Nicolai Leoniceni Vicentini nouæ in/terprætationis.

¶ Hactenus de notis pronoſticis ſanitatis & mortis dixit Hippo. Tandem hoc libro tertio peruenit, ad quarundam ægritudinum cauſas, cum ex aëris diſpoſitionibus, tum anni temporibus ætatibusq; prouenientes.

¶ Apho. I.

Ant. MVtationes temporum maxime generant morbos. Et in horis magnæ mutatiões, aut frigiditatis, aut æſtus. Et alia ſecun/dum rationem ſic.

 1

Temporum mutationes. ℭ Mutationes temporum potissimum pariunt morbos: & in quibusdam tẽporibus magnæ mutationes, aut frigoris, aut caloris, & alia pro ratione, eodem modo. Leoni.

ℭ Apho. II.

ℭ Naturarum, hæ quidem ad æstatem, hæ uero ad hyemem, bene aut male natæ sunt. Anti.

2

ℭ Naturarum, hæ quidem ad æstatem, hæ uero ad hyemem bene, maleue se habent. Leoni.

ℭ Apho. III.

ℭ Ægritudinum aliæ ad alias bene, aut male natæ sunt. Anti.

ℭ Apho. IIII.

ℭ Ætates quædam ad regiones & horas, & dietas, bene aut male natæ sunt. Anti.

3

ℭ Morbi quoq; alij ad alia bene, uel male se habent, & quædam ætates ad tempora, & loca, & uictus genera. Leoni.

ℭ Apho. V.

ℭ In temporibus quando eadem die, aliquando quidem æstus, aliquando uero frigus, autumnales ægritudines expectare oportet. Anti.

4

Leoni. ℭ In temporibus, quando eadem die, modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.

ℭ Apho. VI.

Anti. ℭ Austrini flatus grauant auditum, caliginosi, caput grauantes, pigri dissoluentes. quando isti præualent, talia in morbis patiuntur ægrotantes. Si uero boreas fuerit, tusses, faringes, uētres duri, dissuriæ, horrores, dolores & pectorum & laterū: quando isti præualuerint, talia in morbis expectare oportet.

5

Leoni. ℭ Austri auditum hebetantes, caliginosi, caput grauantes, pigri, dissoluentes. Quando huiusmodi tempestas præualuerit talia in morbis patiuntur. At si aquilonia fuerit, tusses, fauces, alui duræ, difficultates urinæ, horrores, costarum dolores, & pectoris. Quando hæc tempestas præualuerit, talia in morbis expectare oportet,

ℭ Apho. VII.

Anti. ℭ Cum æstas fit Veri similis, sudores multos in febribus expectare oportet.

6

Leoni. ℭ Quando æstas fit Veri similis, sudores in febribus multos expectare oportet.

ℭ Apho. VIII.

ℭ In ſiccis temporibus febres acutæ fiunt. Et ſi quidem annus talis exiſtens amplius fuerit, qualem conſtitutionem fecerit in pluribus, & tales ægritudines expectare oportet. Ant.

7

ℭ In ſiccitatibus febres acutæ fiunt: & ſi annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecerit conſtitutionẽ, tales plurimũ morbos oportet expectare. Leoni.

ℭ Apho. IX.

ℭ In moderatis temporibus, ſi temporaliter tempora ſe reddiderint, boni ſtatus & bonæ ægritudinis determinationes fiunt. In immoderatis uero maxime immoderatæ & difficiles determinatiões. Ant.

8

ℭ In conſtantibus temporibus, cum tempeſtiue tempeſtiua redduntur, morbi conſtantes, & boni iudicij fiunt, in inconſtantibus autem, inconſtantes, & mali iudicij. Leoni.

ℭ Apho. X.

ℭ In autumno acutæ fiunt ægritudines, & maxime mortiferæ, ut in pluribus. Ver uero ſaniſsimum, & minime mortiferum. Ant.

9

Leoni. ¶ Autumno morbi acutissimi, atque exitiales, maxima ex parte. Ver uero saluberrimum, & minime exitiale.

¶ Apho. XI.

Anti. ¶ Autumnus phtisicis malus.

10

Leoni. ¶ Autumnus tabidis malus.

¶ Apho. XII.

Anti. ¶ De temporibus, si quidem hyems sicca, & borealis fuerit, uer uero pluuiosum, & austrinum, necesse est æstate, febres acutas, & ophtalmias, & dysenterias fieri, maxime mulieribus, & humidis natura.

11

Leoni. ¶ De tēporibus, si quidem hyems sicca, & aquilonia fuerit, uer uero pluuiosum, & australe, necesse est æstate febres acutas, & lippitudines (græci ophthalmias uocant) & intestinorum difficultates, præcipue uero mulieribus, & uiris qui natura sunt humidiores.

¶ Apho. XIII,

Anti. ¶ Si uero austrina hyems, & pluuiosa, & tranquilla fiat, uer uero siccum, & boreale, mulieres

ſiquidem, quibus partus ad uer ineſt, ex omni occaſione abortiunt. Si uero genuerint, morbidos pueros & imbecilles pariunt, ut aut ſtatim resoluantur, aut morbidi & tenues uiuant exiſtentes. Aliis uero iunioribus quidem dyſenteriæ, & ophtalmiæ ſiccæ fiunt. Senioribus uero catarrhi celeriter diſſoluentes.

Dyſentetia, inteſtinorum exulceratio.

12

¶ Si uero hyems auſtralis, & pluuioſa, & ſerena fuerit. Ver autem ſiccum, & aquilonium, mulieres quibus partus ad uer ineſt, ex quacunq; occaſione abortiunt. Quæ uero parient, imbecilles, & morbidos infantes pariunt. Quare uel ſtatim intereunt, uel tenues, & ualitudinarii uiuunt. Cæteris uero mortalibus, difficultates inteſtinorum, lippitudines ſiccæ fiunt. Senioribus autem deſtillationes quæ cito interiment. Leoni.

¶ Apho. XIIII.

¶ Si uero æſtas ſicca, & borealis fiat, autumnus uero pluuioſus & auſtrinus, capitis dolores in hyeme, tuſſes, branchi, & coryze fiunt: quibuſdã uero & phtiſis. Anti.

13

¶ Si uero æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus uero pluuioſus, & auſtralis, dolores capitis ad hyemem fiunt, & tuſſes, raucedines, atq; graue- Leoni.

dines: quibuſdam autem & tabes.

ℂ Apho. XV.

Anti. ℂ Si uero autumnus borealis fuerit, & inaquoſus, humidis natura, & mulieribus confert: reliquis uero ophtalmiæ fiunt ſiccæ, & febres acutæ, & corizæ diuturnæ: quibuſdam uero & melancholiæ.

14

Leoni. ℂ Si uero aquilonius, & ſiccus, his qui nauram habent humidorem, & mulieribus conferet. Reliquis autem erunt lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & grauedines. Nonnullis uero & atræ biles.

ℂ Apho. XVI

Anti. ℂ Conſtitutiões uero anni, omnino quidem ſiccæ pluuialibus ſunt ſaniores, & minus mortiferæ.

15

Leoni. ℂ Ex anni autem conſtitutionibus (quod in totum dixerim) ſiccitates imbribus ſunt ſalubriores, & minus mortiferæ.

ℂ Apho. XVII.

Anti. ℂ Ægritudines uero in pluuialibus ut multum fiunt, & febres longæ, & uentris fluxus, & putredines, & epilepſia, & apoplexia, & ſquinãtes.

In ſiccis uero, conſumptiones, phtiſis, ophtalmiæ, arteticæ, ſtraguriæ, & dyſenteriæ.

16

¶ Morbi in pluuiarum multitudine, magna ex parte fiunt, febres longæ, alui profluuia, putredines, morbi comitiales, & attoniti, quos apoplexias græci uocant, & anginæ. In ſiccitatibus autem, tabitudines, lippitudines, articulorũ dolores, ſtillicidia urinæ, & difficultates inteſtinorum. Leoni.

¶ Apho. XVIII.

¶ Quotidianæ uero conſtitutiones, boreales quidem, & corpora conſtituunt fortiora, & bene mobilia, & bene colorata, & melius audiẽtia faciunt, & uentres ſiccant, & oculos mordent, & circa thoracem dolorem faciunt: & ſiquidem prius eſt dolendum magis dolẽt. Auſtrinæ uero, corpora diſſoluunt & humectãt, & capitis & auditus grauitates faciunt, & uertigines in oculis, & in corpore difficilem motum, & uentres humectant. Anti.

Thorax Latine pectus

17

¶ Quotidianæ autem conſtitutiones, aquiloniæ quidem corpora denſant, contẽdunt, & bene mobilia, coloratiora, & melius audientia faciunt, & aluos exicccant, oculos mordent, & ſi pectus dolor aliquis obſederit, dolorem augent: auſtrinæ diſſoluunt corpora, & humectant, auditum ob- Leoni.

tundunt, capita aggrauant, & uertigines faciunt, oculis atq; corporibus difficilem motum præ/stant, & aluos humectant.

ℂ Apho. XIX.

Anti. ℂ Secundum horam quidem ueris, & extremæ æstatis, pueri & eorum affines ætatibus, & bene degunt, & maxime sani sunt. Æstate & autumno usq; ad aliud quidem senes. Reliquo uero autumno, & hyeme, medij ætatæ.

18

Leoni ℂ Per tēpora anni, Vere quidem, & prima æstate pueri, et qui hos sequuntur ætate optime degunt, et sani sunt maxime. Æstate uero et autumno, usq; ad aliquid, senes. Reliquum, et hyeme, qui mediam ætatem habent.

ℂ Apho. XX.

Anti. ℂ Aegritudines quædā omnes in omnibus horis fiunt, quædam uero maxime secūdum quædā earum fiunt, et exacuuntur.

19

Leoni. ℂ Morbi, omnes quidem in omnibus tēporibus fiunt, quidam uero magis in quibusdam ipsorū, et fiunt, et excitantur.

ℂ Apho. XXI.

¶ Vere siquidem maniæ, et melancholiæ, et epilepsiæ, sanguinis fluxus, squinātes, coryzæ, brāchi, tusses, lepræ, lichineis, alphi, rubores ulcerosi plurimi, pustulæ et arteticæ. Anti.

Tēpore quæ ægritudines uexant.

¶ Vere etenim furores, et atræ biles, et morbi comitiales, et profluuia sanguinis, et anginæ, et grauedines, et raucedines, et lepræ, et tusses, et impetigines, et uitiligines, et pustulæ ulcerosæ plurimæ, et tubercula, et articulorum dolores. 20 Leoni.

¶ Apho. XXII.

¶ Aestate uero quædam horū, febres continuæ, et causon, et tertianæ plurimæ, et uomitus, et diariæ, et oculorum et aurium dolores, oris ulcerationes, et pudendorū putredines et desudationes. Anti.

¶ Aestate autem nonnulli horum, et febres continuæ, et ardentes, et tertianæ febres, et quartanæ, et uomitus, et alui profluuia, et lippitudines oculorum, et aurium dolores, et oris ulceratiōes, genitalium putredines, et sudamina. 21 Leoni.

¶ Apho. XXIII.

¶ Autumno uero, et æstiuorum multa, et febres quartanæ, et errantes, et splenes, et hydropes, et Anti.

phtisis, et ulcerationes, et stranguriæ, et lyenteriæ, et sciades, et squinantes, et anhelitus, et ilei, et epilepsiæ, et maniæ, et melancholiæ.

22

Leoni. ¶ Autumno uero et plurimi, uel æstiui morbi fiunt, et febres quartanæ, et erraticæ, et lienes, aquæ inter cutem, et tabes, et stillicidia urinæ, et difficultates intestinorum, et leuitates intestinorum, et coxendicũ dolores, et anginæ, et anhelatiões (q̃s græci asthmata uocãt) ilei, morbi comitiales, furores, atræ biles.

¶ Apho. XXIIII.

Anti. ¶ Hyeme pleuretides, peripneumoniæ, coryze, branchi, tusses, dolores pectorum, laterũ, et lumborum, dolor capitis, uertigines, et apoplexiæ.

23

Leoni. ¶ Hyeme uero morbi laterales, et pulmonis inflammationes, grauedines, atq; raucedines, tusses, dolores pectoris, et laterum, atq; lumborum, capitis dolores, uertigines, et apoplexiæ.

¶ Apho. XXV.

Anti. ¶ In ætatibus uero talia accidunt, pueris quidẽ et nouiter genitis, ulceratiões oris, uomitus, tusses, faringes, timores, umbilici phlegmones, uigiliæ, aurium humiditas.

24

¶ In ætatibus autem talia contingunt, paruis et Leoni.
nuper natis puerulis, oris ulcera(quæ aphthæ uo-
cantur) uomitus, tusses, uigiliæ, pauores, umbilici
inflammationes, aurium humiditates.

¶ Apho. XXVI.

¶ Cum uero dentes producunt, gingiuarũ pru- Anti.
ritus, febres, spasmi, diariæ, et maxime quãdo ꝓ-
ducunt caninos dentes: et pinguissimis puerorũ
et duros uentres habentibus.

25

¶ In progressu uero cum iam dentire incipiunt, Leoni.
gingiuarum prurigines, febres, conuulsiões, alui
profluuia, et maxime cum caninos ædunt den-
tes, et his præsertim pueris, qui crassissimi sunt:
et aluos duras habent.

¶ Apho. XXVII.

¶ Senioribus uero factis perithimia, spondilis, se- Anti.
cundũ collũ intus impulsiones, asthmata, litiases,
lumbroici rotundi, ascarides, acrocordines, sathi-
riasis, scrophulæ, et aliæ pustulæ.

26

¶ Cum uero iam magis adoleuerint, tonsillæ, Leoni.
et uerrebræ, quæ in occipitio ad interiora luxati-

ones, crebri anhelitus (quos Græci aſthmata uo/cant) calculi, lumbrici rotundi, Aſcarides, uerrucæ, (quas Græci acrochordonas uocant) ſatyriæ, ſtru/mæ, & alia tubercula, ſed præcipue ante dicta.

ℂ Apho. XXVIII.

Anti. ℂ Senioribus uero, & ad iuuentutē accedentibus, & horum multa, & febres diuturnæ magis, & ex naribus ſanguinis fluxus.

27

Leoni. ℂ Grandioribus autem, & iam accedentibus ad pubertatē plurima ex his, & febres diuturnæ ma/gis, & ex naribus profluuia ſanguinis.

ℂ Apho. XXIX.

Anti. ℂ Plurimæ uero pueris paſsiones terminantur, hæ quidem in xl. diebus, hæ uero in ſeptē men/ſibus, hæ uero in ſeptē annis, hæ uero ad iuuen/tutem accedunt: quæcunq; uero permanent pu/eris, & non ſoluuntur circa iuuentutem, aut fœ/minis circa menſtruorum eruptiones, ueteraſcere conſueuerunt.

28

Leoni ℂ Plurimæ autem paſsiones puerulis iudicantur: nōnullæ quidem in quadraginta diebus, nōnullæ in ſeptem menſibus, nōnullæ uero in annis ſeptē,

quædam uero iam ad pubem accedentibus. Quæ uero permanserint, nec in pubertate finierint, puerulis, aut fœminis cum menstrua erūpunt, consenescere consueuerunt.

ℂ Apho. XXX.

ℂ Adolescentibus uero, sanguinis sputa, phtisis, febres acutæ, epilepsiæ, & aliæ ægritudines, & maxime prædictæ. Ant.

ℂ Adolescentibus autē, sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis, & alij, sed præcipue antedicti. Leoni. 29

ℂ Apho. XXXI.

ℂ Vltra uero hāc ætatē, asthmata, pleuretides, peripneumoniæ, lethargiæ, phrenesis, causon, diariæ diuturnæ, choleræ, dysēteriæ, lyēteriæ, hæmorrhoides Ant.

Asthma. ℂ Vltra hanc ætatem, asthma, id est, creber anhelitus, morbi laterales, pulmonis inflāmationes, lethargi, phrenetides, ardores, diuturna profluuia, choleræ, difficultates intestinorum, leuitates intestinorum, hæmorrhoides. Leoni. 30

Hæmorrhoides.

ℂ Apho. XXII.

Anti. ¶ Senioribus, disniæ, catarrhi cum tussi, stranguriæ, dissuriæ, articuloꝝ dolores, nephreses, uertigines, apoplexiæ, cacesiæ, pruritus totius corporis, melancholiæ, uigiliæ, uentris & narium humiditates, oculoꝝ hebetudo, glaucositas, grauitas auditus. *Nephretici, qui renum morbo laborant.*

31

Leoni. ¶ Senibus spirandi difficultates, destillationes cū tusse, urinæ stillicidia, urinæ difficultates, articulorum dolores, renum passiones, uertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, uigiliæ, alui, oculorum & narium humiditates, uisus obtusus, glaucedines, auditus graues. *Morbi senum.*

APHORISMORVM HIPPOCRATIS LIBER QUARTUS, antiquæ, & Nicolai Leoniceni Vicentini recentioris interpratationis.

¶ Hic ponuntur Regulæ & Canones quidam, in euacuationibus spontaneis & arte factis, sollicitæ diligenterq; obseruandi. ITEM, *nonnulla quoq; morborum accidentia, colliguntur.*

¶ Apho. I.

Anti. PRægnantes si conuenit purgare a quarto mense usq; ad septimū. Minus uero has. Minora uero & seniora uereri oportet.

Prægnantiũ curatio. ¶ Vtero gerentes sunt medicandæ, si materia turget quarto mense, & usq; ad septimũ, sed has minus. Iuniora autem, & seniora uereri oportet. 1 Leoni.

¶ Apho. II.

Vt in 2 primæ ¶ In pharmacijs talia ducere ex corpote, qualia sponte uenientia sunt utilia. Quæ uero contraria uenientia, quiescere. Anti.

¶ In medicatiõibus talia educere e corpore, qua-lia et sponte prodeuntia, utilia: quæ uero contra-rio modo prodeunt, cohibere oportet. 2 Leoni.

¶ Apho. III.

¶ Si qualia oportet purgari, purgẽtur, & confert, & bene ferunt: contraria ergo grauiter. Anti.

¶ Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & leuiter ferunt. Contraria uero, grauiter. 3 Leoni.

¶ Apho. IIII.

¶ Purgare quidem æstate superiora, hyeme ue-ro inferiora. Anti.

Qũdo purgandũ, et quos. ¶ Medicari æstate superiores magis, hyeme ue-ro inferiores. 4 Leoni.

ℂ Apho. V.

Anti. ℂ Sub cane & ante canem, moleſtæ ſunt purgationes.

5

Leoni. ℂ Sub cane, & ante canem, difficiles ſunt medicationes.

ℂ Apho. VI.

Anti. ℂ Graciles, & facile uomentes purgare ſuperius, timentes hyemem.

6

Leoni. ℂ Graciles, & facile uomentes purgare ſuperius, cauentes hyemem.

ℂ Apho. VII.

Anti. ℂ Difficile uero uomentes, & mediæ carnoſos, inferius, timentes æſtatem.

7

Leoni. ℂ Vomentes uero difficulter, & mediocriter bene carnoſos, per inferiora, cauentes æſtatem.

ℂ Apho. VIII.

Anti. ℂ Phtiſicos uero metuentes, ad ſuperiores pharmacias,

8

¶ Tabidos uero cauẽtes, ad superiores purgatiões. Leoni.

¶ Apho. IX.

¶ Melancholicos uero inferius, eadem ratione uehementius contraria apponentes. Anti.

Melancholiã. ¶ Melancholicos plenius inferiores, eadem rati/one contraria apponentes. 9 Leoni.

¶ Apho. X.

¶ Medicari in ualde acutis si expedit eadem die, differre enim in talibus, malum est. Anti.

Purgatio morborum grauiũ quando fieri debeat. ¶ Medicari in ualde acutis, si materia turget ea/dem die. Tardare enim in talibus malum est. 10 Leoni.

¶ Apho. XI.

¶ Quibuscunq; torsiones, & circa umbilicum do/lores & lumbos, et dolor nõ solutus sit, neq; phar/macijs, neq; aliter in hydropem siccam perficitur. Anti.

¶ Quibus tormina, & circa umbilicum labores, & lumborum dolor, qui neq; a medicamento, neq; aliter soluitur, in aquam inter cutem siccam firmatur. 11 Leoni.

¶ Apho. XII.

Anti. ¶ Quibus uentres lyenterici, hyeme ſuperius me/
dicari, malum.

12

Leoni. ¶ Quorum alui inteſtinorum leuitate laborant,
hyberno tempore ſupra purgari, malum.

¶ Apho. XIII.

Anti. ¶ Ad helleboros his qui non facile ſurſum pur/
gantur, ante bibitionẽ oportet præhumectare cor/
pora plurimo nutrimento, & requie.

13

Leoni. ¶ Ad helleboros qui non facile ſupra purgan/
gantur, eorum corpora ante potionem pluri ci/
bo, atq; quiete humectanda ſunt.

Apho. XIIII.

Anti. ¶ Cum biberit quis helleborum, ad motiones
quidem corpus magis oportet ducere, ad ſomnos
uero & immobilitates minus. Declarat autẽ na/
uigatio, quoniam motus corpora turbat.

14

Leoni. ¶ Cum biberit quis helleborum, ad motiones
quidem corporum ducere magis: ad ſomnos ue/
ro, atq; ad quietem minus. Indicat autem naui/
gatio turbari motione corpus.

¶ Apho. XV.

ℭ Cum uolueris magis ducere hellebourm, moue corpus, cum uero statuere, fac somnum, & noli mouere. Anti.

15

ℭ Cum uolueris magis ducere helleborum, moue corpus: cum uero sistere, somnum facito, & non moueto. Leoni.

ℭ Apho. XVI.

Dicitur & helleborum.

ℭ Helleborus periculosus est, sanas carnes habentibus: spasimum enim facit. Anti.

16

ℭ Carnes sanas habentibus helleborus periculosus: facit enim conuulsionem. Leoni.

ℭ Apho. XVII.

ℭ Non febricitãtibus existentibus, si fiat fastidiũ, & cordis morsus, & tenebrositas oculorum, & os amaricatũ, sursum pharmacia indigere significat. Anti.

17

ℭ Si quis febrem non habens, abstineat a cibo, & cordis morsum, seu uertiginem patitur, & oris amaritudinem sentit, purgatione indigere per superiora significat. Leoni.

ℭ Apho. XVIII.

Anti. ¶ Supra diaphragma dolores, sursum pharmacia indigere significant: quicunq; uero inferius, significant inferius. Diaphragma, Lati. trãsuersum septum.

18

Leoni. ¶ Supra præcordia dolores, purgatione indigere per superiora significant. Quicunq; uero inferiora molestant, per inferiora.

¶ Apho. XIX.

Anti. ¶ Quicunq; in pharmacijs non sitiunt cum purgantur, non quiescunt, donec sitiant.

19

Leoni. ¶ Qui in medicamentis purgati, non sitiunt, nõ quiescunt, priusq̃ sitiant.

¶ Apho. XX.

Anti. ¶ Non febricitantibus existentibus, si fiat strophos, uel genuum grauitas, & lumborum dolor, deorsum pharmacia indigere significat. Strophos, dolor intestinorũ, quos tormines Latini uocant.

20

Leoni ¶ Non febricitantibus, si tormina acciderint, & genuum grauitas, & lumborũ dolor, purgari inferius oportere significatur.

¶ Apho. XXI.

Anti. ¶ Aegestiones nigræ, uel quasi sanguis, sponte

uenientes, & cum febre, & sine febre, pessimæ, Et quantumcunq; fuerint colores plures, magis malum: cum pharmaco uero melius, & quanto plures fuerint colores, non malum.

21

¶ Deiectiones nigræ, qualis est sanguis niger, sponte uenientes, siue cum febre, siue sine febre, pessimæ, & quanto colores magis praui fuerint plures, peius: cum medicamento uero melius, & quanto colores plures non praui. Leoni.

¶ Apho. XXII.

¶ Aegritudinibus quibuscunq; incipiẽtibus si fel nigrum, aut sursum, aut deorsum exierit, mortale. Anti.

22

Bilis atra mala per morbi exordia.

¶ Morbis quibuslibet incipientibus, si atra bilis, uel supra, uel infra exierit, lethale. Leoni.

¶ Apho. XXIII.

¶ Quibuscunq; ex ægritudinibus acutis, aut multi temporis, aut aborsibus, aut aliter extenuatis, si fel nigrũ exierit, aut qualis sanguis niger, sequenti die cretico morientur. Anti.

23

¶ Quibuscunq; ex morbis acutis, aut diuturnis, uel ex uulneribus, siue quouis alio modo extenuatis, nigra bilis, siue uti sanguis niger de subter Leoni.

exierit, postridie moriuntur.

¶ Apho. XXIIII.

Anti. ¶ Dysenteria, si a felle nigro inceperit, mortale.

24

Leoni. ¶ Difficultas intestinorum, si ab atra bile inceperit, lethalis est.

¶ Apho. XXV.

Anti. ¶ Sanguis sursum quidem qualiscunque, malum. Deorsum uero si niger exierit, bonum.

25

Leoni. ¶ Sanguis quidem supra, qualiscunque fuerit, malus: infra autem, bonus est.

¶ Apho. XXVI.

Anti. ¶ Nigræ ægestiones si a dysenteria habito, ut intestinorum carnes ægerantur, mortale.

26

Leoni. ¶ A difficultate intestinorum habito, si ueluti caruncul æ exeant, lethale est.

¶ Apho. XXVII.

Anti. ¶ Quibuscunque in febribus sanguinis fluit multitudo undecunque, in resumptionibus uentres his humectantur.

37

¶ Quibus in febribus sanguinis fluxerit multi- Leoni.
tudo, quacunq; ex parte cum reficiuntur, alui his
humectantur.

¶ Apho. XXVIII.

¶ Quibuscunq; felleæ ægestiones sunt, surditate Anti.
superueniente quiescunt: & quibuscunq; surditas,
felleis ægestionibus superuenientibus, quiescit.

28

Surditas quid faciat ¶ Quibus biliosæ deiectiones, superueniente sur- Leoni.
ditate cessant: & quibus surditas, superuenie͞tibus
biliosis deiectionibus, cessat.

¶ Apho. XXIX.

¶ Quibuscunq; in febribus sextanis existentibus Anti.
rigores fiunt, discriti sunt.

29

¶ Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, Leoni.
difficile iudicium sequitur.

¶ Apho. XXX.

¶ Quibuscunq; exacerbationes fiunt, siqua hora Anti.
febris acceperit, in crastinum eadem hora incipi-
unt discrita.

30

Leoni. ¶ Quibuſcunq; acceſsiones fiunt, quacunq; hora febris dimiſerit, ſi eadem cras occupauerit, iudicium habent difficile.

¶ Apho. XXXI.

Anti. ¶ Laborioſis in febribus, circa articulos & circa maxillas, maxime apoſtaſes fiunt.

31

Leoni. ¶ Laſsitudinem habentibus in febribus, in articulos, & circa maxillas potiſsimum abſceſſus fiunt. Abſceſſus ſuppuratio, quã Græci apoſtema uocant.

¶ Apho. XXXII.

☞ Anti. ¶ Quibuſcunq; reſurgentibus ex morbis, ſi aliquid doluerit, apoſtaſes fiunt.

32

Leoni. ¶ Quibuſcunq; reſurgentibus ex morbis ſi quid laborauerit, hic fiunt abſceſſus.

¶ Apho. XXXIII.

☞ Anti. ¶ Si uero & prius doluerit aliquid ante ægritudinem, illic confirmatur ægritudo.

33

Leoni. ¶ Sed & ſi ante morbum aliqua parte doluerit, hic morbus firmatur.

¶ Apho. XXXIIII.

¶ Si a febre habito tumore nõ existente in fau-cibus suffocatio repente superuenerit, mortale. Anti.

34

¶ Si a febre habito tumore nõ existente in fau-cibus, strangulatio repente superuenerit, lethale. Leoni.

¶ Apho. XXXV.

¶ Si a febre habito collum conuertatur ut uix possit deglutire, tumore non existente in collo, mortale. Anti.

35

¶ Si a fabre habito collũ peruertitur, & uix po-test deuorare sine ullo tumore, lætale est. Leoni.

¶ Apho. XXXVI.

¶ Febricitanti si ceperint sudores, boni sunt, ter-tiani, quintani, septeni: & qui nono die, & xi. & xiiij. xvij. xx. xxi. & xxiiij. & xxvij. & xxx. & xxxi. & xxxiiij. & xxxvij. Isti enim sudores ægritudines iudicant. Qui uero ita non fiunt, dolorem signi-ficant, & longitudinẽ ægritudinis, & conuersionẽ. Anti.

36

Sudores. ¶ Sudores febricitanti si inceperint boni, & ter-tio die, & quinto, & septimo, & nono, & undeci-mo, & quartodecimo, & septimodecimo, & uige-simo, & uigesimoseptimo, & trigesimoquarto. Hi enim sudores iudicant morbos. Qui uero non ita Leoni.

fiunt, laborem significant, & morbi longitudinē, & recidiuam.

ℭ Apho. XXXVII.

Anti. ℭ Frigidi sudores cum febre acuta quidem facti, mortem significant. Cum molliori uero febre, longitudinem ægritudinis significant.

37

Leoni. ℭ Frigidi sudores, cum acuta quidem febre mortem: cum mitiori autem, longitudinem morbi significant.

ℭ Apho. XXXVIII.

Anti. ℭ Et ubi in corpore sudor, ibi ægritudinē narrat.

38

Leoni. ℭ Qua parte corporis sudor est, ibi significat morbum.

ℭ Apho. XXXIX.

Anti. ℭ Et ubi in corpore calidum uel frigidum, ibi ægritudo regnat.

39

Leoni. ℭ Et qua parte corporis calor, aut frigus, ibi morbus.

ℭ Apho. XL.

¶ Et ubi in toto corpore mutationes, & ſi cor/pus aut infrigidatur, aut ſtatim calidum fit, aut color alter ex altero fit, ſignificant longitudinem ægritudinis. Ant.

40

¶ Et ubi in toto corpore mutationes, & ſi cor/pus refrigeretur, uel rurſus calefiat, uel color alter ex altero fiat, longitudinem morbi ſignificat. Leoni.

¶ Apho. XLI.

¶ Sudor multus ex ſomno ſine aliqua manifeſta cauſa factus, ſignificat quoniam corpus plurimo cibo utitur. Si uero cibum non accipienti hoc fi/at, ſignificat quoniam indiget euacuatione. Ant.

41

Sudor p ſom/num cur. ¶ Sudor multus ex ſomno factus, abſq; cauſa manifeſta, corpus uti pluri cibo ſignificat, ſi uero cibum non accipienti hoc accidat, ſcire oportet ꝙ euacuatione indiget. Leoni.

¶ Apho. XLII.

¶ Sudor multus frigidus uel calidus ſemper flu/ens, frigidus maiorem, calidus uero minorē ægri/tudinem ſignificat. Ant.

42

¶ Sudor multus calidus, uel frigidus ſuperflues, Leoni.

frigidus magis, calidus minus, significat morbũ.

ℂ Apho. XLIII.

Anti. ℂ Febres quæcunq; non deficiẽtes, tertia die sunt fortiores, periculosæ. Quæcunq; uero sic defecerint, significant quoniam non periculosæ.

43

Leoni. ℂ Febres quæcunq; non intermittentes, tertia die fortiores fiunt, magis periculosæ. Quocunq; autẽ modo intermiserint, periculũ abesse significatur. *Febres quæ periculosæ.*

ℂ Apho. XLIIII.

Anti. ℂ Quibuscunq; febres longæ, his dolores & pustulæ fiunt in articulis.

44

Leoni. ℂ Quibus febres longæ, his tubercula, uel labores in articulis fiunt. *Tubercula doloresq; articulorum post febrem.*

ℂ Apho. XLV.

Anti. ℂ Quibuscunq; ex febribus resurgentibus, aut pustulæ, aut dolores fiunt in articulis, hi amplioribus cibis utuntur.

45

Leoni. ℂ Quibus tubercula, uel in articulis labores fiũt, hi pluribus utuntur cibis.

¶ Apho. XLVI.

¶ Si rigor inciderit febre non deficiente, iam debili existente uirtute, mortale. Anti.

¶ Si rigor incidat febre non deficiente, ægro iam debili, lethale est. 46 Leoni.

¶ Apho. XLVII.

¶ Excreationes si in febribus non deficientibus liuidæ, uel sanguineæ, & fetidæ, & felleæ sint, omnes malæ sunt. Ægestæ uero bene, bonæ sunt, & secundum secessum, & secundum urinas. Si uero non aliquid utiliũ egrediatur p hæc loca, malũ. Anti.

¶ Excreationes in febribus non intermittẽtibus, liuidæ, cruentæ, fetidæ, omnes malæ, & biliosæ. Et si bene exeunt, siue per alui excretionẽ, siue per urinas, bonæ. Si uero non aliquid eorum quæ iuuant, per hæc loca excernitur, malum. 47 Leoni.

¶ Apho. XLVIII.

¶ In non deficientibus febribus, si quæ quidem extra frigida fuerint, quæ uero interius ardeant, & sitim habeant, mortale. Anti.

¶ In febribus non intermittentibus, si partes ex- 48 Leoni.

teriores frigidæ, interiores uruntur, & sitim habe- at, lethale est.

¶ Apho. XLIX.

Ant. ¶ In non deficientibus uero febribus, si labium, aut oculus, aut supercilium, aut nasus distorque- atur, aut non uideat, aut non audiat, iam debili existente corpore, quodcunque horum fiat prope mors est.

49

Leoni. ¶ In febre non intermittẽte, si labrum, uel ocu- lus, uel nasus, uel supercilium peruertatur, uel nõ uideat, uel non audiat, iam debili existente cor- pore, quicquid horũ euenerit, mors proxima est. *Mortis signa.*

¶ Apho. L.

Ant. ¶ Vbi in febre non deficiente disnia superuene- rit, & desipientia, mortale.

50

Leoni. ¶ Vbi in febre non intermittente difficultas spi- randi, & delirium acciderit, lethale.

¶ Apho. LI.

Ant. ¶ In febribus apostema non solutũ ad primas crises, longitudinem ægritudinis significat.

51

¶ In febribus, abſceſſus qui ad primas iudicati/ones non ſoluunt, longitudinẽ morbi ſignificant. Leoni.

¶ Apho. LII.

¶ Quibuſcunq; in febribus, aut alijs ægritudinibus uoluntariæ oculi lachrymantur, nihil inconueniens. Quibuſcunq; uero non ſecundũ uoluntatem, inconueniens. Anti.

52

¶ Quicũq; in febribus, uel in alijs morbis ſponte illachrymant, nihil abſurdum: qui uero non ſponte, abſurdius. Leoni.

¶ Apho. LIII.

¶ Quibus in dentibus in febribus limoſitates fiunt, fortiores & diuturniores fiunt febres. Anti.

53

¶ Quibus circa dentes in febribus quidam lentores naſcuntur, his fortes fiunt febres. Leoni.

¶ Apho. LIIII.

¶ Quibus plerunq; tuſſes ſiccæ & modice prouocatæ in febribus urẽtibus, nõ ualde ſitiẽtes ſunt. Anti.

54

¶ Quibus plurimũ ſiccæ tuſſes, leuiter irritãtes in febribus ardẽtibus fiunt, nõ multũ ſiti infeſtant. Leoni.

ℭ Apho. LV.

Ant. ℭ In bubonibus febres factæ, omnes malæ ex-ceptis ephimeris.

55

Leoni. ℭ Ex inguinum tumoribus, febres omnes malæ, præter diarias.

ℭ Apho. LVI.

Ant. ℭ Febricitanti sudor superueniens, non deficiẽte febre, malum. Prolongatur enim morbus, & hu-morem plurimum significat.

☞ 56

Leoni. ℭ Febricitanti sudor superueniens, febre non de-ficiente, malũ. Prorogatur enim morbus, & mul-tam significat humiditatem.

ℭ Apho. LVII.

Ant. ℭ A spasmo & tetano habito, febris superueni-ens, soluit ægritudinem.

57

Leoni. ℭ Qui a conuulsione, aut distentione neruorũ enetur, febre superueniente liberatur.

t

ℭ Apho. LVIII.

Ant. ℭ A causone habito, rigore supueniente solutio fit.

58

¶ A febre ardẽte habito, rigore ſupueniente, ſolutio. Leoni.

¶ Apho. LIX.

¶ Tertiana uera ſi non iudicatur in ſeptem pe- Anti.
riodis, longiſsima erit.

59

Tertiana. ¶ Tertiana exquiſita, ſeptenis circuitibus, quod Leoni.
longiſsimum eſt, iudicatur.

¶ Apho. LX.

¶ Quibuſcunq; aures in febribus ſurdeſcunt, Anti.
ſanguis ex naribus fluens, aut uenter turbatus,
ſoluit ægritudinem.

60

¶ Quibus in febribus aures obſurduerunt, ſan- Leoni.
guis ex naribus fluens, aut aluus turbata, ſoluit
morbum.

¶ Apho. LXI.

¶ Quæ iudicantur in paribus diebus, diſcrita ſunt Anti.
& amica conuerſionis.

61

¶ Febricitantem, niſi diebus imparibus febris re- Leoni.
liquerit, ſolet recidiuare.

¶ Apho. LXII.

Anti. ¶ Quibuſcunq; in febribus quotidie rigores fi-
unt, quotidie febres ſoluuntur.

62

Leoni. ¶ Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluuntur.

¶ Apho LXIII.

Anti. ¶ Quibuſcunq; in febribus icteritia ſuperuenerit ante ſeptimum diem, malum.

63

Leoni. ¶ Quibus in febribus morbus regius ante diem ſeptimum accidit, malum. Morbus arcuatus icterosue.

¶ Apho LXIIII.

Anti. ¶ Quibuſcunq; in febribusin in ſeptimo, aut. ix. aut xi. aut quartodecimo die icteritia ſupuenerit, bonum : ſi non dexrtrum hypocundrium durum fiat : ſi uero ſit, non bonum.

64

Leoni. ¶ Quibus in febribus morbus regius, ſeptimo uel nono, uel undecimo, uel quartodecimo ſuperuenerit, bonum, niſi dextrum ilium obduruerit: ſi uero non, non bonum.

¶ Apho. LXV.

Anti. ¶ In febribus, circa uentrẽ cauma forte, & cor-

dis morsus uel tremor, malum.

¶ In febribus circa uentriculum, & fortis æstus, & cordis morsus, uel dolor, malum. Leoni. 65

¶ Apho. LXVI.

¶ In febribus ex somnis, timores, aut spasmi, malũ. Anti.

¶ In febribus ex somnis, timores, uel conuulsiones, malum. Leoni. 66

¶ Apho. LXVII.

¶ In febribus spiritus offendens, malum, spasmum enim significat. Anti.

¶ In febribus spiritus offendens, malum: conuulsionem enim significat. Leoni. 67

¶ Apho. LXVIII.

¶ In febribus acutis spasmi, & circa uiscera dolores fortes, malum. Anti.

¶ In acutis febribus conuulsiones, & circa uiscera dolores fortes, malum. Leoni. 68

¶ Apho. LXIX.

Anti. ¶ Quibus urinæ grossæ, globosæ, paucæ, non sine febribus, multitudo ueniens ex his tenuis iuuat: maxime uero talia ueniunt, quibus ex principio, aut celerius, hypostases fiunt.

69

Leoni. ¶ Quibus urinæ crassæ, grumosæ, paucæ, nõ sine febre, multitudo ueniens ex his tenuis iuuat: præcipuæ uero tales ueniunt, quibus ab initio, uel breui, sedimen inest.

¶ Apho. LXX.

Anti. ¶ Quibus urinæ in febribus conturbatæ & conuersæ uelut subiugalium, his capitis dolores, aut adsunt, aut aderunt.

70

Leoni. ¶ Quibus urinæ perturbatæ, quales sunt iumentorum, his dolor capitis, uel adest, uel aderit. *Doloris capitis notæ.*

¶ Apho. LXXI.

Anti. ¶ Quibus in septima terminantur, his nubẽ habet quarta dies in urina rubeam, uel alia secundum rationem.

71

Leoni. ¶ Quibus septima iudicatur, his nubeculam habet quarta die urina rubeam, & alia ex ratione.

¶ Apho. LXXII.

¶ Quibus urinæ limpidæ, aut albæ, malæ, maxime si in phreneticis appareant. Anti.

72

¶ Quibus urinæ albæ, & perspicuæ, malæ, præsertim si in delirantibus appareant. Leoni.

¶ Apho. LXXIII.

¶ Quibus hypocundria suspensa sunt, & subrugientia, lumbi dolore superueniente, uentres his humectantur, si non uentositates erumpant, aut urinæ multitudo superueniat: in febribus uero fiunt hæc. Anti.

73

¶ Quibus ilia suspensa murmurantia, lumborũ dolore superueniente, his alui humtctantur, nisi flatus erumpant, aut urinæ multitudo proueniat, hæc uero in febribus. Leoni.

¶ Apho. LXXIIII.

Absceßus articularij futuri liberatio.

¶ Quibus spes ad articulos apostema conuerti, eruet ab apostemate, urina grossa, & multa, & alba, facta uelut in laboriosis febribus: & maxime si quartanis quibusdam incipit fieri. Si uero sanguis ex naribus fluat, ualde celeriter soluuntur. Anti.

74

Articulorum extuberatio.

¶ Quibus speratur abscessum futurum ad articu- Leoni.

los, liberat ab abscessu urina multa, crassa, & alba facta: qualis in laboriosis febribus, quarto die quibusdam incipit fieri. Si uero etiã ex naribus fluxerit sanguis, breui admodum solutio fit.

¶ Apho. LXXV.

Anti. ¶ Si sanguinẽ aut pus minxerit, renum aut uesicæ ulcerationem significat.

75

Leoni. ¶ Si sanguinem, aut pus minxerit, aut renum, aut uesicæ exulcerationem significat.

Sanguis, pus, uel quid aliud si mingatur, quid uelit.

¶ Apho. LXXVI.

Anti. ¶ Quibus in urina grossa quasi carnium frusta, uel sicut pili sunt, his de renibus exeunt.

76

Leoni. ¶ Quibus in urina crassa existente, carunculæ paruæ, aut ueluti capilli una exeunt, his a renibus excernitur.

¶ Apho. LXXVII.

Anti. ¶ Quibus in urina pingui existente, furfura minguntur, his uesica scabit

77

Leoni. ¶ Quibus in urina crassa furfurea quædã simul exeunt, his uesica scabie laborat.

ℭ Apho. LXXVIII.

ℭ Quicunq; ſanguinem ſponte mingunt, his de renibus uenæ rupturam ſignificat. Ant.

78
ℭ Quicunq; ſponte ſanguinem mingunt, his a renibns uenulam ruptam ſignificatur. Leoni.

ℭ Apho. LXXIX.

Lithiaſis, morbus calcularis.

ℭ Quibuſcunq; in urinis arenoſa ſubſtant ſedimina, his ueſica aut arenes lithiaſim habent. Ant.

79
ℭ Quibus in urinis arenoſa ſubſiſtunt, his ueſica laborat calculo. Leoni.

ℭ Apho. LXXX.

ℭ Si ſanguinem mingunt, aut trumbos, & ſtranguriam habent, & dolor incidit in pectinē, & ſub uētre, & peritoneon, circa ueſicā dolorē ſignificāt. Ant.

80
ℭ Si ſanguinem mingant, aut grumos, uel ſtillicidiū urinæ habeant, & dolor in imum incidat uentrē, & pectinē, & fœmen: circa ueſicā labor eſt. Leoni.

Fœmen femur.

ℭ Apho. LXXXI.

ℭ Si ſanguinem, aut pus mingunt, aut ſquamas, Ant.

& odor grauis ſit, ueſicæ ulcerationem ſignificat.

81

Leoni. ¶ Si ſanguinē, aut pus minxerit, aut ſquamulas, & grauis odor adſit, ueſicæ ulceratione ſignificat.

¶ Apho. LXXXII.

Anti. ¶ Quibus in urinali uia puſtulæ naſcuntur, ſaniæ facta & erupta, ſolutio fit morbi.

82

Leoni. ¶ Quibus in urinaria fiſtula tubercula naſcūtur, his ſuppuratione facta, & eruptione, ſolutio.

¶ Apho. LXXXIII.

Anti. ¶ Vrina multa facta noctu, modicum ſeceſſum ſignificat, & econuerſo.

83

Leoni. ¶ Mictio noctu plurima facta, paruam ſignificat deiectionem.

APHORISMORVM HIPPOcratis liber quintus, antiquæ, & Nicolai Leoniceni Vicentini nouæ interprætationis.

¶ Corporibus purgatis quæ accidentia contingant, iſta docetur particula. Et quæ calidi frigidiq; ſit operatio. Atq; etiam, quibus utero gerentes, & aliæ mulieres accidentibus obnoxiæ. Aegritudinum inſuper accidentia quædam, annectuntur.

Id est, ex hellebori sumptiõe

℄ Apho. I.

Spasmus ex helleboro, mortale. Ant.

℄ Conuulsio ex helleboro, lætalis est. 1 Leoni.

℄ Apho. II.

℄ In uulnere spasmus superueniens, mortale. Ant.

Spasmus uulneratorum.

℄ Conuulsio ex uulnere, lætalis est. 2 Leoni.

℄ Apho. III.

℄ Sanguine multo fluente, spasmus innatus, aut singultus, malum. Ant.

℄ Vbi sanguis plurimus fluxerit, singultus, aut conuulsio superueniens, malum. 3 Leoni.

℄ Apho. IIII.

℄ Spasmus innatus, & singultus post nimiam inanitionem, malum. Ant.

Hic Aphorismus, neq; in Theodori, neq; Leoniceni textu ponitur.

℄ Ex superflua purgatione, conuulsio, aut singultus superueniens, malum. 4 Leoni.

℄ Apho. V.

Leoni. ☞ ¶ In omni immoderata purgatione, ſpaſmus, aut ſingultus innatus, malum. *Purgatiõis lethalis ſignum.*

¶ Apho. VI.

Anti. ¶ Si inebriatus aliquis repēte ſine uoce fiat, ſpaſmo innato moritur, ſi non febris acceperit eum, aut ante horam ſecundum quam crapulæ ſoluuntur loquutus fuerit.

5

Leoni. ¶ Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit, conuulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut ubi ad horam peruenerit qua ſoluuntur crapulæ, uocem recuperet. *Ebrietatis affectio.*

¶ Apho VII.

Anti. ¶ Quicunq; a tetano apprehenduntur, in quatuor diebus moriūt. Si uero hos effugerint, ſalui fiūt.

6

Leoni. ¶ Quicunq; a diſtentione corripiūtur, in quatuor diebus pereūt: ſi uero has effugerint, ſani fiunt.

¶ Apho. VIII.

Anti. ¶ Epilepſiæ quibus ante iuuentutem naſcuntur, mutationem habent: quibus uero poſt uigeſimū quintum annum, commoriuntur plurimum.

¶ Quibuſcunq; morbi comitiales fiunt, ante pu/ Leoni. 7
bertatem, mutationem accipiunt: quibuſcunq; au/
tem uigeſimoquinto, commoriuntur.

¶ Apho. IX.

¶ Quicunq; pleuretici facti, in xiiij. diebus non Anti.
purgantur, hi in empima tranſeunt.

¶ Quicunq; morbo laterali laborantes in qua/ Leoni. 8
tuordecim diebus non repurgantur, hi ad ſup/
purationem uertuntur.

¶ Apho. X.

¶ Phthyſis fit maxime in ætatibus, a xviij. annis, Anti.
uſq; ad xxxv. annum.

¶ Tabes fiunt maxime ætatibus, a decimooctauo Leoni. 9
uſq; ad trigeſimum quintum.

¶ Apho. XI.

¶ Quicunq; ſquinantiam effugiunt, & ad pul/ Anti.
monem eis conuertitur, in diebus ſeptem mori/
untur: ſi uero hos effugerint, empici fiunt.

¶ Quicunq; ab angina liberantur, his ad pul/ Leoni. 10

monem uertitur, & in ſeptem diebus pereunt: ſi uero has effugerint, ſuppurantur.

ℭ Apho. XII.

nti. ℭ Qui a phthiſi moleſtantur, ſi ſputum qualecunq; expuunt, graue fetet ſuper carbones effuſum, & capilli a capite defluunt, mortale.

11

eoni. ℭ Qui tabe moleſtantur, ſi ſputum quod extuſſiunt graue olet iniectum carbonibus, & capilli a capite defluunt, lethale.

ℭ Apho. XIII.

Anti. ℭ Quibuſcunq; phthiſicis capilli defluunt, diaria ſuperueniente, moriuntur.

12

Leoni. ℭ Quibuſcunq; tabe laborantibus, capilli a capite defluunt, his alui ꝓfluuio ſupueniẽte, moriuntur.

ℭ Apho. XIIII.

Anti. ℭ Quicunq; ſanguinem ſpumoſum expuunt, his ex pulmone eductio fit.

13

Leoni. ℭ Quicunq; ſpumoſum ſanguinem expuunt, his e pulmone eductio fit.

ℭ Apho. XV.

¶ Phthiſi habito, diaria ſuperueniente, mortale. Anti.

¶ A tabe habito, ꝓfluuiũ alui ſuꝑueniens, lethale. 14 Leoni.

¶ Apho. XVI.

¶ Quicunq; ex pleuretide empici fiunt, ſi pur/ Anti.
gentur in xl. diebus, a qua die ruptura fit, quie/ſcunt: ſi uero non, in phthiſim tranſeunt.

¶ Quicunq; ex morbo laterali ſuppurantur, ſi in 15 Leoni.
quadraginta diebus purgantur, a die qua fit rup/tio, liberantur. Si uero non, ad tabem tranſeunt.

¶ Apho. XVII.

¶ Calidum nocet, hoc frequenter utentibus, car/ Anti.
nium effeminationem facit, neruorũ incontinen/tiam, mentis ſtuporem, fluxum ſanguinis, & de/fectiones ſpiritus, quibuſdã uero & mors ſequitur.

¶ Calidum, ubi quis ſæpius eo utatur, hæc mala 16 Leoni.
affert, carnium effœminationem, neruorũ incon/tinentiam, mentis torporem, profluuia ſanguinis, animi defectionem, hæc ad quæ mors.

¶ Apho. XVIII.

¶ Frigidũ uero, ſpaſmos, & tetanos, & nigrores, Anti.
& febrium rigores.

17

Leoni. ℭ Frigidum autem, conuulsiones, distentiones, liuores, rigores febriles.

ℭ Apho. XIX.

Anti. ℭ Frigidũ, inimicũ neruis, ossibus, dentibus, cerebro, sprinali medullæ. Calidũ uero utile, & amicũ.

18

Leoni. ℭ Frigidum, inimicum ossibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ. Calidum uero utile.

ℭ Apho. XX.

Anti. ℭ Quæcunq; infrigidata sunt, recalescere oportet, exceptis quibuscunq; sanguinẽ manare futurũ est.

19

Leoni. ℭ Quæcũq; refrigerata sunt, excalefacere oportet, exceptis his quibus sanguis fluit, aut fluxurus est.

ℭ Apho. XXI.

Anti. ℭ Vlceribus, frigidum mordax, cutem indurat, dolorem sine sanie facit, nigrores, rigores, spasmos, tetanos, & febres.

20

Leoni. ℭ Vlceribus, frigidum quidem mordax, cutem obdurat, dolorem insuppurabilẽ facit, liuorẽ obducit, rigores febriles, conuulsiones, distentiones.

ℭ Apho. XXII.

ℭ Eſt autem ubi in tetano ſine uulnere, iuuene bene carnoſo, æſtate media, aquæ frigidæ multa infuſio, caloris reuocationem facit. Calor uero hic liberat. Anti.

21

ℭ Eſt autem ubi in diſtentione ſine ulceratione, iuuene bene carnoſo, æſtate media, frigidæ aquæ multa pfuſio, calorē reuocat. Calor autē hæc ſoluit. Leoni.

ℭ Apho. XXIII.

ℭ Calidū ſaniē faciens non in omni uulnere maximum ſignum ad certitudinē, cutem mollit, attenuat ſine dolore, rigorum, & tetanorū, & ſpaſmorum mitigatorium. Eorum uero quæ in capite ſunt, ſoluit grauedinem. Plurimū confert oſsium fracturis, magis uero denudatis. Horū autē maxime in capite uulnera habentibus, & quæcunq; a frigiditate moriuntur, aut uulnerantur, & herpetis comedentibus, ano, pudendo, ueſicæ, & matrici. Calidum quidem determinans & amicum: frigidum uero contrarium, & occidens. Anti.

22

ℭ Calidum ſuppuratorium non in omni ulcere, magnum ad ſecuritatem indicium, cutem mollit, extenuat, dolorem ſedat, rigores, conuulſiones, & Leoni.

distensiones mitigat: & ex his quæ ad caput attinent, eius soluit grauitatē. Plurimū autem confert, osśium fracturis, sed nudis præcipue, eorūq; maxime, qui in capite ulcera habent, & quæcunq; a frigore moriuntur, uel ulcerantur, & repentibus comesis, sedi, pudendis, utero, uesicæ: his calidū amicū, & iudicans, frigidum inimicū, & perimens.

Apho. XXIIII.

Anti. In his uero oportet frigido uti, unde sanguis fluere futurus est, non super loca, sed circa ea. Et quæcunq; phlegmones, aut inflāmationes, in rubeum, aut subsanguineū colorem sunt tendentes, ex recenti sanguine, quoniam ueterata denigrat, & iuuat Erysepelam non uulneratam: quoniam uulneratæ nocet. Phlegmon, latine inflāmatio

23

Leoni. In his frigido utendū, unde fluit sanguis, aut fluxurus est, non ad ipsa, sed circa ipsa unde influit: & quæcunq; inflāmationes, uel inflammina ad rubrum, & subcruentum sanguine recenti tendunt: nam ueteribus nigredinē affert. Erysipelas etiam non ulceratū iuuat, nam exulceratū lædit.

Apho. XXV.

Anti. Frigida uelut nix uel chrystallus, pectori ini-

mica, tuſſes commouentia, ſanguinem fluere fa/cientia & catarrhos.

Nix gelu quaiis, 24 ℭ Frigida qualis nix, & glacies, pectori inimica, tuſſes mouent, & ſanguinem, & deſtillationes. Leoni.

ℭ Apho. XXVI.

ℭ In articulis dolores, & tumores, ſine ulceratio/ne, podagram, & ſpaſmum, & horum plurima, frigida aqua infuſa refrigerat & attenuat, & do/lorē ſoluit: ſtupor enim mediocris dolorē minuit. Anti.

25 ℭ Tumores articulorũ, atq; dolores abſq; ulcere, & podagricos quoq;, atq; conuulſa, horum plu/rima, frigida aqua large effuſa leuat, & extenuat, ſoluitq; dolorē. Nã modicus torpor dolorē ſoluit. Leoni.

ℭ Apho. XXVII.

ℭ Aqua quæ cito calefit & cito infrigidatur, le/uiſsima eſt. Anti.

Quæ melior leuiorq; aqua. 26 ℭ Aqua quæ ciro calet, & cito refrigeratur, le/uiſsima eſt. Leoni

ℭ Apho. XXVIII.

ℭ Quibuſcunq; bibere deſideriũ eſt noctu ualde Anti.

ſitientibus, ſi ſuperdormierint, bonum.

27

Leoni. ¶ Qui noctu bibere appetunt, his admodum ſi-tientibus ſi ſuperdormierint, bonum.

¶ Apho. XXIX.

Ant. ¶ Muliebria educit, ex aromatibus calefactio. Multoties uero & ad alia utilis eſſet, ſi non capi-tis grauedinem faceret.

28

Leoni. ¶ Suffitus aromatũ muliebria ducit. Sæpius uero & ad alia utilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatẽ. Aromatũ ſuffumigatio.

¶ Apho. XXX.

Ant. ¶ Mulier in utero habens phlebotomata, abor-ſum facit: ſed magis, cuius maior eſt fœtus.

29

Leoni. ¶ Mulier utero gerens, ſanguine miſſo ex uena, abortit, & magis ſi fœtus ſit maior.

30

¶ Grauidas purgare, turgente materia, a quarto menſe uſq; ad ſeptimũ, minus uero has. Recen-tiores autem, & ſeniores uereri oportet.

¶ Apho. XXXI.

¶ Mulieri in utero habenti, ab aliqua acutarum ægritudinum accipi, mortale. Ant.

31

¶ Mulierem utero gerentẽ, capi ab aliquo morbo acuto, lætale est. Leoni.

¶ Apho. XXXII.

¶ Mulieri sanguinem uomenti, menstruis superuenientibus, solutio fit. Anti.

32

¶ Mulieri sanguinẽ euomenti, menstruis erumpentibns, solutio. Leoni.

¶ Apho. XXXIII.

¶ Mulieri menstruis non superuenientibus, sanguinem ex naribus fluere, bonum est. Anti.

33

¶ Menstruis deficiẽtibus, sanguis ex naribus fluens, bonum. Leoni.

¶ Apho. XXXIIII.

¶ Mulieri in utero habenti, si uenter multũ fluat, periculum est abortiendi. Anti.

34

¶ Mulieri in utero gerenti, si aluus plurimũ profluat, periculum est ne abortiat. Leoni.

ℭ Apho. XXXV.

Ant. ℭ Mulieri quæ a matrice moleſtatur, aut difficulter generanti, ſternutatio ſuperueniens, bonum.

35
Leoni. ℭ Mulieri quæ uterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſuperueniens ſternutatio, bonum.

ℭ Apho. XXXVI.

Ant. ℭ Mulieri menſtrua habenti, ſine colore proprio, & non ſecundum ſe ſemper facta, purgatione indigere ſignificat.

36
Leoni. ℭ Mulieri menſes decolores, nec per idem ſemper tempus uenientes, purgationem indicant eſſe neceſſariam.

ℭ Apho. XXXVII.

Ant. ℭ Mulieri in utero habenti, ſi ſubito mammillæ graciles fiant, abortit.

37 *Mammarum macies ſubita quid portendat.*
Leoni. ℭ Mulieri utero gerenti, ſi mammæ graciles repente fiant, abortit.

ℭ Apho. XXXVIII.

Ant. ℭ Mulieri in utero habenti, ſi altera mammilla

gracilis fiat, geminos habenti, alterum abortiet. Et si quidem dextra gracilis fiat, masculum: si uero sinistra, fœminam.

38 ℭ Mulieri utero gerenti, si altera mamma gracilis fiat, geminos habenti, alterum abortit. Et si quidem mamma dextra gracilis fiat, marem: si uero sinistra, fœminam. Leoni.

ℭ Apho. XXXIX.

ℭ Si mulier, quæ neq; prægnans, neq; generauit, lac habet, huius menstrua defecerunt. Ant.

Mensium defectus signum.

39 ℭ Si mulier, quæ neq; grauida est, neq; peperit, lac habet, huic menstrua defecerunt. Leoni.

ℭ Apho. XL.

ℭ Mulieribus quibus ad mãmillas sanguis conuertitur, maniam significat. Ant.

40 ℭ Quibuscunq; mulieribus ad mammas sanguis colligitur, furorem significat. Leoni.

ℭ Apho. XLI.

ℭ Mulierem si uis scire si concepit, mellicratum quando dormitura est da ei bibere, & siquidem Ant.

torsiones habuerit circa uentrem, concepit: si ue/ro non, minime.

41

Leoni. ☞ ¶ Si uelis noscere an concepit mulier, cum dor/mitura est, ei aquam mulsam potandam da, & si alui tormina patiet, cõcepit: si minus, nõ cõcepit.

¶ Apho. XLII.

Ant. ¶ Mulier siquidem masculum concepit, bene co/lorata est: si uero fœminam, discolorata.

42

Leoni. ¶ Mulier si marem concepit, bene colorata est, si uero fœminam, male colorata. Color marem uel fœmellam gestantis.

¶ Apho. XLIII.

Ant. ¶ Si mulieri pregnanti erysipela sit in matrice, mortale.

43

Leoni. ¶ Si mulieris grauidæ, in utero sit erysipelas, lætale.

¶ Apho. XLIIII.

Ant. ¶ Quæ præter naturam tenues existentes con/cipiunt, abortiunt, anteq̃ grossescant.

44

Leoni. ¶ Quæcunq; præter naturam tenues existentes, utero gerunt, abortiunt, priusq̃ crassescant.

¶ Apho. XLV.

¶ Quæcunq; corpora moderate habentes abor- tiunt, secundo mense, aut tertio, sine omni occa- sione manifesta, his cotilidones mucilaginibus pleni sunt, & non possunt præ grauedine tenere fœtum, sed abrumpuntur. Ant.

45

¶ Quæcunq; mediocriter corpora habentes ab- ortiunt, secundo, aut tertio mense sine occasione manifesta, his acetabula uteri plena mucoris sunt, & non possunt ex pondere fœtum contine- re, sed disrumpuntur. Leoni.

¶ Apho. XLVI.

¶ Quæcunq; existentes præter naturam crassæ, non concipiunt, his pinguedo os matricis obtu- rat, & priusq̃ extenuentur, non concipiunt. Ant.

46

¶ Quæcunq; præter naturam crassæ, non con- cipiunt utero: his omentum os uteri comprimit, & priusq̃ extenuentur non concipiunt. Leoni.

¶ Apho. XLVII.

¶ Si matrix in uertebro posita fecerit saniem, necesse est commotum fieri. Ant.

47

Leoni. ¶ Si uterus in coxam uergens ſuppuratur, neceſſe eſt linamentum fieri.

¶ Apho. XLVIII.

Ant. ¶ Fœtus, mares quidem in dextris, fœminæ uero in ſiniſtris magis.

48

Leoni. ☞ ¶ Fœtus, mares quidem in dextris, fœminæ uero in ſiniſtris magis.

¶ Apho. XLIX.

Ant. ¶ Ad matricis præcipitationes obtalmicum apponens appræhendere os & nares.

49

Leoni. ¶ Vt ſecunda procidat, ſternutatorio appoſito, & nares appræhendito, & os.

¶ Apho. L.

Ant. ¶ Mulieri in utero habenti tenaſmon innatus, abortire facit.

Hic Aphoriſmus deſidit a Theodoro, & a Leonicæno.

¶ Apho. LI.

Ant. ¶ Mulieris menſtrua ſi uelis retinere, ſithiã maiorem ad mammillas appone.

¶ Mulieri si uelis menstrua cohibere, cucurbitu- 50 Leoni.
lam q̃ maximam ad mammas appone.

¶ Apho. LII.

¶ Quæcunq; in utero habent, his concluditur Ant.
os matricis.

Prægnãtis signum. ¶ Quæ utero gerunt, his uteri os comprimitur. 51 Leoni.

¶ Apho. LIII.

¶ Mulieri in utero habenti, lac ex mãmillis mul- Ant.
tum fluens, fœtũ significat debilem. Si uero ube-
ra dura fuerint, sanum significant fœtum.

¶ Mulieri utero gerenti, si lac multum e mam- 52
mis effluat, fœtum imbecillem significat. Si uero Leoni.
mammæ solidæ fuerint, fœtum significãt saniorẽ.

¶ Apho. LIIII.

¶ Quæcunq; corrupturæ sunt fœtus, his ubera
gracilia fiunt. Si uero rursus, dura fiunt. Et si do- Ant.
lor est in uberibus, aut in uertebris, aut in geni-
bus, aut in oculis, non corrumpuntur.

¶ Quæ corrupturæ sunt fœtus, his mammæ ex- 53 Leoni.

tenuantur. Si uero rurſus duræ fiant, dolor aut mammas, aut coxas, aut oculos, aut genua infeſtabit, & non corrumpent.

ℭ Apho. LV.

Anti. ℭ Quibuſcunq; os matricum durum eſt, his neceſſe eſt os matricum concludi.

Leoni. ℭ Quibus os uteri durum eſt, his uteri os comprimi eſt neceſſarium. 54

ℭ Apho. LVI.

Anti. ℭ Quæcunq; in utero habentes, a febribus accipiuntur, & fortiter caleſiunt ſine occaſione manifeſta, generant periculoſæ, & difficulter, aut abortiunt periclitantes.

Leoni. ℭ Quæcunq; utero gerentes, a febribus corripiuntur, & fortiter caleſiunt ſine occaſione manifeſta, difficulter pariunt, & cum periculo, aut abortum facientes, periclitantur. 55

ℭ Apho. LVII.

Anti. ℭ In fluxu muliebri, ſpaſmus & animi defectio ſi ſuperueniant, malum.

¶ In fluxu muliebri, ſi conuulſio, & animi defe/ Leoni. 56.
ctus aduenerit, malum.

¶ Apho. LVIII.

¶ Menſtruis plurimis euenientibus, accidunt Anti.
ægritudines: & non uenientibus, a matrice acci/
dunt ægritudines.

¶ Si menſtrua plura fiant, accidunt morbi: & ſi Leoni. 57
non fiant, ex utero morbi contingunt.

¶ Apho. LIX.

¶ In ano phlegmones patienti, & matrice phle/ Anti.
gmonem habenti, ſtranguria ſuperuenit. In epate
uero phlegmones patienti, ſingultus ſuperuenit.
Et in renibus habentibus saniē, ſtrāguria accidit.

¶ Recto inteſtino, aut utero inflammationē pa/ Leoni. 58
tiente, urinæ ſtillicidium accidit: & renibus puru/
lentis, urinæ aduenit ſtillicidium.

¶ Apho. LX.

¶ Mulier ſi non conceperit, uelis autem ſcire ſi Anti.
concipiet, contegens ueſtimentis ſuffumiga deor/
ſum, & ſi quidem tranſire uideatur odor ꝑ cor/

pus ad os, & nares: cognosce, quoniam ea non propter se non generat.

59

Leoni. ¶ Si mulier non concipit, scire autem uelis si conceptura sit, pannis circūtectam desubter suffiās: & si odor uideatur per corpus ire ad nares, & os, scito ꝙ ipsa non ex se ipsa sterilis est.

¶ Apho. LXI.

Ant. ¶ Mulieri in utero habenti, si purgationes exeunt, impossibile est fœtum sanum esse.

60

Leoni. ¶ Si mulieri utero gerenti purgationes eant, impossibile est fœtum esse sanum.

¶ Apho. LXII.

Ant. ¶ Si mulieri purgationes non exeunt, neq; febræ, neq; rigore superueniente anxietates, abhominationes, & defectiones animi ei acciderint, reputa hanc in utero habere.

61

Leoni. ¶ Si mulieri cessant purgatiões, neq; febris, neq; rigor superueniat, & fastidia incidant, iudica ipsam in utero habere. Signum impregnationis.

¶ Apho. LXIII.

¶ Quæcunq; frigidas & densas matrices habent, non concipient. Et quæcunq; humidas habent matrices, non concipient: extinguitur enim in eis semen. Et quæcunq; siccas, & magis ardentes, non concipient: indigentia enim nutrimenti corrumpitur semen. Et quæcunq; ex utrisq; temperiem habēt moderatæ, huiusmodi fiunt generātes. Anti.

62

¶ Quæcunq; frigidos, & spissos uteros habent, non concipiunt. Et quæcunq; præhumidos uteros habent, non concipiunt: extingitur enim in eis genitura. Et quæcunq; siccos magis, & adurentes. Nam ex defectu alimenti corrumpitur semen. Quæcunq; uero ex utrisq; mediocrem habent temperaturam, hæ fœcundæ sunt. Leoni.

¶ Apho. LXIIII.

¶ Similiter in maribus, aut enim propter raritatem corporis spiritus extra fertur, ut non incidat semen, aut propter densitatē humidum non diffundetur extra, aut propter frigidum non calefit, ita ut congregetur ad hunc locum, aut propter caliditatem ipsum hoc fit. Anti.

63

¶ Similiter autē & in maribus: aut enim propter corporis raritatē spiritus extra fertur, ut semen non transmittatur ad os: uel propter spissi- Leoni.

tudinem humor non exit foras, uel propter fri-giditatem non concalescit, ita ut ad hunc colligatur locũ: uel propter caliditatẽ hoc idem accidit.

ℭ Apho. LXV.

Ant. ℭ Lac dare caput dolentibus, malum est. Malũ uero & febricitantibus, & quibuscunq; hypocundria suspensa fugiunt, & siticulosis. Malum uero quibus fellei secessus, & quibus sanguinis multa ægestio facta est. Cõuenit uero phthisicis, nõ ualde febricitantibus. Dare uero & in febribus longis, nullo prædictorum signorum præsente, & extra rationem tabefactis. *Lac quibus dandũ, & nõ*

64

Leoni. ℭ Lac dare caput dolentibus, malum: malũ uero & febricitãtibus, & quibus ilia suspensa murmurant, & siticulosis: malum autem & quibus in febribus acutis biliosæ sunt deiectiones, & quibus sanguinis multi deiectio facta est. Conuenit autẽ & tabidis dare, qui non ualde multũ febricitãt, & in febribus longis, & paruis, si nullum ex supradictis signis affuerit, & præter rationẽ cõsumptis. *Vsus lactis quibus conueniat, & quibus nõ.*

ℭ Apho. LXVI.

Ant. ℭ Quibus tumores in uulneribus apparent, nõ ualde spasmantur, neq; insaniunt. His uero non

apparentibus repente, quibus quidem retro spas/
mi, & tetani fiunt. Quibus uero in priori parte,
mania & dolor lateris acutus, aut empima, aut
dissenteria, si rubei fiunt tumores.

¶ Quibus tumores in ulceribus apparent, non Leoni. 65
conuelluntur maxime, neq; insaniunt. Verum his
euanescentibus, de repente quibusdã a tergo con/
uulsiones, & distentiones fiunt. Quibusdam ante
insania, uel dolor lateris acutus, uel suppuratio,
uel difficultas intestinorũ, si tumores sunt rubicũdi.

¶ Apho. LXVII.

¶ Si uulneribus malis, & fortibus existentibus, Anti.
tumor non appareat, magnum malum.
Laxa bona, cruda mala.

¶ Si in uulneribus fortibus, & prauis, tumor nõ Leoni. 66
appareat, ingens malum.

¶ Molles, boni: crudi uero mali. Leoni. 67

¶ Apho. LXVIII.

¶ Posteriora capitis dolentia, in fronte recta ue/ Anti.
na incisa, iuuat.

¶ Dolenti partem capitis posteriorem, in fronte Leoni. 68
recta uena incisa, prodest.

ℭ Apho. LXIX.

Ant. ℭ Rigores mulieribus incipiunt ex lumbis magis, & per dorsum ad caput, & uiris retro magisq̃ in priori parte corporis, uelut cubitorum, coxarum, & propter cutem raram, declarat uero pilus.

69

Leoni. ℭ Rigores incipiunt mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dorsum ad caput: sed & uiris parte corporis posteriore magis, q̃ anteriore, ueluti fœmorum, cubiti. Sed & cutis rara, indicio autem est pilus.

ℭ Apho. LXX.

Anti. ℭ A quartanis habiti non ualde a spasmis apprehenduntur. Si uero apprehendantur prius, & superueniat quartana, soluuntur.

70

Leoni ℭ A quartanis capti, non admodum a conuulsionibus capiuntur. Si uero prius capiantur, & quartana superuenerit, liberantur.

ℭ Apho. LXXI.

Anti. ℭ Quibus circumtenditur cutis dura & sicca, sine sudore finient: quibus uero laxa & rara, cum sudore finient.

71
¶ Quibus cutes circuntenduntur aridæ, & siccæ, sine sudore moriuntur: quibus uero laxæ, & raræ, cum sudore moriuntur. Leoni.

¶ Apho. LXXII.

Icteros, morbus cũ per totũ corpus bilis suffunditur

¶ Icterici non ualde fiunt inflati. Anti.

72
¶ Qui regio morbo laborãt, nõ multũ uẽtosi sũt. Leoni.

✠ APHORISMORVM HIPPOcratis liber sextus, antiquæ, & Nicolai Leoniceni Vicentini nouæ interpretationis.

¶ Signa notasq; hic liber multas habet ac uarias, bonum malumue absolute prædicentes.

¶ Apho. I.

IN diuturnis lyenterijs, oxiremia superueniens, prius non existens, signũ bonum. Anti.

Leuitatis intestinorum signum bonũ,

1
¶ In longis leuitatibus intestinorũ, si ructus acidus fiat, qui prius non erat, signum bonum. Leoni.

¶ Apho. II.

Anti. ❡ Quibus nares humidæ naturaliter, & semen humidum, cito infirmantur: quibus uero contraria, salubrius.

2

Leoni. ❡ Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, minus integra sanitate fruuntur. Quibus uero contraria, salubrius degunt.

❡ Apho. III.

Anti. ❡ In diuturnis dissenterijs, abstinentia malum, & cum febre peius.

3

Leoni. ❡ In longis difficultatibus intestinorum, inediæ ex fastidio, malum, & cum febre peius.

❡ Apho. IIII.

Anti. ❡ Circũfluentia ulcera male cõsuetudinis, malũ.

4

Leoni. ❡ Vulnera circumglabra, praua sunt.

❡ Apho. V.

Anti. ❡ Dolores in lateribus, & pectoribus, & in alijs corporis partibus, si multum differunt ad discernendum, malum.

5

Leoni. ❡ Dolores qui sunt in lateribus, & pectoribus,

atq; alijs partibus, ſi multū differāt perdiſcendū.

¶ Apho. VI.

¶ Nephretici, & circa ueſicam dolores, laborioſæ ſanantur in ſenibus. Anti.

¶ Renum, & ueſicæ uitia in ſenioribus difficulter ſanantur. 6 Leoni.

¶ Apho. VII.

¶ Dolores & tumores ſecundū uentrē exiſtētes, ſuperiores quidem leuiores, inferiores fortiores. Anti.

¶ Dolores uentris ſublimes, leuiores. Qui uero non ſublimes, fortiores. 7 Leoni.

¶ Apho. VIII.

¶ Hydropicis, quæ uulnera in corpore naſcuntur, non facile ſanantur. Anti.

¶ Aqua intercutem laborantibus, ulcera in corpore facta difficulter ſanantur. 8 Leoni.

¶ Apho. IX.

¶ Latæ puſtulæ, non admodū pruriginoſæ ſunt. Anti.

9

Leoni. ☾ Latæ pustulæ non admodum pruriunt.

☾ Apho. X.

Anti. ☾ Caput dolenti, uel circumdolenti, sanies, aut aqua, aut sanguis defluens secundum aures, & nares, soluunt ægritudinem.

10

Leoni. ☾ Caput dolenti, & circũdolenti, pus, uel aqua, uel sanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum soluit.

☾ Apho. XI.

☞ Anti. ☾ Melancholicis, & phreneticis, hæmorrhoides innatæ, bonum.

11

Leoni. ☾ Atra bile uexatis, & renum passionibus, hæmorrhoides superuenientes, bonum.

☾ Apho. XII.

☞ Anti. ☾ Hæmorrhoides sananti antiquas, si non una fuerit relicta, periculum est fieri hydropem, aut phthisim, aut maniam.

12

Leoni. ☾ A diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si una nõ seruatur, periculum est aquam inter cutem, uel tabem aduenire.

¶ Apho. XIII.

¶ A singultu habito, sternutatio superueniens, soluit ægritudinem. Anti.

13

¶ A singultu habitum, sternutatio superueniens liberat. Leoni.

¶ Apho. XIIII.

¶ Ab hydrope habito, secundum uenas in uentrem aqua fluente, solutio fit. Anti.

14

¶ Ab aqua inter cutem habito, si aqua e uenis in uentrem defluxerit, soluitur morbus. Leoni.

¶ Apho. XV.

¶ A diaria habito diuturna, spontaneus uomitus superueniens, soluit ægritudinem. Anti.

15

¶ A longo alui profluuio habito, spontaneus uomitus superueniens, morbum soluit. Leoni.

¶ Apho. XVI.

¶ A pleuretidæ habito, aut peripneumonia, diaria superueniens, malum. Anti.

16

¶ A morbo laterali, uel pulmonia habito, alui profluuium aduenieus, malum. Leoni.

¶ Apho. XVII.

Anti. ¶ In oculis patientem, diaria accipi, bonum.

17

Leoni. ¶ Lippientem, alui profluuio corripi, bonum.

¶ Apho. XVIII.

Anti. ¶ Vesicam incisam, aut cerebrum, aut cor, aut diaphragma, aut epar, aut uentrem, aut renes, aut intestinorum aliquod gracilium, mortale.

18

Leoni. ¶ Vesica disscissa, aut cerebro, aut corde, aut septo, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut uentriculo, aut iecore, lætale est.

¶ Apho. XIX.

Anti. ¶ Quando incisum fuerit os, aut cartilago, aut neruus, aut maxillæ tenues, aut præputium, neq; crescit, neq; conglutinatur.

19

Leoni. ¶ Cum disscissum fuerit os, aut cartilago, uel neruus, aut genæ particula tenuis, uel præputiũ, neq; augetur, neq; coalescit.

¶ Apho. XX.

Anti. ¶ Si in uentrem sanguis effundatur præter naturam, necesse est in saniem conuerti.

¶ Si in uentrem sanguis præter naturam effun- 20 Leoni.
ditur, necesse est suppurari.

¶ Apho. XXI.

¶ Maniacis, hæmorrhoidibus, aut uaricibus in- Anti.
natis, maniæ solutio fit.

¶ In insanientibus si uarices, uel hæmorrhoides 21 Leoni.
superuenerint, insaniæ solutio.

¶ Apho. XXII.

¶ Quibuscunq; dolores a dorso in cubitos tran- Anti.
seunt, phlebotomia soluit.

¶ Quæcunq; rupta ex dorso ad cubitum descen- 22 Leoni.
dunt, uenæ sectio soluit.

¶ Apho. XXIII.

¶ Si timor, & pusillaminitas, multum habeant Anti.
tempus, habentem melancholicum perficit.

¶ Si timor, atq; mœstitia longo tempore haben- 23 Leoni.
tes perseuerent, ex eo atra bilis significatur.

¶ Apho. XXIIII.

Anti. ¶ Inteſtinorum ſi incidatur aliquod gracilium, non conglutinatur.

24

Leoni. ¶ Si quod inteſtinorum gracilium diſſcindatur, non coaleſcit.

¶ Apho. XXV.

Anti. ¶ Eryſipelam extrinſecus factam, intus conuerti non bonum, intrinſecus uero extra, bonum.

25

Leoni. ¶ Eryſipelas ab exterioribus uerti ad interiora, nõ eſt bonũ, ab interioribus aũt ad exteriora, bonũ.

¶ Apho. XXVI.

Anti. ¶ Quibuſcunq; in cauſone tremores fiunt, alienatio ſoluit.

26

Leoni. ¶ Quibus in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio ſoluuntur.

¶ Apho. XXVII.

Anti. ¶ Quicunq; empici, aut hydropici uruntur, aut inciduntur, his effluente ſanie, aut aqua multa, & repente omnino pereunt.

27

Leoni. ¶ Quicunq; ſuppurati, aut aquam intercutem patientes uruntur, aut ſecantut, ſi pus, aut aqua uniuerſim effluxerit, omnes moriuntur.

ℭ Apho. XXVIII.

ℭ Eunuchi, non podagrisant, neq; calui fiunt. Anti.

ℭ Eunuchi, neq; podagra laborãt, neq; calui fiũt. Leoni. 28

ℭ Apho. XXIX.

ℭ Mulier non podagrisat, si menstrua non defecerunt in ea. Anti.

ℭ Mulier podagra non laborat, nisi menstrua defecerint. Leoni. 29

ℭ Apho. XXX.

ℭ Puer non podagrisat, ante aphrodisiam. Anti.

ℭ Puer podagra nó laborat, ante usum ueneoreorũ. Leoni. 30

ℭ Apho. XXXI.

ℭ Dolores oculorũ, meri potio, aut lauacrũ, aut piria, aut phlebotomia, aut pharmacia soluit. Anti.

Doloris oculorum medela.

ℭ Dolores oculorũ, meri potio, aut balneũ, aut uenæ sectio, aut medicamentum epotum soluit. Leoni. 31

ℭ Apho. XXXII.

ℭ Trauli, a diaria maxime capiuntur longa. Anti.

Leoni. ¶ Balbi, ab alui profluuio maxime capiuntur. 32

¶ Apho. XXXIII.

Anti. ¶ Acidum ructantes non ualde pleuretici fiunt.

Leoni. ¶ Qui acidum eructant, non ualde morbo la- 33
terali corripiuntur.

¶ Apho. XXXIIII.

Anti. ¶ Quicunq; calui fiunt, his uarices non naſcun-
tur magnæ. Quibuſcunq; uero innaſcuntur, rur-
ſus capillati fiunt.

Leoni. ¶ Quicunq; calui fiunt, his magnæ uarices non 34
fiunt. Quibus uero caluis uarices magnæ ſuper-
ueniunt, hi rurſus capillati fiunt.

¶ Apho. XXXV.

Anti. ¶ Hydropicis tuſsis ſuperueniens, malum. Præ-
exiſtens uero, ſine malo.

Leoni. ¶ Aqua inter cutem laborantibus, tuſsis ſuper- 35
ueniens, malum.

¶ Apho. XXXVI.

¶ Dyssuriam phlebotomia soluit: incidere uero uenam, quæ intus in talo est. Anti.

36

¶ Difficultatem urinæ, uena secta iuuat: secare uero interiores. Leoni.

¶ Apho. XXXVII.

¶ A squinante habito, tumorem fieri in gutture, bonum. Extra enim conuertitur morbus. Anti.

37

¶ Ab angina habito, si tumor fiat in collo, bonũ. Leoni.

¶ Apho. XXXVIII.

¶ Quibuscunq; absconditi cancri fiunt, non curari melius est: curati enim pereunt citius: non curati, multum tempus perficiunt. Anti.

38

¶ Cancros occultos omnes melius est non curare. Curati enim cito pereunt: non curati uero longius tempus perdurant. Leoni.

¶ Apho. XXXIX.

Spasmus duplex. ¶ Spasmus fit, aut ex plenitudine, aut euacuatione: ita & singultus. Anti.

39

¶ Conuulsio fit, uel ex repletione, uel inanitione: ita uero & singultus. Leoni.

C Apho. XL.

Ant. C Quibuſcunq; dolor fit circa hypocundriũ ſine phlegmone, febris his ſuperueniẽs, ſoluit dolorẽ.

40

Leoni. C Quibus dolor circa ilium fit, abſq; inflamma-tionne, his febris ſuperueniens, morbum ſoluit.

C Apho. XLI.

Ant. C Quibuſcunq; ſanies facta in corpore, non ma-nifeſtatur, his propter ſpiſsitudinem ſaniei, aut loci groſsiciem non manifeſtatur.

41

Leoni. C Quibuſcunq; ſuppuratio in corpore exiſtens non innoteſcit, his ob craſsitudinem puris, aut loci, non innoteſcit.

C Apho. XLII.

Ant. C Ictericis, ſi epar durum fiat, malum.

42

Leoni. C Morbo regio laborãtibus, ſi fiat epar durũ, malũ

C Apho. XLIII.

Ant. C Quicunq; ſplenetici a dyſſenteria capiuntur, his ſuperueniente longa dyſſenteria, hydrops na-ſcitur, aut lyenteria, & pereunt.

43

¶ Quicunq; lienosi, a difficultate intestinorum capiuntur, his superueniente longa difficultate intestinorum, aqua inter cutem, aut leuitas intestinorum aduenit, & moriuntur. Leoni.

¶ Apho. XLIIII.

¶ Quibuscunq; ex stranguria ileos innascitur, hi in septem diebus pereunt, si non febre superueniente multum urina fluxerit. Anti.

44

¶ Quibus ex stillicidio urinæ ileos superuenerit, in septem diebus pereunt, nisi febre superueniente, satis urina fluxerit. Leoni.

¶ Apho. XLV.

¶ Vulnera quæcunq; annua fuerint, uel longius tempus habeant, os necesse est emitti, & cicatrices fieri concauas. Anti.

45

¶ Vlcera quæcunq; annua sunt, aut etiam diuturniora, os abscedere est necessarium, & cicatrices cauas fieri. Leoni.

¶ Apho. XLVI.

¶ Quibuscunq; gibbi ex asthmate fiunt, aut tussi, ante iuuentam pereunt. Anti.

46

Leoni. ℭ Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſsi fiunt, ante pubertatem moriuntur.

ℭ Apho. XLVII.

Anti. ℭ Quibuſcunq; phlebotomia aut pharmacia cõfert, hos Vere phlebotomare, aut pharmaciam dare conuenit.

47

Leoni. ℭ Quibuſcunq; uenæ ſectio, uel purgatio, cum medicamento conuenit, hos Vere purgare, uel uenam incidere oportet.

ℭ Apho. XLVIII.

Anti. ☞ ℭ Spleneticis, ſuperueniens diſſenteria, bonum.

48 Lienoſis quid bonum.

Leoni. ℭ Lienoſis, difficultas inteſtinorũ ſupueniẽs, bonũ.

ℭ Apho. XLIX.

Anti. ℭ Quibuſcunq; tumores podagrici fiunt, in quadraginta diebus deferueſcentes reſident.

49

Leoni. ℭ Quicunq; morbi podagrici fiunt, hi ſedati in quadraginta diebus inflammatione, finiunt.

ℭ Apho. L.

¶ Quibuſcunq; cerebrum ſurſum concutitur, neceſſe eſt febrem, & fellis uomitum superuenire. Ant.

¶ Quibuſcunq; præciditur cerebrum, his neceſſe febrem, & bilis uomitum ſuperuenire. 50 Leoni.

¶ Apho. LI.

¶ Quibuſcunq; ſanis, dolores repente fiunt in capite, & continuo ſine uoce fiunt, & ſtertunt, pereunt in ſeptem diebus, ſi nō eos accipiat febris. Ant.

¶ Quicunq; ſani dolore capitis repente capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris appræhenderit. 51 Leoni.

¶ Apho. LII.

I. pronoſticorū, prono. 14.

¶ Intendere oportet & indicium oculorum in ſomnis. Si enim quid albi appareat, cōmiſsis palpebris, nō ex diaria exiſtente, aut pharmaciæ potione, malum ſignum, & mortale ualde. Ant.

Dormientium obſeruatio.

¶ Oportet uero & conſiderare oculorum in dormientibus ſuſpectiones. Nam ſi quid album commiſsis palpebris ſubinſpicitur, neq; ex alui profluuio, aut medicamenti potione iſtud contingat, malum eſt ſignum, & lætale ualde. 52 Leoni.

Apho. LIII.

Ant. ¶ Desipientiæ, cum risu quidem factæ securiores, molestæ uero cum tristitia.

53

Leoni. ¶ Desipientiæ, quæ cũ risu fiunt securiores, quæ uero cum studio, periculosiores.

¶ Apho. LIIII.

Ant. ¶ In acutis passionibus cum febre luctuosa suspiria, malum.

54

Leoni. ¶ In acutis passionibus quæ cum febre sunt, luctuosa supiria, malum.

¶ Apho. LV.

Ant. ¶ Podagrica, & maniaca, Vere, & autumno mouentur, ut in pluribus.

55

Leoni. ¶ Dolores podagrici, Vere, & autumno magna ex parte mouentur.

¶ Apho. LVI.

Ant. ¶ In melãcholicis ægritudinibus periculosæ eruptiones, aut apoplexiã, aut epilensiam, aut spasmum, aut cecitatem, aut maniam significant.

Leoni.

56

¶ In morbis melãcholicis, ad hæc periculoſi de- Leoni.
cubitus, ſtuporem corporis, uel conuulſionẽ, uel furorem, uel cæcitatem ſignificant.

¶ Apho. LVII.

¶ Apopletici maxime fiunt ætatibus, a quadra- Anti.
ginta annis, uſq; ad ſexaginta.

57

¶ Apoplexiæ autem fiunt, maxime a quadrage- Leoni.
ſimo anno uſq; ad ſexageſimum.

¶ Apho. LVIII.

¶ Si omentum eruperit, neceſſe eſt putrefieri. Anti.

58

¶ Si omentum excidat, neceſſario putreſcit. Leoni.

¶ Apho. LIX

¶ Quibuſcunq; a ſciatica moleſtatis uertebrum Anti.
reſilit foras, & rurſus incidat in locum ſuum, his mucilagines factæ ſunt.

59

¶ Quibuſcunq; a coxendicũ dolore moleſtatis ex- Leoni.
cidit coxa, & rurſus incidit, his mucores ſupueniũt.

¶ Apho. LX.

Ant. ¶ Quibuſcunq; a ſciatica moleſtatis uertebrum reſilit foras, his tabeſcit crus, & claudicant, ſi non urantur.

60

Leoni. ¶ Quibuſcunq; a coxendicum dolore moleſtatis diuturno excidit coxa, his crus tabeſcit, & claudicant, ſi non urantur.

✠ APHORISMORVM HIPPOCRATIS LIBER SEPTIMUS, ANTIQUÆ, & NICOLAI LEONICENI VICENTINI NOUÆ INTERPRÆTATIONIS.

¶ Hippocrates hoc Aphoriſmorum libro ultimo, abunde præcedentium particularũ aphoriſmos recapitulat, reiteratq;, quo memoriæ tenatius hæreant. Addit præterea hic & alia multa, quibus Medicus in morbis, eorumq; accidentibus prædicere, ac prænuntiare poterit, qualiacunq; ægrotis, bona uel mala, futura ſint, uel quæ iam præceſſerint, aut quibus nunc malis, & in qua corporis particula, affligantur: ut recte ac in tempore, & ægrotantium neceſſitati, ipſiuſq; medici honori, conſulatur.

Ant. ¶ Apho. I.

IN acutis morbis frigiditas extremitatum, malum.

1

Leoni. ¶ In morbis acutis, frigus partiũ extremarũ, malũ. *Poſtremorũ frigus.*

¶ Apho. II.

Ant. ¶ In oſſe ægrotanti, caro liuida, malum.

¶ In osse ægrotante caro liuida, malum est. 2 Leoni

¶ Apho. III.

¶ In uomitu singultus, & oculi rubei, malum. Anti.

¶ A uomitu singultus, & oculorũ rubor, malũ. 3 Leoni

¶ Apho. IIII.

¶ In sudore rigor, malum. Anti.

¶ A sudore horror, non bonum. 4 Leoni

¶ Apho. V.

¶ In mania, dyssenteria, aut hydrops, aut exsta-sis, bonum. Anti.

¶ A furore, difficultas intestinorum, uel aqua inter cutem, uel mentis alienatio, bonum. 5 Leoni

¶ Apho. VI.

¶ In ægritudine diuturna, abstinentia & ægestiones cholericæ, malum. Anti.

¶ In morbo diuturno, fastidium cibi, & deiectiones sinceræ, malum. 6 Leoni

¶ Apho. VII.

Anti ¶ Ex multa potatione, rigor & desipientia, malũ.

7

Leoni. ¶ Ex multa potatione, rigor, & desipienua, malũ.

¶ Apho. VIII.

Anti. ¶ Ex apostematis intus ruptura, dissolutio, uomitus, & defectio animi fit. Tria signa rupti intus apostematis.

8

Leoni. ¶ A tuberculi intus ruptione, exolutio, uomitio, aut animi defectio fit.

¶ Apho. IX.

Anti. ¶ In sanguinis fluxu, desipiẽtia, aut spasmus, malũ.

9

Leoni. ¶ A pfluuio sanguinis, desipiẽtia, ac cõuulsio malũ.

¶ Apho. X.

Anti. ¶ In ileon uomitus, singultus, spasmus, & desipientia, malum.

10

Leoni ¶ Ab ileo, uomitus, singultus, desipientia, uel conuulsio, malum.

¶ Apho. XI.

Q

¶ In pleuretide, peripneumonia, malum. Anti.

¶ A morbo laterali, inflãmatio pulmonis, malũ. Leoni. 11

¶ Apho. XII.

¶ In peripneumonia, phreneſis, malum. Anti.

¶ A pulmonis inflãmatione, phrenitis, malum. Leoni. 12

¶ Apho. XIII.

¶ In caumatibꝰ fortibus, ſpaſmus, aut tetanꝰ, malũ Anti.

¶ Ab æſtibus fortibus, cõuulſio, aut diſtẽtio, malũ. Leoni. 13

¶ Apho. XIIII.

¶ In percuſsione in capite, ſtupor, aut deſpientia, malum. Anti.

¶ In capitis ictu, obſtupeſcentia, & deſipientia, malum. Leoni. 14

¶ Apho. XV.

¶ In ſanguinis ſputo, ſaniei ſputum, malum. Anti.

¶ A ſanguinis ſputo, puris ſputum. Leoni. 15

¶ Apho. XVI.

Anti. ¶ In saniei sputo, phthisis, & fluxus, malum: ubi uero saliua tenetur, moriuntur.

16

Leoni. ¶ A puris sputo, phthisis, & fluxus: cum uero sputum retinetur, moriuntur.

¶ Apho. XVII.

Anti. ¶ In phlegmone hepatis singultus, malum.

17

Leoni. ¶ In hepatis inflammatione singultus, malum.

¶ Apho. XVIII.

Anti. ¶ In uigilia, spasmus, aut desipientia, malum.

18

Leoni. ¶ in uigilia, conuulsio, uel desipientia.

¶ Apho. XIX.

Anti. ¶ In osibus denudatione, erysipela, malum.

19

Leoni. ¶ In osis exutione erysipelas.

¶ Apho. XX.

Anti. ¶ In erysipela, putredo, aut sanies, malum.

20

Leoni. ¶ Ab erysipelate, putredo, aut suppuratio.

¶ Apho. XXI.

℄ In lithargico, tremor, malum. Anti.

Iste Aphorismus desiat a Theodoro & Leoniceno.

℄ Apho. XXII.

℄ In forti pulsu in uulneribus hemorosagia, malũ Anti.

21

℄ A forti in ulceribus pulsu, profluuiũ sanguinis. Leoni.

℄ Apho. XXIII.

℄ In dolore diuturno circa uentrẽ sanies, malũ. Anti.

22

℄ A uentris dolore diuturno, suppuratio. Leoni.

℄ Apho. XXIIII.

℄ In cholerico secessu dissenteria, malum. Anti.

23

℄ A deiectione syncera, difficultas intestinorum. Leoni.

℄ Apho. XXV.

℄ In ossis fractura desipientia, si in uacuum ac-ceperit, malum. Anti.

24

℄ In ossis præcisione desipientia, si in uacuum appræhenderit. Leoni.

℄ Apho. XXVI.

℄ In pharmatiæ potione spasmus, mortalis. Anti.

25

Leoni. ℭ Ex medicamenti potione conuulſio, læthalis eſt.

ℭ Apho. XXVII.

Anti. ℭ In dolore forti circa uentrem, frigiditas extremitatum, malum.

26

Leoni ℭ In forti dolore uentris, partium extremarum frigiditas, malum.

ℭ Apho. XXVIII.

Anti. ℭ In utero habenti tenaſmus ſupueniẽs, abortit.

27

Leoni. ℭ Mulieri utero gerenti, ſi tenſio ſuperuenerit, facit aborſum.

ℭ Apho .XXIX.

Anti. ℭ Quibuſcunq; os aut cartilago inciſum fuerit in corpore, non augetur.

28

Leoni. ℭ Quando os, aut cartilago, aut neruus abſcinditur in corpore, non augetur.

ℭ Apho. XXX.

Anti. ℭ Si ab albo phlegmate habito, diaria ſuperuenerit fortis, ſoluit ægritudinem.

Per album phlegma intelligit genus hydropis Leucophlegmatiam ſeu hypoſarcam hydropem.

¶ Qui alba pituita detinetur, si fortis uentris flu- 29 Leoni.
xus superuenerit, a morbo liberatur.

¶ Aphr. XXXI.

¶ Quibuscunque spumosæ ægestiones in diaria, Anti.
his a capite phlegma defluit.

¶ Quibus in alui profluuiis excrementa spumo- 30 Leoni.
sa sunt, his ex capite pituita defluit.

¶ Apho. XXXII.

¶ Quibuscunq; in febribus in urinis crynoides Anti.
hypostases fiunt, longam ægritudinē significant.

¶ Quibuscunq; febricitantibus, in urinis fiunt se- 31 Leoni.
dimina, ueluti farina crassior, longam ægritudi-
nem fore significat.

¶ Apho. XXXIII.

¶ Quibuscunque cholericæ hypostases fiunt, supe- Anti.
rius uero tenues, acutam ægritudinē significant.

¶ Quibus autem biliosa sedimina supra tenuia, 32 Leoni.
acutum morbum significant.

¶ Apho. XXXIIII.

Anti. ¶ Quibuſcunq; urinæ diſtantes fiunt, his in corpore turbatio fit fortis. Diuerſe ſubſtantiæ.

33

Leoni. ¶ Quibuſcunq; urinæ diſtantes ſunt, his turbatio fortis in corpore fit.

¶ Apho. XXXV.

Anti. ¶ Quibuſcunq; in urinis ampullæ ſupernatant, nephreticā ſignificant, & longā ægritudinē fore.

34

Leoni ¶ Quibus in urinis bullæ ſubſiſtunt, morbum renalem, & longum ſignificant.

¶ Apho. XXXVI.

Anti. ¶ Quibuſcunq; pinguis hypoſtaſis & cōglobata, his nephreticā ſignificat, & acutā ægritudinē fore.

35

Leoni ¶ Quibus inſidens pingue, ac ſimul totum, his renum uitium acutum ſignificatur.

¶ Apho. XXXVII.

Anti. ¶ Quibuſcunq; nephreticis exiſtentibus prædicta ſigna accidunt, & dolores acuti circa muſculos ſpinales fiunt, ſiquidē circa extrinſecos locos fuerint, apoſtema futurum expecta extrinſecus. Si uero dolores magis circa interiores locos, apoſtema futurum expecta magis intus.

35

¶ Quibus autē morbo renali laborantibus, præ/dicta accidunt ſigna, doloreſq; circa ſpinæ muſcu/los fiunt, ſiquidem circa loca exteriora fiant, ab/ſceſſus quoq; exterius futuros expecta: ſi uero dolores magis circa loca interiora fiant, etiam abſceſſus expecta futuros interius. Leoni.

¶ Apho. XXXVIII

¶ Quicunq; ſanguinem uomunt, ſiquidem ſine febribus ſalutare. Curatur uero ſtipticis, & infri/gidantibus. Si uero ex febre, perniciofum. Anti.

37

¶ Quicunq; euomunt ſanguinem, ſi ſine febre quidem, ſalutare: ſi uero cum febre, malum. Cu/rare uero acerbis, & refrigerantibus. Leoni.

Apho. XXXIX.

¶ Catarrhi in ſuperiori uentre, in ſaniem con/uertuntur in uiginti diebus. Anti.

38

¶ Diſtillationes in uentrem ſuperiorem ſuppu/rantur intra uiginti dies. Leoni.

¶ Apho. XL.

¶ Si ſanguinē, & trumbos mingit, & ſtranguriā Anti.

habet, et dolor incidit in peritoneon, et sub uentrẽ, et pectinẽ, ea quæ circa uesicã sunt ægrotare significãt.

39

Leoni. ℭ Si quis sanguinem minxerit, & grummos, & stillicidio urinæ laboret, & dolor inciderit in fœmur, & imum uentrem, pectinemq;, qui circa uesicam, male se habere significatur.

ℭ Apho. XLI.

Anti. ℭ Si lingua intẽperata repẽte fiat, aut apopleticũ aliqd corporis, uel melancholicũ huiusmodi efficit.

40

Leoni. ℭ Si lingua repẽte incótinẽs fiat, aut aliqua pars coporis stupore elanguit, tale est melancholicum.

ℭ Apho. XLII.

Anti. ℭ Si super purgato seniori, singultus superueniat, non bonum.

41

Leoni. ℭ Si senioribus supra modum purgatis, singultus superuenerit, non bonum.

42

Leoni. ℭ Si timor, atq; mœstitia, longo ẽpore hominẽ habentes perseuerauerint, tale est melacholicum.

Hic apho. non inuenitur in antiqua Constantini traductione.

ℭ Apho. XLIII.

¶ Si febris non a cholera habeatur, aqua mul/ta calida infuſa in capite ,ſolutio fit febris. Anti.

43

¶ Si febris non ex bile habeat, multa aqua cali/da capiti ſuperinfuſa, ſolutio fit febris. Leoni.

¶ Apho. XLIIII.

¶ Mulier utraſq; dextras habens non fit. Anti.

44

¶ Mulier ambidextra non fit. Leoni.

¶ Apho. XLV.

¶ Quicunq; empici uruntur, aut inciduntur, ſi/quidem ſanies pura fluxerit & alba, euadunt. Si uero cenulenta, & male olens, ac fœtidũ, pereunt. Anti.

45

¶ Quicunq; ſuppurati uruntur, uel ſecantur, ſi pus purum fluxerit & album, euadunt: ſi uero ſubcruentum, & feculentum, pereunt. Leoni.

¶ Apho. XLVI.

¶ Quicunq; in epate propter ſaniem uruntur, ſiquidem ſanies pura fluxerit & alba, euadunt. In tunica enim illius ſanies eſt. Si uero uelut amurca fluxerit, pereunt. Anti.

46

¶ Quorũ hepar ſupuratũ aduritur, ſi pus purum Leoni.

fluxerit & album, euadũt, in tunica enim his pus continetur: si uero qualis amurca fluat, pereunt.

¶ Apho. XLVII.

Anti. ¶ Oculorum dolores, meri potio, & lauacrum, & phlebotomia soluit.

47

Leoni. ¶ Dolores oculorũ post meri potionem, & aquæ calidæ balneum, uenæ sectione curato.

¶ Apho. XLVIII.

☞ Anti. ¶ Hydropicus si tussim habeat, desperatus fit.

48

Leoni. ¶ Aqua inter cutem laborans, si a tussi habeatur, desperatus est.

¶ Apho. XLIX.

Anti. ¶ Stranguriam, & dissuriam, uini potio, & phlebotomia soluit. Incidere uero uenam quæ intus in talo est, bonum.

49

Leoni. ¶ Vrinæ stillicidium, & mingendi difficultatem, uini potio, & uenæ sectio soluit, incidere autem interiores. *Mingendi difficultas quomodo soluenda.*

¶ Apho. L.

¶ Squinante habito, tumor & rubor in pectore superueniens, bonum. Foras enim conuertitur ægritudo. Anti.

¶ Ab angina habito, tumor, & rubor in pecto- re supueniens, bonũ: extra enim uertitur morbus. 50 Leoni.

¶ Apho. LI.

¶ Quicunq; spachilon in cerebro patiuntur, in tribus diebus pereunt. Si uero hos effugerint, sani fiunt. Anti.

¶ Quibus cerebrum sphacelatum. i. corruptum est, in tribus diebus pereunt: si uero hos euasce- rint, sani fiunt. 51 Leoni.

¶ Apho. LII.

Sternutatio. ¶ Sternutatio fit a capite ex cerebro calefacto & humectato, quod est in capite uacuo, aere de- scendente in illud uacuum, & faciente sonitum, quoniam exitus est ei perangustus. Anti.

¶ Sternutamentum fit ex capite, calefacto cere- bro, aut humectato eo quod in capite inani. Aer enim intus contentus extra erumpit. Sonat au- tem quoniam per angustum ipsi est exitus. 52 Leoni.

ℭ Apho. LIII.

Anti. ℭ Quicunq; circa hepar dolent, his febris ſuper‑
ueniens ſoluit ægritudinem.

53

Leoni. ℭ Quicunq; hepar circundolent, his febris ſuper‑
ueniens ſoluit dolorem.

ℭ Apho. LIIII.

Anti. ℭ Quibuſcunq; conuenit ſanguinem auferre ex
uenis, hos oportet phlebotomare in Vere.

Tẽpus phlebotomiæ conueniens.

54

Leoni. ℭ Quibus a uenis ſanguinem mittere confert,
his Vere uenam oportet ſecare.

ℭ Apho. LV.

Anti. ℭ Quibuſcunq; inter renes & uentrem phegma
concluditur, & dolorẽ præſtat, non habens exi‑
tum in neutrum uentrium, his ſecundum uenas
in ueſicam conuerſo phlegmate ſolutio fit morbi.

55

Leoni. ℭ Quibus inter uentriculum, & ſeptum, pituita
repoſita eſt, & dolorem affert, non habens exi‑
tum, neq; ad alterum uentrem, his per uenas ad
ueſicam pituita uerſa ſoluitur morbus.

ℭ Apho. LVI.

¶ Quibuſcunq; hepar aqua impletum in omentũ eruperit, his uenter aqua impletur, & moriuntur. Ant.

56

¶ Quibus hepar aqua plenum in omentũ eru/perit, his uenter aqua impletur, & moriuntur. Leoni.

¶ Apho. LVII.

¶ Alices, oſcitationes, rigores, uinum menſura/te bibitum, ſoluit ægritudinem. Ant.

57

¶ Halycæ, anxitudo, oſcitatio, horror, uinũ æqua/le æquali potum, ſoluit ægritudinem. Leoni.

58

¶ Quibus in urinario meatu tubercula fiunt, his ſuppuratione facta, & eruptione, ſoluitur dolor. Leoni.

¶ Apho. LVIII.

¶ Quibuſcunq; cerebrum motum fuerit ab aliqua actione, neceſſe fieri ſine uoce ſtatim. Ant.

59

¶ Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri. Leoni.

¶ Apho. LIX.

¶ Corporibus humidas carnes habẽtibus, famẽ adhibere conuenit. Fames enim deſiccat corpora. Ant.

Leoni. ¶ Corporibus carnes habentibus humidas, famẽ adhibere conuenit. Fames enim corpora ſiccat.

¶ Apho LX.

Ant. ¶ Si a febre habito tumore non exiſtente in collo ſuffocatio repente innaſcitur, ut deglutire non poſsit, mortale.

Apho. iſte deficit à Theo. & Leonicœno.

¶ Apho. LXI.

Anti. ¶ Si a febre habito torqueatur collum, ut deglutire non poſsit, & tranſglutiendo anguſtietur, ſine tumore maniſeſto, mortale.

Deficit à Theo. & Leonicœno.

¶ Apho. LXII.

Ant. ¶ Si a febre habito, tumore non exiſtente in faucibus, ſuffocatio repente uenerit, mortale. Si a febre habito collum conuertatur, ita ut uix deglutire poſsit, tumore nõ exiſtente in collo, mortale.

Et hic deficit à Theo. & Leoni.

¶ Apho. LXIII.

Anti. ¶ Sudore multo frigido, calido ſupfluente oportet mitti humiditatem a corporibus fortibus ſuperius, debilibus uero inferius.

Leoni. ¶ Sudor multus, calidus uel frigidus, ſemper

fluens, humorem abduci, robusto quidem supra, debili uero infra significat

ℭ Apho. LXIIII.

ℭ Febres quæcunque non deficientes tertia die, sunt fortiores, & periculose. Quæcunque uero sic defecerint, significat quoniam non periculose. Anti.

ℭ Febres quæcunque non intermittentes, tertia die fortiores fiunt, periculose. Quocunque autē modo intermiserint, significant quod non sunt periculose. Leoni.

ℭ Apho. LXV.

ℭ Quibus febres longæ, his pustulæ diuturnæ, aut in articulis dolores fiunt. Anti.

ℭ Quibuscunque febres longæ, his uel tubercula, uel ad articulos dolores decumbunt. Leoni.

ℭ Apho. LXVI.

ℭ Quibuscunque ex febribus, aut pustulæ diuturnæ, aut in articulis dolores fuerint, hi amplioribus cibis utuntur. Anti.

ℭ Quibuscunque tubercula diutina, aut in articulos dolores ex febre decumbunt, hi cibo pleniore utuntur. Leoni.

ℭ Apho. LXVII.

Anti. ℭ Cibus quem accipiunt febricitantes, ſanis eſt uirtus: infirmis uero morbus.

Leoni. ℭ Si quis cibum febricitanti dederit, ut ſano robur, ſic laboranti morbus.

ℭ Apho. LXVIII.

An. ti ℭ Præmiſsis aliquibus exeuntibus non motis, ſed quaſi raſura inteſtini ſupnatauerit parua, paruus eſt morbus, ſi multa, multus. Horum uero multa neceſſaria eſt uentris ſolutio. Si uero uenter non mundificabitur, ſed potius iuſcula dabuntur, quãto magis dabit, tãto magis plus peiorabit.

Leoni. ℭ Et quibus deiectiones, ſi ſtare permiſeris, & non moueris, ueluti ſtrigmenta ſubſiſtunt, & ſi pauca, paucus eſt morbus: & ſi multa, multus. His confert alui purgatio: quod ſi aluo non purgata, dederis ſorbitiones, quanto plures dederis, tanto magis nocebis.

Aphoriſmi ſequentes ſolummodo apud Theodorum & Leonicenum reperiuntur.

VBi in toto corpore mutationes, & corpus refrigeratur, & rursus calesit, aut colorem alium ex alio commutat, longitudo morbi significatur.

❡ Quæ per uesicam excernuntur, inspicere oportet, si talia qualia sanis excernuntur. Quæ igitur minime similia sunt his, hæc morbosiora. Quæ uero sunt sanis similia, hæc minime morbosa.

❡ Excreationes in febribus non intermittẽtibus, liuidæ, sanguineæ, biliosæ, & fetidæ, omnes male. Cum uero bene excernuntur, bonum est, & per uentrem: & per uesicam, & ubi aliquid secedens steterit non purgatum, malum.

❡ Corpora oportet ubi quis purgare uoluerit, fluida facere. Et si supra sistere aluum: si uero infra, humectare.

Quæ modum excœdunt male sunt.

❡ Somnus, uigiliæ, utraq; modum excedentia, morbus.

❡ In febribus non intermittentibns, si exteriora frigent, interiora uruntur, & febris habeat, lætale.

❡ In febre non intermittente, si labrum, aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertitur, si nõ uideat, si non audiat, & iam debilis sit, quicquid horum fuerit, mors prope est.

¶ A pituita alba, aqua inter cutem superuenit.

¶ Ab alui profluuio, difficultas intestinorum.

¶ A difficultate intestinorum, leuitas intestinorum superuenit.

¶ A corruptione, abscessus osſis.

¶ A sanguinis uomitu, tabes, & puris purgatio supra. In tabe, fluctio ex capite. In fluctione, alui profluuium. In alui profluuio, adstrictio purgationis superioris. In adstrictione, mors.

¶ Qualia fuerint uesicæ, aut alui excrementa, & ex carnibus, & sicubi alibi a natura corpus exierit, si parum, paucus est morbus: si multum, multus: si ualde mulum, lethale est.

Qui sequuntur aphorismi, spurij notiue dicuntur, non a Nicolao Leoniceno, sed à M. Fabio Caluo uersi.

QVi supra quadraginta annos insani, phreneticiue fiunt, tabificiq;, non fere sanescunt seruanturue: minus enim periclitantur, quibus morbus & naturæ, & ætati, conueniens accedit. *Phreneticā.*

¶ Tabifici morbi, phthisiesue, de octauo & decimo anno quadragesimūquintū usq; potissimū gignuntur. *Phthisics quādo fiunt.*

Qualitas naturalium. ¶ Quæ naturaliter fiunt, partim mitia, partim uehementia, partim mortifera sunt. Secundũ autẽ naturam est, si quis eo anni tempore morbo corripiatur, quod infensum, & inimicum, uel amicum illi morbo sit. Tempus enim illud illi morbo contrarium est, uel contra, languentiq; auxilio, uel contra: sicuti febri ardenti, causoue æstas fauet.

Quæ tẽpora morbis faueant, uel aduersentur. ¶ Hyems subter cutem aqua laboranti, hydropicoue, contraria est, quæ lienoso magis timenda est, naturale nanq; semper uincit.

¶ Quibus in morbis oculi sponte lachrymant, malum non est, quibus contra, malum.

¶ Quibus in quartanis febribus sanguis naribus defluit, malum est.

Sudoris qualitas. ¶ Sudores decretorijs diebus magni, celeres, & uehementes si fiant, periculosi sunt, præsertim qui fronte tanq̃ stillicidia, fistulæ, tubuli, canaliculiue pelluntur, frigidiq; & ualde multi. Sudorẽ enim hunc multa ui, labore, longaq; expressione necesse est exire.

¶ Post longũ morbũ uentris fluctio, malum est.

Linguæ signa. ¶ Lingua nigra, cruentaue, cum quid horum signorum abest, malum ualidum non est.

¶ Hæc quidẽ in grauibus acutisue febribus ob/seruentur, uti si quis moriturus uel euasurus sit, di/gnoscamus Morborũ grauimu notæ mortifere.

¶ Testis dexter frigidus cõtractusq; mortiferũ est.

¶ Vngues nigri, digiti pedũ frigidi, nigri contra/ctiq;, mortem proximam esse portendunt. Quod etiam digitorum postrema frigida præ se ferunt.

¶ Labia liuida, resoluta, contorta, frigida si sint, mortiferum est.

¶ Si oculi caligant, lucemue auersantur, solitu/dine si quis gaudeat, qui somno multo & æstu de/tinetur, extra spem est. Mors quæ:

¶ Si quis paulatim rabie quadam efferatur. Si quis non cognoscit, non audit, nõ intelligit, mor/tiferum est.

¶ Paulo post morituris, signa hæc sunt clara ma/gis, uentriculi si tollũtur, tumescunt, & inflantur.

¶ Terminus uero mortis hic est: cũ animæ calor supra umbilicum præcordiaq; recurrit & ascendit, ac omnem liquidum humorem exurit & siccat.

¶ Cum autem cor pulmoq; humiditatẽ caloris

collecti mortiferis in locis ſentiunt, totum caloris ſpiritum efflant, unde totum in toto conſiſtit. Spiracula uitæ. Præterea quidem partim per carnem, partim per ſpiracula capitis ſpirant, quod uiuere dicimus, corporiſqȝ capſulum & alueum anima frigidum mortuumqȝ una ſimulacrum relinquit, ſanguiniqȝ, bili, pituitæqȝ & carni concedit.

Triplex curatio ¶ Quæ mala non ſanant medicamenta, ferrum ſanat.

¶ Quæ ferrum non ſanat, ignis ſanat.

¶ Quæ non ſanat ignis, non poſſe ſanari putato.

Aphoriſmorum Hippocratis finis.

HIPPOCRATIS PRÆSAGIORVM SIVE pronosticorum antiquæ, & Gulielmi Copi recentioris interpretationis Liber primus.

Quam sint necessariæ Medicorum prodictiones, siue prænostica.

Antiqua

PRÆFATIO.

I

OMnis qui medicinæ artis studio, seu gloriam, seu delectabilem amicorũ copiam consequi desiderat, adeo prudentum regulis rationem suam muniat.

II.

Ut in singulis ualitudinibus præterita, præsentia, & futura cognoscat. Et ægro reuelet quæ de ipso æger minime præsenserat. Si enim se per eum cognoscat, totum se illi certius committet.

Cõfidẽtia ægri de medico, ipsum ad recipiendam sanitatem disponit.

III.

Finisq; medicinæ laudabilis existit, cum actor futura in singulis perpendit, quamuis omnes minime curare posit.

IIII.

Quod si posset, iam non futuri prouisor, sed diuinis prophetis diceretur nobilior.

V.

Verum quia ui & acumine ægritudinis, hunc repente mori subito contingit, alium uero medicinæ apparatus præuenit, & uix dieculã uitæ adijcit.

VI.

¶ Intereſt artificis, ut uires ægri, atq; ægritudinis bene perpendat.

VII.

¶ Eſt etiam quoddam cœleſte, in quo oportet ipſum medicum præuidere: cuius ſi tanta ſit prudentia, mirabilis eſt, nimiumq; ſtupenda. Nonne illius eſt, ut futurum periculum, uel omnino prohibeat, uel competenti adminiculo tolerabilius fiat. Et ſi morituro finem, alij uero ſalutem pronunciet, nunquid acuſationem in altero meretur?

Res cœleſtis teſte Gale. eſt diſpoſitio aëris cõtinentis nos.

PRAEFATIO.

Admodũ neceſſarias eſſe Medicis prædictiones.

1

NIhil perinde medico conducibile cenſeo, quam ut prudentem ſe præſtare laboret.

Gulielmi.

2 3

¶ Si enim apud ægros, præterita, præſentia, & futura, atq; ea quæ ipſi inter narrandum omiſerunt, nouerit, prædixeritq;, nihil quod ægris uſui fuerit, ignorare putabitur, quod fit ut audentius homines medico ſeſe committant.

4

¶ Etenim perq̃ ſalutarem adhibebit curationem, ſi futuras affectiones præuiderit. Nam fieri non poteſt, ut omnes ægros ſanitati reſtituat, quanq̃ hoc multo præſtantius erat, q̃ futura prænoſcere.

5. 6.

¶ Igitur quum homines intereant, alÿ quidē ob morbi uehementiā, anteaq̄ uocetur medicus: nō nulli uero, uocato licet medico, repente moriuntur, ac alÿ unico duntaxat die, alÿ paulo longiori spatio uitam extendunt, priusq̄ medicus arte sua singulis morbis occurrendo resistat. Proinde harum affectionum naturas noscere oportet, quantum uidelicet corporis uiribus sint superiores.

7.

¶ Quinetiam si diuinū quippiam morbis inest, huius quoq; prouidentiam perdiscere: sic enim optimo iure, & admirabilem, & bonum se præstabit medicum: quos enim superstites fore cognouerit, eos rectius quoq; seruabit, utpote ex multo tēpore singula consulte perpendens. Itaq; morituros, uicturosq; præsentiens, atq; denuntiās, omnem prorsus calumniam uitabit.

¶ *De signis siue indicijs quæ in uultu existunt.*

VIII.

Ant. OPortet ergo te circa acutas ægritudines sollicitum fieri. Primo etenim faciem ægri pernotabis. Vtrum sit similis sano. Et etiam si sibi sano similis sit, quod optimum est. Si uero contrarium, pessimum est.

IX.

¶ Et si nares acutæ. *Nasus compressus.*

X.

Oculi concaui, tempora plana, aures frigidæ & contractæ, & pulpæ earum inuersæ, frons arida & tensa, & totus faciei color uiridis, seu niger, aut pallidus, aut plumbeus.

XI.

Quæ si sic fuerint in principio ægritudinis, oportet inquiri, an uigiliæ præcesserint, aut uentris solutiones, aut ieiunij labores prius affuerint. Et si aliquid horum cognoueris præcessisse, minus periculosum uereberis. Quod si die ac nocte præcedentibus quicq̃ horũ substinuerint, nõ multum periculosum sperabis. Si uero nihil horũ cognoueris, mortis signum sperabis.

XII.

Et si huiusmodi ægritudo triduana fuerit, qui præcesserunt labores non minus perscrutaueris, & omnia quæ sunt inquirenda circa corpus, perquirere debes etiam circa oculos.

SIGNA ET NOTÆ EX FACIE.

8. 9. 10.

Quæ medico cognoscenda. IN acutis morbis sic cõsiderarę oportet, in primis quidem ægri faciem, an sanorum faciebus, maxime uero suæ ipsius, similis sit: ea enim optima censenda est. Quæ uero maximo discrimine ab hac similitudine recedit, grauissimum periculũ *Guliel.*

portendit, cuius hæ ſunt notæ. Nares acutæ, oculi concaui, collapſa tempora, frigidæ contractæq; aures, & imis partibus leniter uerſæ, cutis circa frontem dura, intenta & arida, totius faciei color, aut niger, aut pallidus, aut liuens, aut plumbeus. *Facies morituri horribilis.*

11

¶ Quod ſi inter morbi initia huiuſmodi facies appareat, neq; ex alijs indicijs coniectura ſumi poſsit, inquirendum eſt, an uigilia, aut uentris uehemens reſolutio, aut inedia præceſſerit: quorum ſi quippiam deprehenderis, nihil periculi timendum eſt. atqui ſi ob huiuſmodi cauſas, hæc faciei ſpecies orta eſt, una die noctecq; finitur. Si uero eas præceſsiſſe æger negauerit, diutiuſq; iam dicto tẽpore hæc forma durauerit, ſcire licet eum morti proximum eſſe.

12

¶ Quod ſi in uetere morbo iam triduo, quadriduoue talis eſt, inquirenda ſunt ea ſigna, quæ ſupra propoſui: ad hæc, reliqua quoq; indicia, non ſolum ex facie, uerumetiam ex reliquis corporis partibus perpendenda ſunt, præcipue ex oculis.

¶DE SIGNIS QVAE IN oculis exiſtunt.

XIII.

Ant. ET ſi lumen effugerint, nolenteſq; lachrymas effuderint, atq; foras tanq̃ in ſuffocato prominu-

erint, aut alter altero minor apparuerit, & alba eorum in sanguinea commutata fuerint, & tanq̃ uene nigrioris uel palloris, intus in se fuerint, & lippitudinẽ habeant, & instabiles aut tremuli fuerint, aut extra nimis extiterint, aut intus multum delituerint, & tota facies horribilis apparuerit, omnia periculosa & mortalia indicabis.

XIIII.

¶ Oportet etiã te uidere, quid de oculis in somno uideatur: si enim sola alba uideantur subclusis palpebris, nec solutio, aut per se, aut per catarticũ præcesserit, neq; ex consuetudine hoc euenerit, mortis signa timebis.

XV.

¶ Et si palpebræ inuersæ fuerint, aut liuidæ, siue labia similiter fuerint liuida, aut nares distortæ, his signis siue solis, siue cum prædictis, mortem proximam indicabis.

¶ NOTAE AB OCVLIS.

13

Oculorũ signa. NAm si lumen refugiunt, & illachrymãt, idq; præter uoluntatẽ, aut peruertuntur, alterq; ex ijs minor est, & quæ in ipsis alba esse debent, rubescunt, aut genæ pallent, atq; in ijsdem uenulæ nigricant, aut lippitudo innatans tandem angulis inhæret, aut frequens est oculorũ motus, ijq; aut

uehementer subsederunt, aut facti timidiores sunt, fueritq; aspectus horridus, obscurusq;, atq; uniuersæ faciei color mutatus: hæc omnia signa, mala, perniciosaq; putanda sunt.

14.

¶ Quinetiam oculorum per somnum suspectiones obseruandæ sunt. Vbi enim palpebræ non cómittuntur, sed inter has ex albo oculorum aliquid apparet, neq; id fluens aluus, aut medicamenti potio præcessit, præsertim si quis non sic dormire consueuerit: prauum hoc signum, lethaleq; admodum est. Dormientium coniectatio.

15.

¶ Si palpebra, aut labrum, aut nasus retorquetur, aut pallet, aut liuore inficitur, accedente quopiam reliquorum signorum, ægrum morti proximum esse haud dubitandũ est. Mortẽ etiam portẽdunt, labra resoluta, suspensa, frigida, candicãtia.

¶ QVOMODO OPORTEAT cubare ægrum.

XVI.

Atin. BOnum est ægrum inuenire iacentẽ in latere dextro aut sinistro, & manus, & pedes, & ceruicẽ, non ut in spasmo distensa, & totum corpus in sua positione flexibile, & minime rigidum, quæ habitudo sanis est familiaris & amica, & iacere in modum sani est melius.

XVII.

Talis iacentis ægri habitus non bonus.

¶ Quia non est signum laudabile, ægrum supino corpore iacere, brachijs rigidis, & pedibus.

XVIII.

¶ Et si repente se a capite lecti ad pedes iactauerit, malum esse non dubitabis.

XIX.

¶ Et si pedes nudos & tepidos inueneris, & inordinate cum labore ceruicem atq; pedes iactauerit, est pessimum & angustiæ signum.

XX.

¶ Et si æger iacuerit deiecta ceruice & aperto ore.

XXI.

¶ Et reiecta ceruice, pedibusq; tortis.

XXII.

¶ Et si super uentrē præter solitum iacuerit, malum est, & alienationē significat, siue dolorē uētris.

XXIII.

¶ Et si in augmento ægritudinis, repente surgens steterit, malum in omni acuta ægritudine, & pessimum est in peripneumonia.

XXIIII.

Quomodo malum sit stridere dentibus ægrū in febribus.

¶ Frendere dentibus in febribus præter solitum, neq; a pueritia, mortē uel maniam significat. Quod si frendat, cum insania mors sequitur uicina.

XXV.

De ulceribus.

¶ Si in ægro corpore fuerit antrax, aut carbun-

culus, siue præcesserit, siue ægritudini superuenerit, opus est attendere. Quod si exiccatus fuerit, & colorem uiridem, uel citrinum, uel liuidum pertulerit, mortem dicit proximam.

XXVI.

¶ Manuum mobilitatis signa sic pernotabis, in febre acuta, in peripneumonia, & in phrenesi nõ uera, & in capitis dolore, si manus ad faciem tulerit, tanq̃ quidlibet positurus, uel quasi collecturus aliquid hac illac quesierit, uel de uestibus quasi pilos euulserit, uel quasi festucas de pariete decerpserit, pessimum est & mortale.

XXVII.

¶ Spiritus si frequens sit, significat dolorem & successionẽ in his quæ sunt super dyaphragma. Quod si magnus, & cum intermissione, significat alleuiationem.

XXVIII.

¶ Spiritus uero bonus cognoscitur ordine suo proprio, & habet euidentẽ salutis ostensionem in acuta ægritudine, quæ cum febre est, cuius terminus est in quadraginta diebus.

¶ A DECUBITU NOTAE.

16.

Guliel. DEprehendendus est æger in dextrũ sinistrũ ue latus cubans, brachijs, ceruice, & cruribus pau- Cubatio qualis

lum reductis, ac uniuerso corpore molliter affecto, qui fere sani quoq; iacentis habitus est: quippe quum optimus sit ille decubitus, qui a sanorum consuetudine non uariat.

17.

¶ Sed non laudatur decubitus, quo brachia, ceruix, & crura extenduntur.

18.

¶ Id uero grauius est, si seipsum æger continere non ualens, ad pedes subinde delabitur.

19.

¶ Vbi pedes nudat, neq; ijs calor subest, ubi brachia, ceruicem, & crura, inæqualiter dispergit ac nudat, mali morbi, angorisq; signum est.

20. 21.

¶ Perniciosum est, ubi hians quis assidue dormit, aut ubi supinus iacet, cruribus uehementer contortis, complicatisq;.

22.

Quomodo cubare in uentrē malum sit.

¶ Si pronus iaceat is, qui per bonam ualetudinem sic dormire non consueuerit, aut delirium, aut uentris dolorem portendit.

23.

¶ Vbi residere uult æger in ipso morbi uigore, malū quidem indicium est in omnibus acutis affectibus, sed lōge pessimū pulmonibus laborātibus.

24.

Strido dentiū qd portendat.

¶ Stridor dentiū per febres, præter consuetudinē a teneris contractam, insaniam significat & mortē:

atqui ab utrisq; futurum periculum denunciandũ est. Si uero iam deliranti stridor quoq; accedit, uix aliam æque perniciosam inuenies notam.

25

¶ Vlcus, siue ante, siue in ipso morbo natum est, obseruari debet: nam si moriturus est homo, aridum, aut liuens, aut pallidũ, ante mortẽ apparet. De ulceribus.

26.

☞ ¶ Ex manuum latiõne huiuscemodi notas perpende, in acutis febribus, in peripneumonia, phrenitide, capitis dolore, si quis eas faciei admouerit, ut inde quidpiam superuacue uenetur, aut festucas carpat, aut a ueste flocos, aut a pariete paleas auellat: omnes hæ malæ lethalesq; sunt. De gesticulatione manuum.

27.

¶ Spiritus frequens, aut doloris, aut inflammationis in partibns septo transuerso superioribus, indicium est. Magnus, & ex longis interuallis, delirium declarat. Frigidus ex naribus & ore prodiens, lethalis admodum est. De spiratiõe.

28.

¶ Facilis spiratio, in acutis morbis, quibus febris copulatur, quiq; intra quadraginta dies finiri solent, magnum habet ad salutem momentum.

¶ DE SVDORE.

XXIX.

SVdor bonus & laudabilis existit in omni acuta ægritudine, qui in die critica fit, & ægrum liberat. Est autem bonus qui fit in toto corpore, & æger ex eo suauior & fortior efficitur. Qui uero nihil horum fecerit, his est inutilis. Frigidus autem malus, peior si in ceruice, & in capite solo: qui quidem in acuta febre significãt mortem. Cũ lenta uero prolixitatem significat ægritudinis.

DE SVDORE.

29.

Sudores qui salubres, et cõtra

SVdores, saluberrimi censentur, in omnibus acutis morbis, si in diebus decretorijs oriantur, febrimq; finiant, aut ubi toto cotpore æqualiter insudante, æger morbum facilius sustinere uidetur. Contra inutiles, qui id efficere non ualent. Pessimi omnium sunt frigidi, & ubi caput duntaxat, aut facies, aut ceruix insudat: quippe qui in acuta quidem febre mortem, in mitiore uero, morbum diuturnum fore significant.

A PRÆCORDIIS SIGNA,

XXX.

IN hyppocundrijs si sine dolore fuerint, si mollia, si bene composita, hic & inde bonum sic erit. Si uero feruentia, aut dolentia, uel quodã spasmo

distēta, aut inter se dissimilia, in his cōsiderandū est.

XXXI.

¶ Si enim in aliqua parte earum pulsus fuerit, angustiam, uel alienationem significat.

XXXII.

¶ Oculi tamen sunt in hac ægritudine intuendi, q̄ si uelociter mobiles apparuerint, maniā significāt.

XXXIII.

¶ Acuta existente passione, collectio si affuerit in hyppocundrijs, cum tumore, & dolore, malum est, cum ambas complectitur. Si uero in altera earū quæ in sinistra est, melior est. De tumore seu apostemate in ilijs.

XXXIIII.

¶ Quæ collectio, si in principio subitam mortem non intulerit.

XXXV.

¶ Et si usq; in diem uigesimū permanserit, neq; febris deciderit, neq; dolor defecerit, in pus cōuertet.

XXXVI.

¶ Solet huic acutæ ægritudini infra septem dies sanguinis fluxus ex naribus utiliter superuenire. Perquirendū est autem, an dolor adsit fronti, & scotomia: quæ si affuerint, sanguinis fluxum ex naribus nunciabis.

XXXVII.

¶ In his tamen, quibus ætas. 35. annorum est.

XXXVIII.

¶ Apostemate uero molli existente, sine dolore, & sub tactu mutabili, contingit ægritudinem terminari, in prædictis tamen sepius.

XXXIX.

¶ Quod si usque in diem 40. sic manserit febre non deficiente, in pus conuertetur, & omne apostema circa uentrem ad hunc modum diiudicabitur.

XL.

¶ Apostema uero solidum cum dolore horrendũ est, & cito mortiferum. Quod autem molle sine dolore, & sub tactu cursile, tardius.

XLI.

Tumor in uentre minus facit absceßum quã in alijs.

¶ Apostema uero circa uentrem minus colligit humorẽ, q̃ quod in hyppocundrijs. Minime omnium, quod sub umbilico est.

XLII.

¶ Elegantius omnibus signis, signum est sanguinis effusio, ex his apostematibus, quæ insunt in prænotatis locis.

XLIII.

¶ Omne apostema diuturnum in prædictis locis, in pus uertetur.

XLIIII.

¶ Oportet ergo te esse attentum in his quæ cum putruerunt secundũ huiusmodi disciplinã. Quod eminet, & omnino extra est, & intus minus est & peracutum, laudabile. Quod uero spaciosum, & minime acutum, pesimum. *Guliel.*

XLV.

¶ Horum autem que intus crepuerunt, si qua quidem exterius apparent, pessimum.. Quorum uero nihil signi est extra, meliora.

XLVI.

¶ Putredo ea laudatur, quæ alba est, & æqualiliter per totum, neq; in superficie inequalis, neq; mali odoris. Quæ uero contraria, pessima. *signa puris laudabilis, ut sit candidũ æquale leueq; & minime fetidum.*

¶ A PRAECORDIIS NOTAE.

30.

Guliel. ATq; inter optima indicia sunt præcordia, ubi sine ullo sensu doloris in utraq; parte æqualiter mollia sunt. Inflammata uero, dolentia, & intenta, & ubi aliter in dextra, aliter in sinistra parte afficiuntur, supra haberi debent.

31. 32

☞ ¶ Præcordiorum uenæ, si pulsent, aut turbationem, aut delirium portendunt: sed eorum qui sic affecti sunt, oculos aspicere oportet: quippe frequens illorum motus, insaniam comminatur.

33

¶ Præcordia tumida, dura, dolentia, si in uniuersum sic affecta sunt, maximum malum portendunt: si uero altera parte duntaxat, ex sinistra minus periculum est. *De abscessibus*

34. 35. 36. 37.

¶ Cæterum huiusmodi tumores, in principio quidem proximã mortem denunciant. Vbi uero ui-

ginti dies excesserint, neq; quiescente febre, neq; tumore remisso, ad suppuratione͂ conuertuntur. Atq; inter primos circuitus, sanguis e naribus fluens, non mediocri ipsis præsidio est, sed tum sanguinis eruptio expectari debet, quum interrogati, aut caput dolore, aut oculos caligare fatentur: id uero iunioribus, uidelicet circa quintum & trigesimum annum, plerunq; euenire solet.

38. 39.

❡ Mollis tumor, dolorem non inferens, & digitis cedens, longiori tempore finitur, sed non ita graue ab eo periculum pendet. Quod si intra sexaginta dies, neq; febris desinit, neq; tumor resedit, suppurationem expectare oportet. Idem haud secus in reliquis quoq; uentris partibus ꝑpenditur.

40.

❡ Itaq; durus, magnusq; tumor, dolore crucians, mortis periculum non multo post fore denunciat. Mollis uero & sine dolore, quiq; prementi digito cedit, longus esse solet.

41. 42. 43.

Tumor qui in uentre fatigat minus ſaat abscæssum quàm qui in ilijs.

❡ Ventris tumores, non tam crebro, ut hi qui in præcordijs oriuntur, abscessum efficiunt: quod si sub umbilico constituātur, nequaquam ad suppurationem conuertētur, sed ex superioribus maxime sedibus sanguinis fluore͂ expectare oportet. In quibus omnis tumor diuturnus, ad suppurationem fere spectat.

44.

¶ Itaq; suppurationum obseruatio sic accipienda est: earum enim quæ in exterioré partem erumpunt, optimæ sunt paruæ, admodum eminentes, atq; in acutum fastigiatæ: pessimæ uero sunt, quæ maximæ, quæq; planissimæ sunt.

45.

¶ Sed illarum quæ intus excitantur, optime censentur, quæ exteriorem cutem non decolorant, & cōtrahuntur, nulloq; dolore cruciant, atq; ubi exterioris cutis color manet uniformis.

46.

¶ Pus illud optimum est, quod album & leue est, & haud quaquam fœtet: quod uero ab hoc uariat, pessimum est. De signis quibus cognoscitur pus.

Explicit liber primus pronosticorum.

HIPPOCRATIS PRÆSAGIORVM SIVE pronosticorum antiquæ, & Gulielmi Copi recentioris interpretationis Liber secundus.

De Hydropisi.

I

Omnis hydrops in acuta ægritudine, malum. Infestatur enim febre & grauedine membrorum, & dolore. Consurgit autem ex lumbis, & hyliis, & hepate. Antiq.

II.

Consurgens ex lumbis & hyliis significatur ex pedum inflatione, & diuturna uentris effusione, nó tamen cũ defectu doloris, seu uentris tumoris.

III.

Cuius uero origo est ab hepate, fit cum tussicula, nec proiiciunt quicq̃, & tument pedes: nec ægerunt nisi modicum, & cum angustia: & circa uentrẽ fiunt apostemata, non continue extra manantia, sed quandoq; ueluti fugientia.

IIII.

Et si caput, & plantæ pedum, & uolæ manuũ frigidæ fuerint: uenter uero, & latera, & mandibule caluerint, malum est.

V.

¶ Bonum est autem ægrum ex toto calere, & mollem, & suauem conuenienter esse.

VI.

¶ Bonum est modeste se habere, & non laboriose, & non repente eundem latera commutare, & si sibi leuis uideatur.

VII.

¶ Grauis uero si fuerit, manus quoq; & crura ponderosa, horrendum.

VIII.

☞ ¶ Quod si liuor admixtus uiridi unguibus digitisq; affuerit, mortem aduentare non dubitabis.

IX.

¶ Et si color hic ungues non infecerit, licet cætera membra corripuerit, spei locus non deerit. ☞ Proderit uero cuncta signa perpendere. Quod si ægrum sufficientem uideris, & una boni significatio affuerit, terminus tibi promittetur cũ quolibet exteriori apostemate, & futura salute: sed caloris in prædictis locis pericula non deerunt.

X.

☞ ¶ Si testes & uirga, præter solitum diminui, contrahiq; apparuerit, aut nimij, doloris, aut mortis aduentum pronunciabis.

X

DE AQVA INTER CVTEM.

1.

Hydropis origo. AQua inter cutem si ex acuto morbo cœpit, periculosa est: neq; enim febrim soluit, sed doloribus torquet atq; interficit. Oritur uero magna exparte, uel ab ilibus & lumbis, uel a iecinroe. Gulielmus.

2.

¶ Sed ubi ab ilibus lumbisq; ortum contraxit, pedes tumidos reddit, fluorem diuturnum inducit, qui neq; lumborum, iliumue dolorem soluit, neq; uentrem efficit molliorem.

3.

Hydropis diuersitas. ¶ At quibus a iecinore aqua inter cutem proficiscitur, hi tussi uexantur, sed qua pene nihil excreatur, pedes tument, deiectio dura, coactaq; est, circa uentrem tumores, modo in dextra, modo in sinistra parte attolluntur, deinde desinunt.

4. 5. 6.

¶ Mali etiam morbi signum est, caput, & pedes, manusq; frigidas habere, uentre & lateribus calentibus. Securitatem pollicetur corpus, quod æqualiter molle, & calidum est, quodq; facile conuertitur & surgit. ☞

7. 8 9.

¶ Grauitas uero, quæ uel manus & pedes, uel reliquum quoq; corpus præmit, periculum signi-

ficat. Quod si cum grauitate ungues quoq; ac digiti liuore afficiantur, continuo perniciem expectare oportet. At omnino nigri, tum digiti, tum pedes, minus q̃ liuentes, periculum portendunt: sed tunc ad reliqua signa refugere oportet, etenim si æger facile malum sustinet, adsintq; alia quædã indicia, que securitatem polliceri solent, suppurationem sperabis, atq; superstes manebit æger, sed denigratæ corporis partes decident.

10.

Testiũ ac uirilium diminutio et retractio in morbis quid præsagat.

¶ Testiculi pudendaq; retracta, uehementes dolores, atq; lethale periculum significant.

¶ DE SOMNO.

XI.

Anti. SOmnus ut moris est conueniens & naturalis, ut noctem non effugiat, & diem non impediat, laudabilis. Contrarius uero improbandus, minus tamen si a mane usq; ad tertiam tenuerit.

XII.

☞ ¶ Pessimum est autẽ non dormire, aut enim magnitudinem doloris significat, aut alienationem.

¶ DE SOMNO.

11. 12.

Somnus qualis esse debeat.

Guil. QVod uero ad somni rationẽ pertinet, quemadmodum sani etiam solent, interdiu uigilare, noctu uero dormire oportet: a qua consuetudine si

quis aberrauerit, peior erit somnus, q inter quartam horam & noctem, q̃ qui matutino tempore ad quartam: pessimum tamen est, si somnus neq; noctu, neq; interdiu accedit: id enim uel ob dolorem laboréq; accidit, uel deliriũ futurũ significat.

❡DE DEIECTIONIBVS siue ægestionibus.

XIII.

STercoris ægestio, si neq; exiccata, neq; liuida omnino, sed iuncta, & hora solita, signum est ea quæ sunt sub dyaphragmate esse salubria.

XIIII.

❡ Si liquida, bona est, si sine sonitu uentoso fuerit, nec inordinate manauerit. Si enim frequenter manat, ægrum maximo labore, ac uigilijs afficit, & in defectum adducit.

XV.

❡ Vtile est stercus secundum quantitaté ciborũ assumptorũ uenire, & bis uel ter in die. In nocte uero semel, & iam luce proxima, aut solito more contingere.

XVI.

❡ Vtile est etiam appropinquante iam termino ægritudinis idem stercus densari.

XVII.

❡ Et colore subcitrino fieri, nec in solidũ densari.

XVIII.

❡ Bonũ est etiã si lumbricos admixtos habuerit.

XIX.

☞ ¶ In omni acuta ægritudine uentrem non plenum ſed ut uacuum tractari: & non tenuem, ſed carnoſum inueniri, bonum.

XX.

¶ Aquoſum uero ſtercus, & liquidum ſiue albũ, aut nimis citrinum, aut ſpumoſum, malum eſt. Deiectio non bona.

XXI.

¶ Item modicum ſtercus & uiſcoſum, & leue ſiue album ſeu citrinum, aut ſpumoſum, malum.

XXII.

☞ ¶ Peſsimum autem & mortale eſt uiſcoſum, nigrum, fetidum, & uiride. Genera deiectionũ exitioſarũ.

XXIII.

¶ Varium uero, productionem ſignificat ægritudinis, neq; minus ſignum eſt mortis, q̃ quod loturam inteſtinorum profert, aut colorem porrorũ ſiue nigrum. Contingit etiam colores iſtos ſimul euenire.

XXIIII.

☞ ¶ Ventoſitas ſine ſonitu laudabilior eſt. Quæ uero cum ſono, melior q̃ illa quæ intus clauditur, ſignificat tamen amentem, aut dolore laborantẽ, niſi ſit uoluntarie.

XXV.

¶ Dolor ſub hyppocundriȷs hanc proprietatem habet, ſi recens & ſine calore fuerit, ſi rugitus ſuperuenerit, & cum egeſtione uel urina eruperit, ſoluitur, alioquin ad inferiora tranſmittitur. Dolor præcordiorum.

DE ALVI EXCREMENTIS.

13.

Excremēti notæ diuersæ. ALui excrementa, inter bona indicia sunt, si mollia, si figurata sunt, si eodem fere tēpore quo in secunda ualetudine deiici solebant, excernuntur: si his quæ ingeruntur proportione respondent, utpote quæ inferiorem uentrem recte ualere declarant. 14.

Si uero liquida fuerint, præstat ut sine stridore, neq; frequenter, neq; ex breuibus interuallis, deiiciantur: etenim fatigatur æger, si crebro surgit, uigiliisq; consumitur: quum uero affatim sæpeq; deiicit, ne animus eum deficiat periculum est.

15.

Conuenire debent excrementa, his quæ assumuntur, & bis terue interdiu, noctu uero semel deiici, idq; maxime matutinis temporibus pro cuiusq; consuetudine. 16. 17.

Ad finem iam tendente morbo, bonum est si crassiora reddantur, ac rufa, & odoris fœditate, sani hominis aluum non uehementer excedant.

18.

Lumbricos etiam cum excrementis sub fine morbi descendisse nihil nocet.

19.

Venter in quouis morbo uacuus, corpulentusq; esse debet. 20.

Periculosum stercus est, quod perliquidū, albicans, pallidū, uehementer rufum, aut spumās est.

21.

¶ Item malum est, quod exiguum, glutinosum, idemq; subpallidum est. 22.

¶ Omnium maxime lethiferum est, nigrum, pingue, liuens, aut quod peioris est odoris q̃ pro consuetudine. 23. Deiectio qualis non bona.

¶ Varia excrementa, quanq̃ diutius mortem differunt, non tamen minus sunt lethalia, huiusmodi & ramentosa sunt, biliosa & nigra, atq; porri colorem imitantur. 24.

¶ Inter optima signa est flatus, qui neq; strependo, nec pedendo emittitur: quanq̃ enim satius est ipsum cum strepitu exire, q̃ includi: tamen hoc pacto prodiens, aut dolere, aut delirare ægrũ significat, nisi sua sponte flatum ipsum emiserit.

25.

¶ Præcordiorum recentes quidem dolores, gibbosq;, nisi inflammatio quoq; accesserit, murmur in ipsis exortum soluit, ac una cum stercore, & urinis, atq; flatu egreditur: quod ubi non contingit, si tamen ex sede sua transfertur, bonũ signũ est, idq; magis, si ad inferiora descendit. De dolore qui in ilijs affligit.

¶ DE VRINIS.
XXVI.

VRina laudabilis est, quæ hyppostasim albã subsidentem, & equalem, & continuã, atq; leuem habebit. Et si permanens usq; in crisim erit, est Vrina optima.

enim fidelis nuncia salutis, & significat breuitatē ægritudinis. Quod si modo cum hyppostasi prædicta, modo uero sine ea fuerit, diuturnitatem significat ægritudinis, neq; omnino fidelis est.

XXVII.

¶ Vrina rubea nimis cum sua simili hyppostasi, ægritudinē magis superioribus diuturnā dicit: est tamen nuncia certa & fidelis sperandæ salutis.

XXVIII.

Vrina mala. ¶ Sed si eadem hyppostasis furfurea fuerit, mala est. Pessima uero si spumosa. Alba autem & liquida, & leuis, mala. Peior tamen quæ dicta est furfurea. XXIX.

¶ Nebula pendens in urina, si alba, bona est: nigra uero mala. XXX.

¶ Cum fuerit urina citrina, clara, indigesta, ægritudinem significat. XXXI.

¶ Timendus ergo est infirmi defectus.

XXXII.

¶ Vrina mortis significatiua fidelis & certa est, aquosa, aut fetens, aut nigra, aut lutosa.

XXXIII.

¶ In utroq; sexu nigra pessima est: & in pueris uero aquosa malum. XXXIIII.

¶ Vrina cruda, clara, & diuturna, cum alijs signis bonis, certum est apostema futurum sub dyaphragmate.

XXXV.

¶ Crassicies ut araneæ tela supernatans in urina uituperanda est, significat enim liquari ægrum.

XXXVI.

¶ Rationis uero est, & ordinem in nebula non negligere, utrum supremum aut medium teneat locum, similiter & colorem. Quæ etenim media est, cum prædicto colore laudabili laudabilis: suprema uero & nigra uituperabilis.

XXXVII.

¶ Cauendum est tamen ne uesicæ uitio capiaris, ut quod ab ea est alienum diiudices.

¶ DE VRINIS.

26.

Gulielm. VRina illa optima est, in qua per totũ morbi decursum residet album, leue, æquale, hæc nimirum securitatem, breuemq; morbum significat. Quod si aliquid horum deest, ut modo liquida sit, modo album, leueq; in ipsa resideat, hæc ut longiorem morbum denunciat, ita securitatẽ minorem pollicetur.

27.

¶ Subrubra urina, in qua subrubrum, leueq; residet, quanq̃ superiore morbum diuturniorẽ, eundem tamen salubriorem fore declarat.

28.

¶ Mala est urina, cum id quod residet, parti farinæ crassiori simile est: peior uero, si lamis. ac Lotium malũ

uituperatur quoq; alba, tenuisq;, quanq̃ longe maius periculum illa portendit, in qua quædam tanquam furfurea resident.

29.

¶ Nebulæ in urina suspensæ, albæ quidem bo/ næ, nigræ uero malæ sunt.

30. 31. 32.

¶ Cæterum quoad urina rufa, tenuisq; apparue/ rit, crudum morbum significat : quod si diutius talis permanserit, ne priusq̃ morbus quiescat, æger uiribus destitutus succumbat, periculum est. Per/ niciosissima est urina, quæ mali odoris, & diluta & tenuis, & nigra, & crassa est.

33.

¶ In uiris quidem & mulieribus nigra, in pue/ ris uero, tenuis & diluta, deterrima est.

34.

¶ Si urina tenuis & cruda, sic diu fertur, ut re/ liqua signa salutaria sint, plerunq; infra septum transuersum abscessus oriri solet.

35.

¶ Neq; leuiter terrere nos debet urina, cui pin/ guedo telis araneorũ similis innatat, quippe quæ hominem tabe consumi significat.

36

¶ Nubecularum positum, supremũue locum an infimum teneant, obseruare oportet. Nam quæ in ima parte constituuntur cum coloribus quos supra proposui, bonæ sunt, atq; laudantur : quæ

uero sursum attolluntur, malæ, uituperãdæq; sunt.

37.

¶ Sed caue ne uesica quoquo modo affecta (si huiusmodi reddiderit urinas) te decipiat: tales enim non ad uniuersum corpus, sed ad ipsam duntaxat uesicam referri debent.

¶DE VOMITIONE.

XXXVIII.

LAudabilis est uomitus, cui phegma admixtũ coloribus fuerit, neq; nimis uiscosus: quanto uero a simplicitate remotior, tanto suspectior.

XXXIX.

¶ Vomitus si sit sicut succus porri, aut uiridis, aut plumbeus, aut niger, malus est.

XL.

¶ Si omnibus his infectus fuerit, est nuncius mortis, & infirmus morti est contiguus.

XLI.

¶ Quod si uomat homo unus omnes istos colores, tunc illud erit mortale ualde,

XLII.

☞ ¶ Omnis odor malus in quocunq; uomitu, malum est. Vomitus malus

¶DE VOMITV.

38.

Vomitus quibus conferat. PErquam utilis est uomitus, qui bilem pituitæ mixtam habet, si neq; crassitie, neq; multitudine admodum excedat: nam syncera pituitæ, bilisue uomitus, periculosus est.

39.

¶ Si uero uiridis, aut liuidus, aut niger est, quilibet horum colorum acciderit, uitiosus est.

40.

Vomitus quales mors sequatur. ¶ Si uero omnes affatim in eodem appareant, mortis periculum ualde timendum est.

41. 42.

¶ Ad ultima uentum esse testatur liuidus uomitus, præcipue si malus in hoc odor est: siquidem fœtores in quouis uomitu mali sunt. *Vomitus fœtidus malus.*

¶ DE SCREATIONE.

XLIII.

Sputum pulmonia bonũ. SPutum in ægritudine pulmonis seu coste est utile, si sit uelox, si facile sine labore.

XLIIII.

¶ Si subrubeum & sano sputo admixtum.

XLV.

¶ Si uero tardum in doloris principio, & rubeum, aut citrinum, neq; sano sputo admixtum, & cum laboriosa tussi, malum nunciat.

XLVI.

Sputum glutinosum. ¶ Et rubeum omnino molestũ, & album, uiscosum, globosum, inutile est.

XLVII.

¶ Viride spumosum, malum.

XLVIII.

☞ ¶ Si nigrum est, mortale est.

XLIX.

¶ Si in pulmone coherens sonuerit, nec quicq̄ inde exierit, malum est. Sternutatio cum reumate in omni ægritudine pulmonis & coste, malum est: siue enim illa sternutatio præcedat, siue coequa sit ægritudini, malum est. De grauedine et sternutamēto

L.

¶ Sternutatio uero sine reumate in omni acuta ægritudine, bonum est.

LI.

¶ Sputum subsanguineum, clarum, in pulmonis ualitudine in principio nullo colore turbatū, salutem significat. Sed si usq; in diem septimū, aut amplius idem sputum manserit, suspectum est. Ant.

LII.

¶ Omne sputum perseuerante dolore, malum est. Sputum nigrum pessimū est. Et omne sputum cum doloris diminutione, bonum. Sputū malum.

¶ DE SPVTO.

43. 44. 45.

Guliel. IN pulmonis costarumq; doloribus oportet ut sputum celeriter, facileq; screetur, & cruor sputo uehementer misceatur. Etenim si multo post do/

loris initium, aut cruentum, aut rufum, aut non sine multa tussi, nec adeo commixtum expuitur, uiscosum censetur. 46.

ℭ Quippe cruentum, si syncerum quoq; fuerit, periculum subesse testatur: album uero, uiscidum & rotundum, inutile est.

47.

ℭ Mali etiam morbi testimonium est, quod admodum uiride, quodq; spmosum est.

48.

ℭ Id uero omni alio deterius est, quod sic est syncerum, ut nigrum quoq; uideatur. neq; tutum est sputum, quod non expurgatur, nec proijcit ipsum pulmo, sed ob nimiam plenitudinem feruet in gutture. 49.

Pulmo cum nõ purgat, malum est.

ℭ In omnibus morbis pulmonis destillatio, sternutamentumq;, siue præfuerint, siue superuenerint, periculum ostendunt: quanq̃ in cæteris morbis, uel periculosissimis, utilitate non carent.

50.

ℭ Sputum cruentum cui paulum sanguinis admixtum est, in morbi principio, inflammato pulmone proiectum, securitatẽ atq; auxilium pollicetur: quod uero ad septimũ usq; diem, longioriue spacio tale apparet, non adeo tutum est.

51.

Sputa mala quæ.

ℭ Omne sputũ, quod dolorẽ nõ mitigat, malũ est. Nigrum (ut supra demonstrauimus) pessimũ est, sed longe saluberrimũ id est, quod dolorem placat.

DE PVRVLENTIS.

LIII.

Atin. OMnis dolor prædictorum locorum, si superueniente sputo, uel solutione uentris, uel phlebotomia adhibita, uel quolibet competenti medicamine nō fuerit diminutus, pus ibi futurū denūciat.

LIIII.

Putredo cholerica sputo admixta, & sine sputo, malum est. LV.

Si tamen a die septimo contigerit.

LVI.

Mortem nanq; in quartodecimo nunciabis, nisi signum quodlibet aliud sperandæ salutis adesse consideraueris. LVII.

Quod si huiusmodi est robur & cōstantia ægri, & bonus spiritus, & facilis proiectio putredinis cū tussi, & æqualitas totius corporis in habitudine caloris & multitudinis, nec sitierit, & si urina, & stercus, & sudor, & somnus, bene se habuerint, quæ si bene se sunt habentia, uitam sunt pollicentia: ex quibus si plura defuerint, post diem 14. mortem futuram pronunciabis. Et contrariū quidem quod est mortis signum huiusmodi est. s. debilitas ægri, spiritus anxius, magnus & densus dolor pmanens, proiectio cū laboriosa tussi, sitis perseuerans, corporis circa calorē inæqualitas, uentris & laterū calor magnus, sed & frontis, & manuū, & pedum, rigor, & urina, & stercus, & sudor, & somnus, ut di-

ximus, sunt minantia mortē: hæc si prædictæ pro-iectioni cholericæ putredinis superuenerint, mortē futurā ante diem. 14. nō dubitabis, uel in. 9. uel in. 11. Ex hac ergo consideratione sputū dices esse mortale. Et si uitalia mortisq; signa cognoueris, pronosticorum rectitudine inoffense progredieris.

LVIII.

¶ Et illa signa sunt laudabilia, scilicet, robur, & & constantia ægri, & bonus spiritus.

LIX.

¶ Apostemata, quædam in. 20. quædam in 40. quædam in. 60. rupturam differunt.

LX.

¶ Oportet ergo medicū diem principij non ignorare, & in qua hora corpus primum habuerit calere, aut rigere, aut per infirmū cognoscere quādo incœpit in eodē loco dolere, & cōpunctiones sentire: hæc enim sunt prima collectionum indicia. Ex quo erunt tibi dies computandi, & inde eruptionem expectabis in prædicta tempora.

LXI.

¶ Et si hæc collectio in uno laterum contigerit, aut ambobus euenerit utiliter percontaberis. Et si in altero magis caluerit, dehinc iacere super alterū uidebis. Et si pondus in altero sentiat, interrogabis. Et ex hoc apostema in altero latere & non ambobus esse dijudicabis.

LXII.

¶ *Quibus signis cognoscantur purulenti.*

¶ Et ex signis huiusmodi quæ sunt putribilia coniecturabis, febris enim indeficiens erit, sed in die modica, in nocte uero magis accensa, & sudor multus, & in tussiendo falsa quies, & oculorum reductio, atq; in eorũ angulis rubor, & unguium constrictio, & digitorũ calefactio. Amplius tamen in eorundem digitorum summitatibus, & in pedibus fiunt & recedunt minuta apostemata, fastidium patiuntur, & per corpus eorum uesicæ nascuntur, & non morantur. Illi empici fiunt, in quibus hæc signa sunt.

LXIII.

¶ Qui uero uelocius empici fiunt, utrumq; ex eis quæ dicta sunt aliquid contigerit, considerabis an spiritus sit frequens, & sputum cum tussi indeficiente, & utrum cum excreare cœperit dolor fiat amplius, & in talibus rupturã ante. 20. diem expectabis.

LXIIII.

¶ Et quos febris in die rupturæ dimiserit, eos euasuros enunciabis, tunc ipsi cibum appetunt, & non sitiunt, & modicum atq; coniunctum est quod ægerunt, pus quod eijciunt, album est & leue, & per totum æquale & sine labore, & cum modica tussi, & in breui sanãtur. Prope hos sunt qui proxima signa his signis habuere eorum.

Quos autem febris in apostematis ruptura non deserit, & quasi furtiua postmodum inuaserit, & afficiuntur siti & fastidio cibi, & ægerunt molle, & post, quod iactant liuet, & uiret, phlegmati ad/mixtum atq; spumosum his signis pertractatis, perituros non dubitabis.

LXV.

¶ Qui uero quædam horum & non omnia habuerint, eorum quidem hi moriuntur, hi etiam in uita manebunt, utriq; tamen difficilem exitum consequuntur, hi tamen tuo prouidenti iudicio di/scernuntur.

DE SVPPVRATIONE.

52.

Doloris sedatio DOlores in dictis sedibus, quos neq; sputi Guliel. purgatio, neq; soluta aluus, neq; sanguinis misio, neq; medicamentum, neq; uictus ratio sedare po/tuit, scire licet eos ad suppurationem tendere.

53. 44. 55.

¶ Suppuratio erumpens, sputo adhuc bilioso apparente (siue bilis seorsum, siue una cum pure expuatur) admodum perniciosa est, præsertim si a die morbi septimo incœperit pus ab huiuscemodi sputo procedere. Itaq; timendum est ei qui sic ex/puit, ne. 14. die moriatur, nisi salutiferum aliquod indicium interea superueniat.

56.

☞ ¶ Porro bonæ spei signa sunt, si æger bene sustinet morbum, si facile spirat, si dolor leuatus est, si sine difficultate screat, si corpus æqualiter molle & calidum est, neq; sitis infestet: præterea urina, alui sedimina, somni, sudores, ut de singulis supra demonstrauimus, probe respondent: quorum si nullum deest, haudquaquam æger morietur. Contra, si intolerabilis est morbus, si halitus magnus & frequens est, neq; mitigatus est dolor, uix sputum redditur, sitis uehementer cruciat, febris inæqualiter corpus afficit: si deniq; uenter & latera uehementer calent, fronte, manibus & pedibus frigore affectis, atq; urina & alui excrementa, & somni, & sudores, ex supra propositis notis periculum minantur: quicquid horũ iam dicto sputo superuenerit, aut nono, aut undecimo die, ægrũ moriturum significat, ita ut decimumquartũ non queat attingere. Huiusmodi cõiectura lethale sputum consequi oportet, quod uidelicet ad decimũquartum diem ægrum uiuere non permittit. Ex prædictis itaq; signa tum bona, tum mala perpendere, ac subinde futura prædicere oportet.

Bonæ spei signa.

Sputum mortiferum.

57.

¶ Reliquæ autem uomicæ magna ex parte rumpuntur, sed aliæ in die uigesimo, aliæ trigesimo, aliæ quadragesimo, nonnullæ ad sexagesimũ usq; perueniunt.

58.

¶ Proinde suppuratiõis initium obseruare oportet, quod ab eo die putandum est, quo primum quis aut febricitauit, aut inhorruit, aut pro dolore grauitatem illius partis sensit, quam antea dolor infestabat. Nam talia in suppurationũ principio accidere solent: ab hoc igitur tempore usq; ad iam definita spatia, uomicarum eruptiones expectandæ sunt.

Pus quando erumpit.

Vomicæ qua parte expectanda.

59.

¶ An uero alteram duntaxat partem uomica occupet, ex his fere notis perpendere licet, si alterũ latus dolore cruciatur, & altero calidius est, atq; ubi in partem sanam aliquis decubuit, interrogatus, onerari eam, ueluti ex pondere aliquo, respondeat: quibus cognitis, in eo latere suppurationẽ esse coniicies, cui grauitas incumbit.

Vomicæ cognitio.

Vomicæ interioris signa.

60. 61.

¶ Suppuratos omnes hoc pacto deprehendes. Si febris non demittit, eaq; interdiu leuior est, noctu increscit, multus sudor oritur, tussiendi cupiditas est, sed nihil pene excreatur, oculi cauantur, malæ rubent, ungues in manibus curuantur, digiti, maximeq; summi calent, pedes tument, cibi fastidium est, pustulæ toto corpore nascuntur. Atq; diuturnarũ uomicarũ hæ sunt notæ, quibus haud dubia fides adhibenda est. Sed quæ breuiori spatio duraturæ sunt, ex iisdem notis depre-

Suppuratorũ cognitio.

Vomica est tumor excrescẽs in aliqua parte corporis saniem frequẽter emittens.

henduntur, atq; ex his quoq; quæ in principio apparere solent, simul si spiritus maiori cum difficultate tragitur.

62.

Celeriorē, tardioremue eruptionem ita conijcies. Si protinus ab initio tussis fuit, & spiritus difficultas, atq; sputi excretio, uomica intra uigesimū diem erumpet. Si uero non adeo uehemens fuerit dolor, cæteraq; illi ex proportione respondeāt, serius ruptura sequetur, quo tempore & dolorē, & spirandi difficultatem minui, atq; sputi screatum increscere, ante uidelicet puris eruptionē necesse est.

63.

Cæterum a periculo tuti sunt, quibus eodem die, quo eruptio facta est, febris conquieuit, desieruntq; urgere cibi fastidium & sitis, aluus exigua quædam & figurata reddit, pus album, leue, simplici colore, & sine pituita est, atq; sine dolore leui tussicula eijcitur. Hæ sunt notæ perquam salubres, quæ celeriter liberant hominem: ab his securitatem quoq; pollicentur, quæ ad ipsas proxime accedunt. At certum periculum est, si febris non quieuit, aut post quietem repetit. Item si sitis est, si cibi fastidium, si uenter liquidus, si pus est liuidum aut pallidum, si nihil nisi spumantem pituitam æger screat. Itaq; seruari non possunt, quibus omnia hæc accidunt, quibus uero non omnia, alij quidem moriuntur, alij uero post longa

temporum interualla sani euadunt. Ex omnibus autem iam propositis coniecturis reliquarũ quoq; affectionum signa considerare oportet.

DE ABSCESSIBVS suppurationibusue.

LXVI.

QVibus peripnemonicis supra aurem uel infra, apostema contingit, & putredinem fecerit, & cum crepuerit, fistulam parit, & sic euadit. Anti.

LXVII.

¶ Interest autem tua diligenter secundum hæc præcepta perpendere, quando febris permanet, neq; dolor minuitur, & sputum est inconueniẽs, & ægestio non est cholerica, neq; liquida, urina modica cum hypostasi plurima, & alia cuncta signa, boni sunt nuncia, tunc sub aure (ut diximus) apostema futurum expectabis.

LXVIII.

¶ Sepius innascitur apostema hoc, his quibus dolor aut calor est sub hyppocundrijs. Quibus uero peripneumonicis hyppocundria neq; dolẽt, neq; calent, & spiritus est densus sine causa manifesta, his apostema supra aurem nascitur.

LXIX.

¶ Apostema uel uesica in pede natum, peripneumonicis salutem promittit: melius tamen si in principio sputi proiectio ex rubeo in album mu-

tatur, quia his signis certa salus promittitur Sed quod reijcitur non est ut oportet, neq; in urina est hyppostasis, timendum est ei membro cui superuenit apostema, periculum.

LXX.

ℭ Quod si idem apostema euanuerit, atq; sputũ putredinis nõ euenerit, neq; febris defecerit, malum est, & ergo amentiã mortis præuiã expectabis.

LXXI.

ℭ Plures ex his qui grandeui sunt, peripneumonica depereunt collectiõe. Alij uero alijs collectinibus magis.

LXXII.

De dolere qui circa lumbos fatigat.

ℭ Acutis febribus existentibus, si dolor a lumbis & femore ad dyaphragma ascenderit, mortale est. Alijs tamen signis præuisis, ex quorum pluralitate siue paucitate diiudicabis.

DE ABSCESSIBVS.

64.

Guliel. QVibus ob laborantem pulmonem, abscessus secundum aures oriuntur, & in partibus infernis suppurantur, ac fistulam efficiunt, ijs secunda ualetudo contingere solet.

65.

ℭ In quibus huiuscemodi notas obseruabis. Si febris non conquiescit, neq; dolor mitigatur, si sputum non ꝑ ratione eijcitur, si aluus neq; biliosa,

neq; liquida, neq; syncera excernit, si in urina admodum exigua, multa resident, ac reliqua quoq; signa omnia securitatem polliceantur, eiusmodi abscessus expectandi sunt.

66.

¶ Qui aliis quidem eueniunt in partibus infernis, si quodam modo inflammata fuerint præcordia: aliis uero in superioribus, si præcordia neq; tumore, neq; dolore infestantur, sed accedit pro tempore spiritus difficultas, quæ deinde sine ulla euidenti occasione quiescit.

67.

Abscessus optimi in pulmonia uehementi.

¶ In uehementi periculosaq; peripneumonia non inutiliter in cruribus nascuntur abscessus: nec potest aliud quicq̃ melius accidere, præsertim si mutato sputo sic appareant. Siue enim tumor, siue dolor sentitur, sputo cruento in pus iam cõuerso, excretoq;, tutissimũ id indicium est. Nam & æger a periculo liberatur, & abscessus doloris expers, celerimme conquiescit. At si neq; sputum probe excernitur, nihilq; residet in urina quod bonam spem fulcire uideatur, ne ex eo articulo claudicet æger, uel plurima certe sustineat negocia, periculum est.

68.

¶ Si uero subsederunt abscessus, sed rursus repetunt, non prodeunte sputo, ac perseuerante febre, grauis timor est, ne delirium subeat æger, aut moriatur.

69.

¶ Sane ex ſuppurationibus, quas pulmonum morbi concitarunt, fere ſenes moriuntur: ex cæteris iuniores 70.

¶ Lumborum, inferiorumq; partium dolores, quibus febris quoq; accedit, ſi ad ſeptum tranſuerſum tranſeunt, relictis inferioribus, admodum pernicioſi ſunt. Animaduertenda tamen reliqua quoq; indicia ſunt, ſi enim periculoſum aliquod ☞ ſignum acceſſerit, hominẽ a ſpe deponit. Quum uruntur ſuppurati, ſi pus fluxerit purum, candidum, & ſine fœtore, ſeruantur: ſi uero ſubcruentum, cœnoſumq;, pereunt. Si ad ſeptum tranſuerſum, malum aſcenderit, nullo reliquoꝝ ſignorum periculum oſtendente, futuræ ſuppurationis indubitata ſpes eſt.

VESICA AFFECTA QVID PRÆSAGAT

LXXIII.

Anti. VESICA dolens atq; frigida febribus non deficientibus, malum pronunciat: magis tamen cum uentris ſtrictura.

LXXIIII.

¶ Sed ſi peruenerit urina ſicut pus cum hypoſtaſi, dolor ſoluitur.

LXXV.

¶ Si uero urina non ſic fuerit, & ueſica nõ molleſcit, neq; febris deciderit, mors in prima peryodo aderit.

LXXVI.

¶ Hæc autem morbi species amplius pueris a septimo anno, usq; in. 15. euenire consueuit.

EX VESICA NOTAE.

71.

VESICA dura dolens, graue periculum, lethaleq; comminatur, idq; si continua quoq; febris accesserit: nam uesicæ dolores, ualidam necandi uim obtinent: quo tẽpore aluus etiam nihil reddit, nisi dura quædã, ac ne ea quidem, nisi cogatur.

72.

¶ At uero urina purulenta procedens, in qua residet album & leue, metum detrahit.

73.

¶ Quod si ab huiusmodi urina dolor leuatus nõ est, neq; uesica mollior effecta est, neq; febris conquieuit, laborantem per primos morbi circuitus moriturum, denunciandum est.

74.

¶ Id uero pueris a septimo anno ad decimum quintum præcipue accidere solet.

Explicit liber secundus.

HIPPOCRATIS PRÆSAGIORVM SIVE pronosticorum antiquæ, & Gulielmi Copi recentioris interpraetationis Liber tertius.

DE FEBRIBVS.

I.

IN febribus idem terminus quibusdam ad uitam, quibusdam ad mortem.

II.

Illi dies idem in quibus ex hominibus saluatur qui saluatur, & perit qui perit.

III.

In quibus febribus, si cuncta signa bene processerint, & spes mali in quodam non heserit, in die quarta, aut prius terminum uitæ iudicabis. Sed in quibus cuncta signa male peruenerint, neque boni spes ulla affuerit, in quarta die, uel ante mortem obibit.

IIII.

☞ Prima periodus hoc numero continetur, secunda in septimo, tertia in undecimo, quarta in quartodecimo, quinta in decimoseptimo, sexta in in uigesimo. Qui numerus per quartenarium augmentando in acuta ægritudine usque in uigesimum diem decurrit.

De crisibus morborum, & quo pacto non integris numerantur diebus.

Neque est computari in completo numero dierum,

quemadmodũ neq; anni, neq; menſes, ad quorũ formam tres ſeptimanas in uiginti dierum ſpacio terminamus. V.

¶ Et periodus prima ex periodis earum apud hoc peruenit. VI.

¶ Deinde ſecundum hanc rationẽ augmenti euenit prima periodus in uigeſimo die, ſecunda in quadrageſimo, & tertia in ſexageſimo.

VII.

¶ In quibus ualitudinibus determinatio eſt tarda, pronoſtica in illis in initio ſunt latentia, earũ enim principia confuſa ſunt, idcirco cautius inuigilandum eſt, & in ſingulis quaternis diebus ſtudioſius intuendũ, quod ſi feceris, aut uix, aut nunq̃ falleris. VIII.

¶ *De ärauitionibus quibus quartanæ febres finiuntur.*

¶ Et finis quartanæ huiuſmodi eſt.

IX.

¶ Quæ uero in breui finiuntur, facilius cognoſcuntur. Differentia enim illarum eſt euidentiſsima. Euaſuris quidem ſpiritus ſuauis, neq; dolor aliquis nimius, & nocturna quies naturalis, & reliqua ſigna cuncta boni ordinis, ut diximus. Morituris uero, ſpiritus anxius, et turbatus animus, uigiliarum inſtantia, & omnis ſignificatio mali nuncia. X.

¶ Conſiderabis igitur augmenti tempora uſq; in ſtatum, an ſint ut ſupra diſpoſuimus.

XI.

❡ *Quo pacto in mulieribus à die quo pepererint iudicatiões existant.*

❡ Secundum hanc quoq; rationem & in parientibus cautus eris, & non parientibus similiter.

XII.

❡ *De affectibus qui in capite & ore & faucibus affligunt.*

❡ Si dolor in capite acutissimus cum febre fuerit, & signum aliquod mortis apparuerit, mors cito aderit. Et si signum mali non affuerit, & dolor usq; in. xx. diem permanserit, neq; febris abierit, sanguinẽ de naribus expectabis, aut aliquod apostema in inferioribus partibus corporis. Sed dolore adhuc restante, sanguinem de naribus expectabis, aut apostema expectabis, magis tamen dolore frontem ac tempora non relinquente.

Signa crisis p fluxũ sanguinis nariũ, aut apostematis.

XIII.

❡ Et sanguinẽ sperabis plus in illis qui sunt minus triginta quinq; annorum, apostema uero magis in his qui sunt amplioris ætatis.

XIIII.

❡ Aurium dolor acutus cum acuta febre permanente, malum est. Expectabis in eo alienationem & mortem, graue enim est & molestum. Interest ergo tua bene omnia a principio ægritudinis perscrutari & attendere signa.

XV.

❡ Iuuenes enim qui sunt in hac passione, in die septimo uel prius pereunt. Senes uero tardius,

quia febres & alienatio minus eis q̃ iuuenibus cõtingunt, atq; aures eorum erumpuntur, & pus emittunt. In senili tamen ætate ualitudo resurgit, & interimit. Iuuenes uero anteq̃ rumpatur apostema, pereunt. Quod si crepuerit, & signũ quodlibet apparuerit boni, aliquid boni sperabis.

XVI.

¶ Apostema in gutture cũ acuta febre, malũ est. Et si aliud mali signum ex iam dictis uisum fuerit, mortale est.

DE FEBRIBVS. LIBER III.

I.

Febrium decretoria.

FEBRES siue sanus ab ipsis quis euadat, siue pereat, æquali dierum numero finiuntur. Gulieł. 2. 3.

¶ Vt enim saluberrime febres, quæ uidelicet tutissimis fulciuntur notis, die quarto uel antea quiescere solent: ita pessimæ quæq;, & quibus periculosissima adsunt signa, die quarto, uel citius interficiunt. 4. 5.

¶ Primus itaq; earum insultus ita finitur, alter in septimum diem producitur, tertius in undecimũ, quartus in decimũquartũ, quintus in decimũseptimum, sextus in uigesimũ. Igitur accessiones ipsæ ex acutissimis morbis per quatuor in uiginti auctæ finiũtur. Verum huiuscemodi suppuratio per

dies integros nimirum fieri non poteſt, quippe quum nec annus, nec menſes ipſi, integris nume/rentur diebus. 6.

¶ Deinde eadem ratione, atq; additione, primus circuitus ad quatuor & triginta, alter ad quadra/ginta, tertius ad ſexaginta dies perueniet.

7. 8.

¶ Sed huiuſmodi morbos, qui longiori ſpacio fi/niri debent, ab initio perq̃ difficile eſt diſcernere, quod ſimillima ſint eorum principia: animaduer/tere tamen a prima die oportet, atq; ſingulos di/erum quaterniones obſeruare: ſic enim haud ob/ſcure ſcies, quo ſe cõuerſurus ſit morbus. Ac quar/tanæ quoq; conditio hunc ſeruat ordinem.

9. 10.

¶ Morbi autem tempore breuiſsimo finem at/tingentes, facilius dinoſcuntur, utpote qui maxi/mis protinus ab initio diſtinguuntur differentijs: ſiquidem ad ſanitatem tendentes, facile ſpirant, non dolent, dormiunt noctu, ac reliqua quoq; ſi/gna, maximam eis ſecuritatem pollicentur. Perituri uero, difficulter ſpirant, delirant, uigilant, cæteraq; id genus peſsima ſigna eis accedunt.

11. 12.

¶ Vt igitur (his ſic ſe habentibus) morbos ad iu/dicium tendentes coniectura conſequi oportet, & ex tempore, & ex ſingulis additionibus: ita eadem quoq; ratione in mulieribus morborum iudicia a partu numeranda ſunt.

Capitis dolor assiduus quanto malus. Item sanguinis e naribus præsatū.

13.

ℭ Capitis in febre uehementes, perpetuiq; dolores accedente lethalium notarũ aliqua, ualde sunt perniciosi: si uero nullo tali signo apparente, diem uigesimum dolor excesserit, neq; febris conquiescat, ex naribus sanguinis fluorem, aut in partibus inferioribus abscessum expectabimus. Similiter dolori etiam recenti sanguinis profusio ex naribus, aut suppuratio superuenire solet, præcipue si dolor & tempora, & frontem infestauerit.

14.

ℭ Maxime uero sanguinis fluxio expectanda est in iuuenibus, qui quintum & trigesimũ annum nondum superauerũt: nam maioribus natu suppuratio fere oritur. 15. 16.

ℭ Auris dolor acutus cum febre non intermittente, uehementiq;, graue periculũ minatur: nam & mentem turbat, & hominẽ rapit. Quum igitur anceps sit huius rei exitus, a primo protinus die omnibus signis accuratæ animum adhibere oportet. Nam ex eo casu iuniores quidem intra septimum diem, seniores uero multo tardius moriuntur: quippe qui non æque magnas febres experiuntur, neq; adeo insaniunt, proinde sustinere possunt donec suppuretur affectus. Quod si morbus hac in ætate reuertatur, magna ex parte interficere solet. Sed iuniores, antea q̃ auris suppuretur, pereunt, nisi pus candidum ab ea defluens,

ſecuritatem polliceatur, præſertim ubi ſalutarium quoq; ſignorum aliquod appareat.

17.

❡ Neq; leuiter terreri debemus, ubi febricitanti fauces exulcerantur: cui ſi aliud quoq; ex malis ſignis quæ ſupra declarauimus acceſſerit, in periculo hominen uerſari denunciandum eſt.

❡DE ANGINA.

XVII.

SQVINANTIA peſſima & cito mortifera eſt, quæ in gutture non apparet, nec extat in ceruice cum rubenti tumore, dolore tamen accutiſsimo exiſtente, & ſpiritu orthomiæ. *Signa deterioris ſpeciei ſquinantiæ.*

XVIII.

☞ ❡ Hæc mali ſpecies in prima die ſuffocat, aut ſecunda, aut tertia, aut quarta. Altera huius mali ſpecies eſt, cum in gutture apoſtema rubet, & ipſa mortifera eſt, tamen pigrior eſt prima.

XIX.

❡ Tertia uero in qua ceruix & guttur rubent, prioribus diuturnior eſt, & niſi tumor ad interiora redierit, ſpei locus omnino non reſiſtit.

XX.

❡ Et ſi delituerit, non tamen ipſa die critica, neq; propter aliquod apoſtema rubentem tumorẽ alio tranſduxerit, neq; putredinẽ patiens expuerit, uel

ad modicũ defecerit, & ſi dolor requiem mẽtitur, mortem ad iterationis laborem promittit.

XXI.

¶ Bonum eſt autem tumorem & ruborem foras prominerí, quod apoſtema ſi ad pulmorem intus lapſum fuerit, pus ibi efficit, & amentem reddit.

¶ DE ANGINA.

18.

e ua. ANGINA periculoſiſsima eſt, celeriterq; ene- Gulie.
cat, ſi neq; in faucibus, neq; in ceruice quicq̃ apparet: ſi dolor uehemens eſt, ſi uix ſpiritus trahitur: etenim eodem die iugulat, licet interdũ uſq; ad ſecundum, aut tertium, aut etiam quartũ protrahatur.

19.

¶ Quæ uero in reliquis quidem non minore dolore afficit: in faucibus uero tumorẽ ruboremq; excitat, ſuperiori nõ minus periculoſa eſt, ſed longius ſpacium habebit, præcipue ſi uehemens fuerit rubor.

20.

¶ Sed tum præcipue malum prolongatur, cũ non ſolum fauces, ſed ceruicem quoq; rubor occupat: maxime uero poteſt ab ea ſecunda ualetudo contingere, ſi rubor ſimul & ceruicem & pectus comprehendat, neq; ad interna reuertatur eryſipelas.

21.

¶ Quum uero deletur eryſipelas, ſed non in de-
Eryſipelas. cretorijs diebus, neq; in exteriores partes conuer-

titur tumor, neq; pus screat æger, sed leuis, & a dolore immunis uidetur, id aut mortem significat, aut dolorem reuersum.

22.

☞ ¶ Tutius est & tumorem & ruborem in externas maxime partes conuerti: si uero ad pulmonē conuersio fiat, dementiā excitabit, quanq̄ nonnulli sic affecti magna ex parte suppurantur.

¶DE VVVLA.

XXII.

Anti. VVAM tumidam & rubentem incidere timendū est, quia uel sanies inde sequitur, uel sanguinis fluxus nimius. Laborabis igitur ad aliam curam confugere. Et si neq; sic poteris incisionē effugere, & amplius crescit & liuescit, & si quod palato adheret subtiliatur, tunc inde, sed prius totum corpus festinabis purgare, tempore fauente, & suffocationis timore minime reluctante.

XXIII.

¶ *Signa & accidentia affecto loco nequaquàm definito.*

¶ Quorum febris per modicum lentescit, nec signum finiendæ ægritudinis habuerit, nec febris defectus in die critica fuerit, iteratione ægritudinis habebis.

XXIIII.

¶ Quibus febris permanet, neq; labore grauantur, neq; multum molestantur yuæ dolore, his

apostema futurum est in iuncturis inferiorū partium post diem. 20. Quibus febres longæ, his pustulæ, aut in articulis dolores fiunt.

XXV.

¶ Transactis uiginti diebus post febrem, oportet ut expectetur exitura cum pertransit ægritudo uigesimum diem. XXVI.

¶ Hoc autem apostema minus euenit illis, quorum ætas est inferior a trigesimo quinto anno.

XXVII.

¶ Quibus uero ætas est prolixior, fiet apostema febribus manentibus.

XXVIII.

Febres inordinate uagantes feb. prædicant quartanas.

¶ Febribus uero inordinate uagātibus quartanæ sunt futuræ, certius tamen circa autumnum.

XXIX.

¶ *De mutatione quæ accidit per ætatem.*

¶ Et sicut illis quos prædiximus apostema oritur, sic qui trigesimum quintum annum præterierunt quartanarij efficiuntur.

XXX.

Exituras in hyme freqerntius fieri.

¶ Omne apostema magis in hyeme q̄ in alijs temporibus euenit, & amplius moratur, & si sanatur non reciprocatur.

XXXI.

¶ *De uomitione spontina.*

¶ Quibus adsunt febres nō mortiferæ, & attestant

in capite dolores, & patiẽtes ante se putant tanq̃ muscas uolitare, uel aliqua nigra. Et si dolor in uitalibus superuenerit, rubeam choleram uomituros sperabis. Et si rigor uel frigus affuerit, & sub hyppocundrijs frigidũ sentitur, certiorẽ & subitũ uomitũ sperabis, & si cibum assumunt, reijciunt.

XXXII.

¶ Quibus ille dolor a primordio febris in capite est, & dolor quarta die aut quinta augetur, in septima euadunt. Quibus uero die tertia dolor inceperit, & crescit usq; in quintam & septimã, finitur in nona uel undecima. Si uero contingat in decima, & urina priori similis est, in quartadecima die liberantur. XXXIII

¶ Quæ uero diximus, tertianarijs eueniunt æqualiter uiris & mulieribus. Iunioribus uero eueniunt in febribus diuturnis, & in ueris tertianis.

XXXIIII.

¶ In febribus, si est dolor capitis, neq; ante oculos quibuslibet nigris apparentibus, sed ueluti flamma lampadibus, & sub hyppocundrio dextro uel sinistro sunt tẽsiones & tumores, & etiam sine dolore, his sanguis fluxurus est de naribus.

XXXV.

¶ De conuulsione, seu spasmo.

¶ Pueris in acuta febre spasmus contingit, maxime autem si uentres constipati sunt, & uigilent, &

expaueant, & plangant, & colorẽ uarient, ut modo citrini, modo rubei, modo liuidi, modo uirides fiant. hæc ueniunt pueris usq; in septimum annũ, maioribus uero his & iuuenibus spasmus in febribus non contingit, nisi magnis existentibus infirmitatibus, ut est phrenesis. XXXVI.

¶ Interest ergo, tua ut multo studio pereuntes & euasuros, siue pueros, siue iuuenes discernas, nec in qualibet ægritudine te negligenter offeras.

¶ Honestum quoq; illud est, qui sanitatem huic XXXVII. uult promittere, illi uero mortẽ uult pronunciare. Et in breui & in prolixa ægritudine, omnes (ut diximus) significationes oportet dignoscere, & æqua ratione perpẽdere, atq; uires earum conferre, cautius tamen hæc in urinis & sputis facere.

XXXVIII.

¶ Et hæc est nostra doctrina in acutis passionibus, & in epidimicis ægritudinibus. i. longis, ut in cancro, & similibus periculis, ne torpeas, & tempora, præsentesq; morbos attendas.

XXXIX.

¶ De signis & indicijs quonam modo differant inter se. Item aliqua de temperie regionum.

¶ Scito omnes ualitudines posse euenire omnibus temporibus, quasdam tamen quibusdã magis est euenire, & quarum signa mala sunt, malas esse, quarum uero bona sunt, econtra se habere.

XL.

¶ Adhuc significationes quas diximus in Æthiopia & Hesperia & septemtrione experti sumus.

XLI.

¶ *Quo pacto prædictiones medicorum in morbis ratæ sint.*

¶ Nec desperatio aliqua te conturbet, quia locupletius q̃ existimes tibi arridebit signorũ series, si ut monuimus nostræ rationi inuigiles.

XLII.

¶ Neq; te ad alias ægritudines, & ad alias præceptiones ab hac præceptione uelis diffundere, quia quæcunq; determinãtur nostro numero certo dierum criticorum, nostro quoq; sint expositæ ordine præceptorum. *Finis tertij pronosticorum.*

¶ DE GVRGVLIONE.

23.

Guliel. GVRGVLIO si cum rubore tumescit, sine periculo præcidi non potest, etenim inflammatio, sanguinisq; profusio ei accidit. Proinde satius est alijs quibusdã auxilijs uti, quibus extenuari possit. Cum uero pallidior efficitur, uua nominari solet, quod si tum ima eius pars crassa & rotunda, summa uero tenuis uideatur, intrepide præcidi debet. Satius tamen fuerit, antea q̃ manus adhibeatur, aluum uacuare, si tempus id ita permittat, ut interim suffocatio hominem non præoccupet. *Cautela notanda.*

24.

¶ Quibus febres, neq; salutaribus notis apparentibus, neq; in diebus decretorijs conquiescũt, ij reuersionem timere debent.

25.

In longa febre, ex qua tamen æger liberari potest, si neq; ob inflammationẽ, neq; ob aliam ullam manifestam causam, dolor infestat, aut tumidum, aut dolorosum in articulis abscessum expectare oportet, præcipue in imis partibus: maxime uero in his ætatibus, quæ triginta annos non excesserunt, eiusmodi abscessus nasci consueuerunt, idq; in tempore breuiori.

27. 28.

¶ Non tamen expectandus est abscessus, donec uigesimam diem febris prœterierit: is natu maioribus raro accidit, quamuis longo spatio duret febris.

29.

¶ Solet etiam continuis febribus abscessus superuenire. Interpellata uero febris, eademq; errabunda, in quartanam mutabitur, præcipue si autumnus proximus est.

30.

¶ Atq; ut abscessus oriuntur in his qui triginta annis minores sunt, ita quartana eos qui trigesimum annum aut agunt, aut excesserũt, præcipue corripit.

31.

¶ Igitur scire licet, abscessus hyeme magis accidere, serius finiri, sed non facile reuerti.

32.

¶ Si cuipiam in non lethali febre caput dolet, aut ante oculos obscura quædam obuersantur, aut cordis dolor accidit, is bilem euomet. Si uero horruerit, & inferiores præcordiorũ partes frigore afficiantur, citius ad uomitionẽ properabit: quod si eo tẽpore quippiam aut biberit, aut ederit, id quoq; quamcelerrime euomet.

33. 44.

¶ Quibus itaq; a primo protinus die dolor superuenerit, ĳs quarto & quinto die ingrauescit, mox in septimo liberantur. Sunt non pauci qui tertio die dolere incipiunt, quinto maxime molestantur, deinde nono uel undecimo tuti euadunt. Sed quos dolor quinto die uexare cœperit, reliqua ex proportione respondeant, ĳs decimoquarto die finitur morbus. Hæc tum uiris, tum mulieribus, sed in tertianis maxime contingere solent. Iuunioribus uero cum in ĳs ipsis, tum præcipue in continuis febribus, atq; tertianis synceris.

35.

¶ Itaq; quibus in huiusmodi febre caput dolet, oculi uero obscuras illas imagines non uident, sed caligatione hebetantur, aut splendentia quædã cernere se putant, ac præ cordis dolore in alterutra parte præcordia tenduntur, ac neq; dolor infestat, neq; inflammatio, ĳs pro uomitu sanguis e naribus profluet, idq; præcipue iunioribus accidit.

Si uero trigesimũ annũ, uel agunt uel superauerunt, uomitũ potius q̃ sanguinis fluorem expectabimus. 36.

ℭ Si pueris in acuta febre aluus nihil deijcit, neq; somnus accedit, sed terrentur, flent, color mutatur, ut modo pallidus, modo liuidus, aut ruber efficiatur, neruorum distentio timeri debet, utpote quæ pueros, qui septimũ annum nondum excesserunt, q̃ promptissime inuadit. Grandiusculos uero pueros, atq; adultos, non adeo in febribus neruorum distentio prehendit, nisi uehementis admodũ malitiæ signum aliquod affuerit, qualia uidelicet in phreneticis uidentur. 37.

ℭ Ergo ex omnibus signis, ut de singulis morbis singula præscripta sunt, & morituros, & eos qui ad bonam ualetudinem redire poterunt, siue pueri sint, siue natu maiores, sic conijcere oportet. 38.

ℭ Atq; hæc de acutis morbis, atq; de is qui ab eis nascuntur, dixisse uelim.

39. 40.

ℭ Cæterum si recte discernere uolueris, & morituros, & eos qui a periculo tuti sunt: & quis morbus longo, & quis breuiori spatio finietur, disce omnium signorum inter se collatorum uires (ut supra demonstrauimus) accurate iudicare, tum aliorum, tum præcipue urinæ, ac sputi, cum

ſcilicet ſimul & pus & bilem æger ſcreat. Item ſuperuenientiũ quoq; morborum ímpetum, ac temporum anni conditionẽ, accurate obſeruare oportet.

41. 42.

¶ Poſtremo quod ad coniecturas, reliquaq; ſigna pertinet, haud quaquam uel ignorandum, uel negligendum eſt, quod quouis anno, & quouis anni tempore, mala ſigna timorem, utilia uero bonam ſpem denuntiant. Etenim in Libya, & Delo, atq; Scythia, propoſita iam ſigna uera eſſe comprobauimus.

Libya, Delos, Scythia, pro omnibus ponuntur.

43.

¶ Vnde ſcire licet, in ijſdem terris multo plura q̃ ſupra propoſuimus, illum facile aſſequi poſſe, qui ea recte, & iudicare, & perpendere didicerit.

44.

¶ Sed nullius morbi hic non deſcripti nomen deſiderandum eſt: nam omnes qui in dictis temporum ſpatijs morbi finiuntur, ijſdem quoq; indicijs diſcernuntur.

Si qua mala hic non dicuntur, ſimiliter tamen dignoſcuntur.

Explicit tertius liber & ultimus Pronoſticorum Hippocratis.

HIPPOCRATIS COI DE LEGE LIBER,
M. Fabio Caluo interprete.

Medicæ artis præstantia.

MEDICA QVIDEM ARS, cunctis profecto artibus præstat, sed eorum inscitia, qui ea utuntur, ac eorum iudicio, qui de his hominibus non bene sentiunt, cunctis iam artibus inferior habetur. Horum autem erratio hanc mihi potissimum causam habere uidetur: quoniam soli medicæ arti nulla alia pœna in urbibus posita est & irrogata, præter q̃ uituperationis, infamiæue: quæ quidē errantes non punit, qui personis maxime similes sunt, quæ in tragdœijs producuntur. Figuram autem, formamue, & habitum eorum, quos agunt, habent, tamen illi non sunt: sic medici plurimi quidem uerbis, sermone, famaue sunt, opere autem, & re uera perpauci. Nam qui uere medicæ artis cognitionē, prudentiamue sibi paraturus est, commodeue ad eam sese accinget, hæc nanciscatur & habeat oportet: Naturā, ingeniūue, puerilem disciplinā, bonos mores, laboris amorē, tempus. Primum quidē omniū, natura, ingenioue opus est. Natura enim repugnante, & contrafaciente, cuncta cassa & uana sunt, quæ si ad optima ducat, scientia artis facile putatur & fit, quam cum prudentia acquirere oportet, discendo in puerili

Quæ pœna malis medicis irrogetur.

Quæ necessaria medico futuro.

ætate, loco ad disciplinã cõmodo: laboris autem amorẽ, laboriositatẽue in multũ, longũue tẽpus ꝓducere & cõferre. Disciplina hæc uti naturaliter insita uideatur, dextereq;, & opportune maturos fructus ferat, cuius similitudinẽ & in his, quæ terra gignuntur uidere est. Nam nostra natura, seu ingenium, tanq̃ seges & ager est, doctorũ uero præcepta, dogmataue, semina sunt: disciplina autẽ & scientia puerili ætate cõparata, suo tẽpore est semina in segetẽ, agrumue sationi paratũ iactata fuisse. Locus autẽ, quo discit͂, nutrimentũ est aëris, quod segeti & satis accedit: laboris uero cupiditas est, opera tractatioue, & subactio agelli: tẽpus autem hæc omnia corroborat, pleneq; nutrit, præbetue, quæ ad medicam artem, ueramq; eius cognitionẽ conferunt. Sicq; hi, qui per urbes uagãtur & uersantur, non solum uerbis & sermone, sed opere & re medici censebuntur. Nam ignoratio & imperitia malũ conditoriũ, & thesaurus est, malumq; depositũ his qui habent, somniũq; est, & eius quædã imago, cogitatiõisq; ueræ prudẽtiæq; expers est, timiditatisq; & ignauiæ & audaciæ nutrix. Timiditas enim et ignauia præ sese impotentiã fert, sed audatia artis ignorationẽ. Duo n. sunt, sciẽtia, ꝑsuasioue, & opinio: quarũ altera scire facit, secũda autẽ ignorare. Hæc itaq; cũ sacra, sanctaue negotia sint, sacris sanctisue uiris demõstrantur, ꝓphanis uero fas nõ est, priusq̃ disciplinæ sacris initientur.

Simile.

Disciplinæ cõparatio ad agriculturam.

Scientiã multum differre á persuasione.

Finis lib. de lege.

HIPPOCRATIS COI DE MENTE, SENSVVE LIBER, M. FABIO CALVO INTERPRETE.

mēs quid

MENS AVTEM, SENSVSVE, DEFECATI, PVRI, INTEGRIQVE ANIMI ACTVS ESSE PERNOSCITVR. QVÆ SI EXERCEATVR, CRESCIT, SI MINVS, MARCESCIT, DEBILITATVR, MINVITVRQVE: QVÆ SVO TEMPORE, PROBE SI EXERCEATVR, OPTIMO CVIQVE, ET HONORI, ET EMOLVMENTO EST.

Finis libri de Mente Sensuue.

DIVI HIPPOCRATIS MEDICI, PRONOSTICORVM LIBER, QVI, SECRETORVM LIBER NVNCVPATVR.

1.

DIXIT HIPPOCRATES, cum nigrum apostema in parte auris posteriori in somnis apparuerit, æger die. xviij. morietur.

2.

Cum uero in iuncturis hydropis, aut in pede eius apostema exiuerit, post mensem, a die qua apparuit, æger liberabitur.

3.

Super nasum autem, si pustula nigra, aut sicut pannus lineus mundus apparuerit, in fine anni, ab apparitionis die, morietur.

4.

Et quando febriens, sub hyppocundrijs sinistris dolorem habuerit, & in loco apostema apparuerit, in die quarta subito morietur.

5.

Et si pustula nigri, aut pauonis coloris, in poplite sinistri pedis sit, pestilentia significatur.

6.

Si patiens alienatus fuerit ante tertium diem, morietur.

7.

¶ Et si exitura pustulæ nigræ in lingua fuerit febrientis, in die non critico, mortē pronosticatur.

8.

¶ Alienatio, cito post dolorem totius corporis, & cardiaca statim post somnū, significant abundantiam hu. in corpore, & mortem subitaneam pronosticantur.

9.

¶ Cum exierit in palpebra patientis apostema quasi auellana, sine dolore & grauitate, in .xxxiij. die morietur.

10.

¶ Cum exierit in summitate nasi apostema nigrum subito, cum forti dolore, in tribus mensibus morietur.

11.

¶ Qui carent odoratu sine reumate, fe. pronosticantur.

12.

¶ Dolores iuncturarum in iuuentute, breuitatē uitæ significant.

13.

¶ Tremor genuum post somnū cum remanentia uirtutis, paralisim prædicit.

14.

¶ Cum in ancha apparuerit apostema acutum, in tribus mensibus morietur.

15.

¶ Grauitas linguæ post eius leuitatem in iuuentute, mortem significat subitaneam.

16.

¶ Cum in auris cartilagine exierit apostema fortis doloris, in tribus mensibus morietur.

17.

¶ Qui patitur ephimeram, & ex eius naribus fluxerit sanguis, trigesimotertio die morietur.

18.

¶ Qui dormierit oculis apertis absq; consuetudine, epilepsiam significat,

19.

¶ Quando febriens huc & illuc manibus aliquid quesierit, uideritq; mortuos, 15. die morietur.

20.

¶ In quo febriente apparuerint dispositiones insuete, si discooperit pudenda absq; pudore, & loquitur uerba turpia, morietur omnino.

21.

☞ ¶ Alienatio in omni ægritudine pessimum.

22.

¶ Permanentia sensuum, non significat euasionem omnino.

23.

¶ In cuius crure apparuerit pustula cerulei coloris & flammei, omnino primo mense morietur. Et si fuerit sine ardore & pruritu, in septem mensibus morietur.

24.

¶ Pustulæ nigræ & uirides, maxime mortales si fiant cum febre.

25.

¶ Tortura mandibulæ, uel obliquatus uisus in febre acuta, mortem statim significat.

26.

Cuius oculi fuerint obliqui, cito alienationem significat.

27.

Cuius sensus odoratus subtilior fit insueto, surdum pronosticatur.

28.

Qui in horis non assuetis comesse appetit, humores in eius stomacho pronosticatur, qui si fuerint sparsi uel congregati mortem inferunt.

29.

Qui multum studuerit in libris philosophorũ, pronosticatur uigiliam, maniam, uel melancholiã.

30.

Qui subito turpia loquitur, & quoq; subito, nociua cibaria apppetit, membrorũ principaliũ significat debilitatẽ.

31.

Qui multũ sufferũt, fortis sunt complexionis.

32.

Acuitas malitiam significat intelligentiæ, temperantia uero magis est conueniens.

33.

Qui transierint secundum annum, & acciderit eis dolor renum, non curantur, sed quæ magis prosunt, sunt medicinæ a uirtute occulta operantes, qui si transierint primum, & acciderit eis phrenesis morientur.

34.

Cum febris tussisq; acciderit, & tussis recesserit subito, apostema in aliqua iuncturarum pronosticatur.

35.

¶ Iuuenis cui acciderit pleuresis magna, morietur.

36.

¶ In cuius corpore membrorum dormitio sæpe acciderit, significat ipsum mori subito, propter spirituum in corpore paucitatem.

37.

¶ Qui piger est ad motum, pronosticatur dolorem iuncturarum.

38.

¶ Cuius sudor assellarum fetet, pronosticatur lepram.

39.

¶ Quicunque iuuenis habens febrem, cum dolore capitis, incurrens cardiacam, quasi subito per tres uel quatuor dies post principium febris morietur.

Finis libri Secretorum Hippocratis.

LIBER PRONOSTICORVM HIPPOCRATIS, DICTVS CAPSVLA EBVRNEA, QVI IN EIVS ſepulchro inuentus fertur.

Prologus in eundem librum.

PERVENIT AD NOS, ꝙ cum Hippocrates morti appropinquaret, præcepit ut uirtutes iſte ſcripte ponerentur in capſa eburnea, & poneretur capſa cum eo in ſepulchro ſuo, ne aliquis eam detegeret.

Cũq; Cæſar ipſe magno deſiderio uidẽdi Hippo. ſepulchri, teneretur, ad quod dũ perueniſſet, ipſum inuenit ualde abiectũ, quod præcepit ſubito inſtaurari, corpuſq; Hippo. ſi adhuc integrum eſſet, ad ſe deferri iuſsit. At dũ ſic ex mandato Cæſaris inſtauraretur ſepulchrũ, in eo Capſula eburnea inuenta eſt, in qua infraſcripte pronoſticoꝝ uirtutes cõtinebantur. Delataq; eſt tandem Cæſari capſula, quam inſpiciens, ſuo fideli amico Miſdos, tradidit.

I.

Quando in facie infirmi fuerit apoſtema, cui non inuenitur tactus, & fuerit manus ſiniſtra poſita ſuper pectus ſuum, ſcias ꝙ morietur uſq; ad xxiiij. dies, & præcipue quando in ægritudinis ſuæ principio palpat ſepe nares ſuas.

2.

¶ Quando fuerit in utrisq; genibus apostema magnum cum uehementia sitis, scias ꝙ morietur usq; ad octauum diem, & præcipue quando in ægritudinis suæ principio sudauerit sudore multo.

3.

¶ Quando fuerit super uenam quæ est super ceruicem, quæ generat somnum, pustula parua super ipsam, sicut forma pulueris, scias ꝙ infirmus morietur. 52. die a die quo infirmatus est, & signum est ꝙ fit in principio suæ ægritudinis sitis uehemens.

4.

¶ Quando fuerit super linguam pustula sicut naurati. Et est naurea, quæ dicitur musca canina, aut sicut grana pentadactili, scias ꝙ morietur in die illo, & signum est, ꝙ desiderat in principio suæ ægritudinis res calidas in suis naturis.

5.

¶ Quando fuerit super aliquem digitorũ pustula nigra parua similis orobo & dolebit, scias ꝙ morietur in duobus diebus ab ægritudine sua. Et signum erit ꝙ fuit in generatiõe sua grauis corporis.

6.

¶ Quando fuerit in pollice manus sinistræ pustula parua similis fabæ, fusci uel pallidi coloris, quæ non dolet, scias ꝙ in sexto die morietur a principio ægritudinis. Et signum est, quia in principio ægritudinis assellauit assellationibus multis ualde.

7.

¶ Quando in digito medio sinistri pedis fuerit pustula, cuius color est sicut tersionis aurificis, scias quod habens eã morietur .xij. die a principio ægritudinis. Et signum est, quod desiderat in principio ægritudinis res habentes acrimoniam desiderio uehementi.

8.

¶ Quando fuerint ungues digitorum fusci uel pallidi coloris, & in fronte fuerit pustula sanguinea, scias quod morietur in secunda die a principio ægritudinis. Et signum illius est, quia erit multæ sternutationis in principio inceptionis suæ ægritudinis, & multarum oscitationum.

9.

¶ Quando fuerit in pollicibus duorum pedum pruritus uehemens, & fuerit color ceruicis fuscus ualde, scias quod morietur quinto die ægritudinis, ante occasum solis. Et signum est quod minxit in principio suæ ægritudinis urinam multam exuberantem.

10.

¶ Quando fuerint super palpebram infirmi tres pustulæ, quarum una sit nigra, & alia fusci coloris & pallidi, & alia subalbedini decliuis, scies quod habẽs eam morietur .xxvij. die, a principio ægritudinis suæ. Et signum est, quod in principio erit sputi multi.

11

¶ Quando fuerit super palpebram unius oculorum pustula sicut auellana leuis fusci coloris, sci-

as ꝙ morietur ſecunda die ſuæ ægritudinis. Signũ quia in principio ſuæ ægritudinis dormit ſomnũ multum & grauem.

12.

☞ ℂ Quando fluit ex naribus infirmi ſanguis trahens ad ſubalbedinem & ruffedinem, & apparet in manu eius dextra puſtula alba quæ non dolet, ſcias ꝙ morietur. iiij. die a principio ſuæ ægritudinis. Et ſignum eſt, ꝙ non deſiderat cibum omnino.

13.

ℂ Quando apparebit in coxa infirmi ſiniſtra rubedo uehemens quæ non dolet, ſcias ꝙ morietur in. iij. die ſuæ ægritudinis. Et ſignum eſt, ꝙ in principio inceptionis ſuæ ægritudinis, habuit pruritũ uehementem, & deſiderat comedere olera.

14.

ℂ Quando fuerit poſt aurem ſiniſtrã puſtula nigra, ſcias ꝙ morietur. 28. die ſuæ ægritudinis. Et ſignum eſt, ꝙ deſiderat potare aquam frigidam, deſiderio uehementi.

ℂ Et ſi fuerit dura grauis alba ſimilis grano frumenti, ſcias ꝙ morietur uigeſima die a principio ſuæ ægritudinis, in illa hora in qua apparuit puſtula. Et ſignum eſt, quia mingit in principio ſuæ ægritudinis urinam multam.

15.

ℂ Quando fuerit poſt aurem dextram puſtula rubea ca. ſimilis combuſtioni ignis, ſcias ꝙ mori-

etur septimo die a principio suæ ægritudinis. Et sigunm est, ꝙ uomit in principio ægritudinis suæ uomitum multum.

16.

¶ Quando fuerit sub mento pustula rubea, in magnitudine fabæ egyptiacæ, scias ꝙ morietur. 52. die, ab inceptione suæ ægritudinis. Et signum est ꝙ spuit in suæ ægritudinis principio sputum multum.

17.

¶ Quando accidit dolor alicui in præputio & in pellicula quæ cooperit caput uirge, deinde apparet in cubito pustula fusci coloris, scias ꝙ morietur quinto die ægritudinis. Et signum est, ꝙ desiderat urinam bibere in inceptione suæ ægritudinis.

18.

¶ Quando fuerit super latus dextrum pustula non dolens, fusci coloris, scias ꝙ morietur nona die ægritudinis, ante ortum solis. Et signum est, ꝙ in ægritudine sua facit multas oscitationes.

19.

¶ Quando fuerit in titilico sinistro pustula fusci coloris, in magnitudine citonij, scias ꝙ morietur quintadecima die ægritudinis. Et signum est, ꝙ accidit in inceptione ægritudinis somnus multus & grauis.

20.

¶ Quando fuerint super calcaneum pustulæ nigræ multæ, scias ꝙ morietur uigesimasecunda die

ægritudinis. Et ſignum eſt, ꝙ deſiderat in principio aerem frigidum, & cibos frigidos deſiderio uehementi.

21.

℄ Quando fuerit ſupra pectus ſiniſtrum puſtula ſubalbida, ſcias ꝙ morietur quarto die ægritudinis. Et ſignum eſt, ꝙ accidit in principio ægritudinis pruritus uehemens in oculis, & non ſufficit ſcalpere oculos ſuos.

22.

℄ Quando fuerit in medio capitis puſtula nigra ſicut nux nigra lenis, quæ non dolet, morietur quadrageſimo die a principio ægritudinis. Et ſignum eſt, ꝙ accidit ei in principio ægritudinis deſiderium melonum, & exuberantia urinæ.

23.

℄ Quando ſub ceruice fuerit puſtula parua, & in palpebra inferiori oculi ſiniſtri puſtula etiam alba, ſcias ꝙ morietur undecima die ægritudinis ſuæ. Et ſignum eſt, ꝙ accidit ei in inceptione ægritudinis deſiderium dulcium uehemens.

Finis capſulæ Eburneæ Hippo.

HIPPOCRATIS IVSIVRANDVM, NICOLAO PEROTO INTERPRETE.

Testor Apollinem medicum, & Esculapium, Hygiamq;, & Panatiam Esculapij filias, & deos, & deas omnes, me (quantum in me erit, & quantũ ingenium meum ualebit) hæc omnia obseruaturũ, quæ hoc iureiurando, atq; his tabellis continentur. Tributurum me præceptori meo, a quo hanc artem edoctus sum, non minus q̃ parenti, a quo sum genitus, uitam cum eo communicaturũ. Res omnes quas illi necessarias esse intelligam, pro uiribus meis subministraturum, progeniem eius, fratrum loco habiturum. Præcepta omnia libere & fideliter traditurum, meis & præceptoris mei liberis, cæterisq; dicispulis, qui se legibus medicinæ astrinxerint, atq; iurati fuerint, alij præterea nemini. In curandis ægrotis, pro uiribus, & pro ingenio meo, rebus necessarijs usurum, nemini ægritudinem dilaturum, nihil per iniuriam facturum. Rogatum mortale uenenũ, nemini daturum, neq; id cuiq̃ consulturum, neq; mulieri prægnanti, ad interficiendum conceptum fœtum, potionem porrecturum. Vitam meam atq; artem meam puram

atq; integram seruaturum. Laboranti lapilllo, haud quaq̃ excisurum, sed expertis huius artis hoc negociũ permissurum. Quamcunq; domum ingressus fuero: duntaxat liberandis ægrotis operam daturum. Omnem iniuriam, omnem corruptelam, omne genus turpitudinis, res etiam uenereas, sponte mea euitaturum, siue muliebria corpora curauero, siue uirilia, siue hominis liberi, siue serui: quæ inter curandum, uel uidero, uel audiero, uel etiam extra curam, in uita hominum cognouero, quæ reticenda esse intelligam, nemini aperturum, sed intemeratam taciturnitatem seruaturum. Præsens igitur iusiurandum, integre, atq; incorrupte seruanti mihi omnia, tam in uita q̃ in arte mea, prospera, fœliciaq;, succedant, & gloria in æternum parata sit. Transgredienti uero, atq; periuro, contraria omnia eueniant.

Imprecationes periuri.

Iurisiurandi dñi Hippocratis finis.

HIPPOCRATIS IVSIVRANDVM, M. FABIO CALVO Rhauennate, interprete.

Apollo.
Aeſculapius.
Hygeia:
Panaceia.

PER APOLLINEM MEDICVM Aeſculapiũ, Hygeian, Panaceianq; iuro, cæteroſq; deos cunctos, deaſq; teſtor, me hoc Iuſiurandũ, conſcriptionemq; pro uiribus, iudicioq; meo conſeruaturum, parentiſq; loco habiturum eum, qui me hanc artem docuit, cum eoq; uitam, & bona communicaturũ, & collaturum in commnni uſu, quicquidq; ei opus fuerit impertiturum, liberoſq; eius æque ac meos fratres amaturum: ſiq; hanc artem diſcere uoluerint, gratuito docturum, ſineq; conſcriptione, ſyngraphaue ulla, præceptioniſq;, admonitioniſue, & auditionis, cæteræq; uniuerſæ diſciplinæ partem illis facturum, imperiturumue. Præterea meis filijs ac illius qui me docuit, diſcipuliſq; conſcriptis, & iureiurando, medicaq; lege conſtrictis, nulliq; præterea alij impertiturũ: medicamentis uero, nutricatuue, pro uiribus, meoq; iudicio ſemper ad languentium utilitatem utar, perniciemq;, & iniuriam a me propulſabo: medicamentũ autem uenenatũ, mortiferumue, rogatus etiam, non dabo, nec cuiq; ad hanc rem ſubſcribam, aſſentiarue. Similiterq;

Quæ præſtet
Medicus.

nulli fœminæ, quo partum abigat, perdatue, medicamentum, glandulamue suppositìtiam dabo. Puram autem, castam & sanctam meam uitam & artem præstabo, & conseruabo: calculosos uero nũq̃ secabo, quod illis relinquam, qui hoc exercẽt. Domos autem quas intrauero, ad languentium utilitatem intrabo: a corruptioneq;, & iniuria omni uoluntaria quacunq;, præsertim uenerea procul abero: quæcunq; præterea de & in corporibus uirorum, liberorum, fœminarum, seruorumq; curando, & non curando, deq; eorum uita sensero, audiuero, uidero, quæ sermone non liceat ædi, silebo, sacra, arcanaue ea esse ratus: hoc quidem iusiurandum præstanti, conseruãtiue, nullatenusq; peieranti, præuaricantiue, mihi liceat apud omnes homines, omni tempore comprobato, summaq; existimatione, & autoritate existenti, uita & arte frui, præuaricanti uero, peierantiue, contra.

Diræ seu execrationes peierantium.

HAbes præteera Lector optime, hic alios Aphorismos, ex uarijs eisdemq; grauibus Medicinæ Authoribus collectos, de quibus, nulla ante facta est propterea mentio, quod studiosa iuuentus, præcedenti opere, iam tunc fere typis absoluto, illos, prioribus Aphorismis adiungi postulauit, quo liber exiret, cum eidem Iuuētuti, tum alijs Lectoribus, & grata uarietate, & accessione alicuius recentioris utilitatis acceptior & commendatior. ∴

Ecclesiastiā 38. A Deo est omnis medela, & a Rege accipiet donationem.

Orige: Homilia 18: cap: 24 sup Numeros. Si ulla scientia est a Deo, quæ magis ab eo erit quam scientia sanitatis?

Eccle. 38: Altissimus creauit de terra medicinam, & uir prudens non abhorrebit eam.

Io. Mesue. Sanat solus languores Deus, & de frugalitatis solio produxit in largitate sua medicinam, benedictus, gloriosus, & excelsus.

Eccle 38. Fili, in tua infirmitate non despicias te ipsum, sed ora dominum, & ipse curabit te. Auerte a delicto

& dirige

et dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum. Da suauitatem & memoriam similaginis, & impingua oblationē, & da locum medico: etenim illum domiuus creauit, & non discedat a te, quia opera eius sunt necessaria.

Summus & optimus Deus, non solum animarū nostrarum, uerumetiam corporum curam gerit, quæ quoniā uoluit diuersis languoribus esse subiecta, quibus (ut solet aurum igne) purgarentur, ne forte deficerent, in hærbis & lapidibus abstrusit medicamenta, quæ idcirco uoluit occultari, quia sciebat se, rationem omnium acutissimam indagatricem nobis tribuisse.

Vt animarum custos scire de iure tenetur illa, ex quibus ipsarum salus dependet. Sic medicus ea, ex quibus corporum pendet sanitas.

Nullus est æque pertinax suasor abstinentiæ, sobrietatis, moderandæ iræ, fugiendæ tristitiæ, uitandæ crapulæ, amoris abijciendi, temperandæ ueneris, atque medicus: nec ullus efficatius suadet: ut si quis uiuere uelit, & salutarē medici experiri opem, prius animum a uitiorum colluuie repurget.

QVONIAM initiū sapiētiæ timor est domini, Medicum Dei in primis amatorem esse oportet, Prouer. & Eccle. 1.

ipſumq; timere, & in cunctis præponere, ut plenā habeat ſapientiā, quæ a domino Deo eſt, qui prebet eam diligentibus ſe. Deum igitur in cunctis præpone, & ipſe præponet te, honora eum & honorabit te, time eū, & cuncta ſecurus experieris.

De peniten. & remiſs. c. Cum infirmitas.

Medici corporum ad ægrotos accerſiti, ipſos ante omnia moneant, inducantq;, ut medicos aduocent animarum, quandoquidem ægritudines nonnunq̄ ex peccato prouenire, nemo eſt qui ambigat. Itaq; cum fuerit infirmo de ſpirituali ſalute prius prouiſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedetur, ceſſante enim morbi cauſa, ceſſabit & effectus.

Quum ex duobus conſtituatur homo, corpore uidelicet & anima, duabus rebus indiget, uita, qua corpori opus eſt, & ſalute, qua animæ, hac de re Medicus diuites mercede curet, ut uitam lucretur temporalem, & pauperes gratis, ut animæ ſuæ adipiſcatur ſalutem.

Humilem, pium ac miſericordem decet eſſe medicum, gratiſq; pauperibus medentem, ac conſilium ſibi reuelatum ſepelientem.

Alienam miſeriam pudoris ſociam indicare nefas & execrabile eſt.

Periti medici officium est, tuto, & celeriter, atq; iucunde ægrum curare: uerum periculosam esse constat nimiam festinationem, & uoluptatem.

Medicinam a superis datam, non ad resistendum senectuti & morti alterationiq; naturali, uerum accidentali, a causis ægris proueniente. Auic. 3. fen. primi. c. 1.

Quemadmodũ oleo humidoq; ellychnij igneo calore consumptis, lucernæ flamma deperit. Sic humido radicali, natiuo calore exhausto, aura uitalis a corde illico discedit. Ellychniũ funiculus cannabinus aut stupeus, qui stans in oleo puritur.

Vt lucernæ flamma ebibit continuo id quod sibi infunditur, ut seipsam conseruet, & immortalem faciat. Sic calor naturalis, qui in nobis existit radicale humidũ consumit, quo prorsus resoluto, accedit mors naturalis.

Cum unũ quodq; corpus, aut sanitatis habite conseruatione indigeat, aut deperdite instauratione, summam medicinã dicentes esse, non uti ea, non modo delirant, sed uere insaniunt.

Vt casibus uarijs lucernæ flammã extingui sæpenumero contingit, sic a multis, ante statutã a natura periodum, diuersis accidentibus spiritus euanescit.

Aeger fideli medicorum committendus est, cuius error a recti distantia rarus est.

Multorum morborum ea uis est, ut certa mors sint, nisi præsens adsit Medicus.

Nulli medicorum sectæ, mortis causas prebere cõ/uenit, nam hominum saluti, & non exitio medici/na quæsita est.

Docto fidoq; medico, nullum præmium satis di/gnum esse censuit anti quitas.

Quũ nullus sit in hac uita thezaurus sanitati præ/ferẽdus. Qui medicis condignã dare mercedẽ recu/sant, recidiuãt haud immerito, aut tarde cõualescũt:

Sunt qui bene merentibus gratiã non referunt, & ualitudine conflictantes, multa promittunt, ad uitã exinde reuocati, conuitijs inde inuicẽ persequũtur.

Medicus fidelis & sapiens, cognitis cognoscendis, quanto celerius poterit subuenit ægrotanti.

Varijs auxilijs morbus expugnandus est, alioqui consuetudo naturam facit.

Satius est omnibus in rebus anceps auxiliũ expe/riri q̃ nullum, plurimorum sententia. Nihil

Nihil deterius est, quam incidere in manus infortunati medici, aut laudati & minus sufficienter probati.

Nomine medici sunt multi, re autem perpauci reperiuntur, ut igitur cõsumatus sit medicus, huic natura opus est, ingenio, doctrina, bonis moribus, puerili institutione, laborandi studio, & tempore. Vt supra Hippo. in lib. de Lege.

Sanitatem corporis Hippocrates, animi uero Socrates, pollicetur.

Vt alimenta, sanis corporibus agricultura, sic sanitatem ægris medicina promittit.

Ad ipsam curãdi rationẽ nihil plus cõfert expiẽtia.

Abundãter libros peritorũ ueterũ relegere, & secreta eorũ diligẽter discutere, iuuat omnẽ sapientẽ.

Operari autem secundum libros absq; perfecta ratione & solerti ingenio, molestum est.

Ingenium naturale medici, cum paruo artis fundamento adiuuat naturã, innaturale contrariũ.

Medici officiũ est, rõibus ꝓprijs, singula cõfirmare.

Qui in legẽdis theoricæ libris deses extiterit, in præparandis rebus & morbis curãdis, nec promptus,

 nec sa-

nec salubris usquã esse poterit.

Nemo melius morbo occurrit, q̃ cui malum maxime cognitum est.

☞ Boni primũ medici est, præter ea quæ religioni necessaria sunt, non multos ægros suscipere, uarijs enim morbis & mens opprimitur, & corpus fatigatione continua languet.

☞ Quia (teste Hippo.) diligentia medici, ac ægroti obedientia, ministrorum idoneitas, extrinsecorumq; congruitas, ad cuiuslibet morbi curam pertineant. Ideo multæ ægritudines, quæ de sui natura sunt curabiles, ægri errore ac inobedientia, medicorum cõsilia respuentis, frequẽter mortales fiunt. Ita quoq; morbi, qui per se exigui sunt maiores curantis negligentia fieri solent.

☞ Aeger obsequens esse debet domesticis, medicoq; præcipue, qui falli nullo modo debet, occulta enim intemperantia, soli ægro nocumento est.

☞ Penuria inopum, uel potentum inobdientia a recte agendis medicos nonnunq̃ distrahit.

Prudentis medici est, insanabiles ac desperatos morbos non curare, Authore Gal. ne hominẽ occidisse, qui sorte sua interiturus erat existimetur.

Prudentis

Prudentis præterea medici est, eorum corporum curã renuere, ex quorum cura facile potest infamiã incurrere, ut infantium, prægnantium, oculorum ægritudinem, lapilloq; laborantium.

Anteaq̃ morbum cures, mortis signa, si percipias, ipsa præsagire oportet: pronosticatio enim inculpabilem reddit de morte medicum.

Quum morum malicia, humorũ maliciam frequẽter insequatur, prauos succos purgantes, corpus & animũ sanant, obidq; aiunt medicinam, non solum ipsa curare corpora, ue℞ et spiritus, cum in tẽperie corporis, & animi quoq; sanitas simul consistat.

In cura ægritudinis nõ dantis inducias, ut doloris intensi colici, uel anginæ, expedit medicum promptum esse, solertemq; ac copiosum, in exhibendis remedijs, gradatim unũ post aliud sine intermissione administrando. Multi enim faciendus est medicus in remedijs præsentaneis copiosus.

Spes conualescentiæ, & quam habent pacientes de medico fiduciã, hos promptius ad salutẽ reducunt.

In morbi principio querere semper medelã tutius est, quã tunc medicũ uocare, cũ naturã prostrauerit ægritudo. Non ergo immerito principijs obstandũ

Sero medicina paratur. Ouid. de Reme. Amo. lib. 1.

Quum mala per longas conualuere moras.

Multum interest ab initio quis recte curatus sit, an perperam.

Satius est aliquibus membrũ putridum auferre, q̃ morbi uehementia sinere reliquũ corpus infici.

Bonũ quoq; est medicum adire, q̃ ignauia morbo arripi, & postea ipsum coacte accersire.

Vt is aquam a uicinis frustra sibi porrigi quærit, cuius tota iam domus accenditur igne. Sic languidus a medicis frustra petit auxilium, cuius omnimoda uirtus a morbo prosternitur.

☞ Oportet etiam ægrotum de omnibus unde ægritudo nasci solet, tam exterioribus q̃ interioribus inquiri, & secundum potiorem partem iudicare.

Gloriosorum medicorum superbiam, & ad naturale multiloquium si sapias contemnas: nec te ægrũ interrogare per omnia pudeat, urina enim nisi morbus intra uenas existat, fallax est.

☞ Nulla ægritudo est, quæ non habeat opus interrogare infirmum.

☞ Quum signa urinarum mendosa frequenter inueniantur

triantur, qui ex solis ipsarum signis, ægris mederi nituntur, multa incurrunt homicidia.

Præteritorum inquisitio, in morborum cognitione, multum iuuat medicantes.

Nulli etiam credendum est studioso medico, nisi ætatis & probato.

Interest medici, malignarum atq; incolumium medicinarũ differentias ac uirtutes scire, ut malignarum maliciam dum ĳs expedit uti, interdum reprimere, uel interdũ remouere: aut incolumiũ bonitatẽ roborare, aut ad loca illis egẽtia ipse dirigere sciat.

Satius est, medico, & ægro salubrius, inter medicinas, uera morborum perquirere remedia, q̃ inter rerum nomina, ueram ipsarum inquirere dictionẽ. Nihil enim refert dicere Moschum & Muscum, id quod nostra ætate inter præciosissima connumeratur odoramenta, & si proprie Muscus uiride illud est, quo per æstatẽ in fluminibus lapides, in syluis arbores plereq; uestiuntur, Arabicis medicis Vsnea dicitur. Saccahrum aut Zuccharum. Pistacia aut Fistici, siue etiã dicas, Calamintha aut Calamentum, Celidonium, Kelidonia, aut Celidonum, & id genus alia multa, dummodo id sit, quod medetur oculis, aut ea res sit, de qua contenditur.

Dicentium

Dictio est uocabulum siue uerbum.

Dicentium dictionem considerare non decet, sed eorum mentem quæ in omnibus est una.

☞ Conuenit medicum efficacem esse in opere, non loquacem, quia morbi non eloquentia & uocibus, uerum rerum essentijs & uiribus, curantur.

Vt asini pigritia, uerbere sollicitatur. Sic diuina pietas, nostram corrigit neglıgentiam, ac uerberibus angustiarũ excitat, nam adiectio laborꝶ, incrementũ meritorꝶ firmissimũ (ne corruamus) munimẽtũ est.

Omnes homines qui rationis iudicio funguntur, ex ægrotatione secum reputare debent, q̃ magni sit æstimanda sanitas, exindeq; sibi, suæq; ualetudini scire probe consulere.

Vt hostẽ, semel intro admissum, nõ facile expellas, ita morbum receptum tua sponte, non poteris cum uelis depellere.

Diuturnis morbis ægrotantes, qui sua inertia uel tenacitate, morbos in uiscera serpere sinunt, sunt suimet homicidæ, talium enim mors non est medicis imputanda.

Vitiosos succos, ob intemperantiam accumulantibus, accidunt interdum morbi diuturni, a quibus tota uita patientes se explicare nequeunt.

¶ Ut medicinarũ uirtus corporibus conferat, scire expedit medico, membrorum positionem, & eorũ substantiam ac naturam, plasmationem, numerum & magnitudinem, omnemq; quam habent ad inuicem positionem.

¶ Bonæ intelligentiæ medicũ esse oportet, ut suæ mentis acumen, non modo in sciendis morbis, uerum in sciendis locis, in quibus morbi fundantur, operando exerceat.

¶ Aegrotantis ꝓprietates nosse oportet, cuiq; amica, quæue inimica sint, intelligere.

¶ Multo plus prederit tibi, si pauca præcepta tuæ arti necessaria seruaueris, et illa in promptu usu habeas, q̃ si multa didiceris, & illa ad manũ nõ teneas.

¶ Medicamenta pauca tibi tenenda sunt, & ea solũ quorũ iuuamento sæpius expertus cõfidere possis, totius enim multitudinis notitia incõprehensibilis est, cum enim singula inquirẽdo uolueris discurrere, multiplici sensuum diuersitate distractus, in nullo poteris fidem adhibere.

¶ Quia quotidiano medicamentorũ potu natura uiciatur, qui ĳs assueuere, q̃ citissime periclitari certum est. Ideo medicamentis uti, nisi in uehementibus malis superuacuum est.

¶ Modestus & sapiens medicus, nunq̃ ad dandã pharmaciam, nisi cogẽte necessitate properat, quũ & debilis, qua corpus non indiget, nociua sit.

☞ ¶ Quæ aũt palã sunt, & in quibus omnes conueniunt, & maxime quæ probasti, tene. Quæ uero in dubio sunt, & in quibus dissentiunt, omitte. Illud uero non debet nos commouere, quod in sapientum dictis habentur.

¶ Gloriosi, elati, de se nimiũ præsumentes, errore manifesto, multos occidunt impudenter.

¶ Potens mederi simplicibus, composita medicamenta, frustra queres. Tutiusq; ijs uti, quibus nullus error accidere potest.

¶ Vt histriones multa mentiũtur, ut a rudi plebecula pecuniam extrahere possent, ac multi falso sibi medicorum nomen ascribẽtes, se facturos miracula iactitant, omnesq; morbos curare, ut ab ægrotantibus dolose ipsi ditari ualeant.

Quibusdam iuuerecũdis in usu est, exigui momẽti morbũ attollere, quo plus exide præstitisse uideãt.

¶ Aegrorũ dolores, ac morbos, lucri causa prolongantes, nummorum exactores, atq; tortores corporum potius q̃ medici sunt dicendi.

Bonos

¶ Bonos medicos, non pecuniam, sed sanitatem ægroti quærere.

¶ Ignari medici, ægrorũ uitam, cum fiducia susci-pientes, atq; eos sua inscicia occidentes, uiarũ gras-satoribus, homines iugulãtibus uidẽtur deteriores.

¶ Occursus morbo nullus est, qui originẽ ignorat.

¶ Absq; morbi certa notitia, uix aut nunq̃ secure & salubriter potest curare medicus.

¶ Si quis incognito morbo, aliquẽ a casu curauerit, non sui muneris est, sed fortunæ potius.

¶ Quouis medo cures, dũ ratione cures, recta est curatio. Corpus autẽ curare & animum coinqui-nare non decet.

¶ Cum morborũ numerus quottidie inualescat, ipsorum remedia adinueuiri debent.

¶ Satius est anceps experiri auxilium, q̃ nullum.

¶ Dubia spes, certa desperatione est potior.

¶ Vbi plurimi concordant, & ratio attestatur, ac experimentũ comprobat, illud ante oculos pone, contrario uero contrarium.

¶ Peregrina remedia semper querere, & præciosa duntaxat, impudentis est ostentationis.

¶ Medicina quæ tēperamēto uicina est, & odorifera, si cibus quoq; fieri potest, optimum est:

¶ Si poterit medicus medicari cum dieta absq; potione, prospera euenient.

¶ Quamuis par scientia sit, utiliorem tamen medicum esse scias amicum q̃ extraneum.

Solicitudo, curæ, ac mentis inquietudo, & liquæ animi passiones, diligēter auferende,

¶ Periti medici, manū ægrotantis non protinus ut ueniunt apprehendunt, sed primū hilari uultu resident, & si quis eius metus sit, sermone leni, solicitudinē submouent. Nam & medici conspectus, ac alia multa, facile uenarum rationē turbant.

¶ Neq; ignorare medicū oportet, quæ sit ægri natura, humidum magis, an magis siccum corpus eius sit, ualidi nerui an infirmi, frequens ualetudo, an rara: eaq; cum est, uehemens esse soleat, an leuis, breuis, an longa.

☞ ¶ Medicus neq; in tenebris, neq; a capite ægri residere debet, sed in loco illustri, aduersus eum, ut omnes notas ex uultu prospiciat.

¶ Aliter acutis morbis medendum, aliter ue tustis,

aliter

aliter increscẽtibus, aliter subsistentibus, aliter iam ad sanitatem inclinantibus.

¶ Natura repugnante nihil medicus proficit.

¶ Medicus circa infirmũ cõstitutus, sui sani qualitatem, & animi affectionẽ cognoscat, ea uero quæ illum nouerit amasse præ cæteris, aut concupiscere, ad memoriam reuocando conuenit laudare, & si licitum sit, ante oculos præsentare, aut se mox facile habiturum constanter promittere: & sic in eorum spe illum animare non desinat.

Dubie ualetudini assidere medicus debet, & uenarũ pulsu, uires sæpe ꝑquirere, cæterasq; notas ĩspicere, qui & syderalis sciẽtiæ haud ignarus sit, necesse est.

¶ Ergo quæ bona sunt auguria denunciare debet, si quid tamen mali minatur infirmitas, necessariis tantum significare fas est.

¶ Facile securus est aliquis in his, quæ sæpe sine periculo, euasit.

Sæpe pertinacia iuuantis, corporis malum uincit.

¶ Dubias ualetudines, sine certa tamẽ desperatiõe, suscipias, necessariisq; indicare oportet, periclitantis in difficili rem esse: alioqui, ut si uicta ars malo fu

rit (quemadmodũ ſæpe cõtingit) uel te ignoraſſe, aut erraſſe indicio ſit. Quia

Ouid. de Ponto lib. I. ad Ruffi.

Non eſt in medico ſemper releuetur ut æger,
Interdum docta plus ualet arte malum.

NOTA pro Phiſicis gloſam, in uerbo effectus, in. c. Niſi cum pridem, de Renuntiatione, in antiquis, quæ dicit. Non eſt in medico. &c. Et quandoq; eſt uitium materiæ, non artificis. c. Propter ſterilitatem, de locato & conducto, in dictis uiribus antiquis. Et. ff. ad. l. aquiliam. l. Si ſeruus.. § Si caliciem. Et xliiij. diſ. Epheſijs. Nec euentus mortalitatis medico qui diligens fuit, imputari debet. ff. de officio præſidis. l. Illicitas. § Sicuti. Et ſufficit diligentiam adhibere quam poteſt. xlvij. dis. c. ultimo. Et ſi negotium non habeat effectum, ſufficit ſi ſit utiliter cæptum. ff. de nego. geſtis. l. Sed an ultro. § .i.

I. Corint. 15. Licet non ſemper laborem ſequatur effectus, nihilominus tamen labor ipſe meritorius eſt apud Deũ, iuxta illud. Reddet Deus laborẽ ſanctorũ ſuorũ.

❡ Magni medici ſe quandoq; erraſſe ſimplicius confitẽtur, ne cæteri, eodem errore, quo illi decepti ſunt, decipiantur.

☞ ❡ Si interrogatus ſemp uelociter reſpõdeas, dubitandus es. Quod enim inconſulto ac temere dictũ, factumue ſit, id pulchrum eſſe nequit: impræmeditati quoq; ſermones, plurima leuitate, incuriaq; referti, neq; unde ſumendum exordium, neq; ubi terminandum facile ſuſpicantur. Præter alia delicta, quibus extemporarie dicendum eſt, hi ad immoderatam quandam incidunt multiloquentiam. Conſiderata uero meditatio, ſermonem e congrua uagari menſura non ſinit.

Remedia

¶ Remedia naturæ munera nõ ostendere, & in arcanis habere non decet, perfidiæ atq; auaritiæ crimine manifesto.

Qui ut gratiã, lucrũq;, ac famã sibi uendicẽt, desertũt ægris (ut morbi interest) auxiliari, illosq; his de causis subire mortẽ, apud Deũ homicide reperiũt.

¶ Ad ægrotũ uocatus, cum morbum eiusq; causam agnoueris, spretis garrientium uerbis (ut tua interest) ratione celeriter medicare.

¶ Discordantium medicorũ turba, patientum multos ducit ad interitum, mutua autem ipsorum conuenientia, q̃ plurimos ad salutem reducit.

Malunt quidam uetulis assentire, ut illis morem gerentes, ægris beniuoli uideantur, suaq; negligentia, ipsis mortem oppetere, q̃ doctorũ canones uiriliter imitando, eos a morbis, & a morte liberare.

¶ Verũ tantis est nunc medicina erroribus inuoluta, ut nõ modo pharmacopolis, rasoribusue, sed etiam uetularum deliramentis (adulationis gratia) medici se obnoxios reddere compelluntur.

Si mali quidpiam ægris superuenerit (curantibus medicis) garrientes uetulæ, & irrationabiles, medicorum errore, id fieri declamãt. Si uero quid boni,

illius immerito gloriam sibi ascribunt.

☙ Debitã medicinarum ordinatio, nihil conducit ægro, si aromatarius medicinam uiciauerit: negligenter, non iuxta medici præscripta, singula medici iussa exequendo.

☞ ☙ Oportet aũt te infirmo salutẽ ꝑmittere semper, neq; unq̃ illum a spe deponere, & si ipse desperet. Complexio enĩ corpis, animi affectui semp inheret.

☙ Ignorari non oportet, ꝙ non omnibus ægris eadem auxilia conueniunt.

☞ ☙ Quemadmodũ tam uicia animi, q̃ figuræ corpis, ab auis, & a parentibus cadũt: ita quoq; morbus diuturnus, & maxime si in principali mẽbro fuerit.

☞ ☙ Mutare consuetudinẽ, nociuum & pessimum est, & maxime ueterem.

Tempestiua abstinẽtia sola medetur.

☙ Initia morborũ primum famem, sitimq; desiderant, neq; ulla res magis adiuuat laborantẽ, q̃ tempestiua abstinentia.

☙ Ex cõsuetudine errãtes, & si ex suis medicinarũ ordinationibus, nouos indies committunt errores, tamen ob habitũ a talibus discedere nequeunt.

Qui

¶ Qui per uiarũ compita dominos salutare nitun-tur, garriẽtibusq; uetulis applaudere didicerũt, plus honoris ac lucri sibi uendicant, q̃ qui Medicinæ se-creta, toto uitæ decursu ad plenũ usq; rimantur.

¶ Vulgi Fama temeraria, multis errantibus, auda-ciam necandi homines impune tribuit.

¶ Quibus plus authoritatis est, ijs errandi quoq; maior licentia conceditur.

¶ Medici corporalis non est, inuito patiente, ipsius animales deponere passiones.

¶ Ad corporis quidẽ curam duplicem sciẽtiam hu-mana excogitauit industria, Medicinam atq; Gym-nasticam, quarum altera sanitatem, altera bonam importat habitudinẽ. Animorum aũt ægritudines atq; languores sola est quæ curet, medeaturq; Phi-losophia. Per hanc enim & cum hac scire licet, quid honestum, quid turpe, quid iustum, quid iniustum, et summatim, quid deligendũ, quidue fugiendũ sit.

Philosophiæ commoda.

¶ Cum ex elementis quatuor constet omnis ho-mo, omnium elementorum uirtutes, & ipsorum qualitates, scire tenetur Medicus.

¶ Sola abstinentia sine ullo periculo, medetur.

¶ Optimum medicamentum est, opportune cibus datus.

¶ Post sacietatem, nihil est agendum.

¶ Si lucubrandum est, non post cibum id facere, sed post coctionem facere oportet.

☞ ¶ Languor diuturnus peregrinationibus, aut loci mutatione fugatur.

☞ ¶ Quicqd ad salutē corporis referatur, a salute animæ hoc sumat exordium. Quod si morbus incurabilis fuerit, uirum sapiētem æquo illum animo ferre licebit, tanq̄ a Deo missum, qui nunq̄ percutit, nisi ut sanet, & ideo castigat, quo nos meliores efficiat. Quamobrem Dei uoluntati singula committamus semper, ut non quod ipsi cupimus præstet, sed quod ille nouit, neq; noxiū, neq; inutile fore.

¶ Prodest deniq; ægro in medendo, Spes, Fidesq;.

¶ VTQVE in corporibus, sic in Imperio grauissimus est morbus, qui a capite diffunditur.

SANITATIS PRAESTANTIA.

PYRRHVM, qui Epirotis imperita- *Pyrrhi votū*
uit, quiq; post Alexandrum rei milita-
ris prudentissimus est adiudicatus, fe-
runt, ubi immolaturus templa inuise-
ret, non Regni ampliorem modum, nō de hoste
Victoriam præsignem, neq; item gloriam illustrio-
rem, aut diuitias, & id genus alia, quibus mortaliū
pleriq; attoniti inhiant, Sed Sanitatē modo a Dijs
comprecari solitum, Ceu parte hac bene cōstituta,
prosperius cessura uiderentur omnia. Nam si toto
sinu sese affundat Fortunæ afflatus, absit Vale-
tudo recta, nullum illinc profluit emolumentum,
quod iuuet. Propterea Antiochum cognomento
Sotera, prælio cū Galatis congressurum legimus,
in quiete arbitratum, Alexandrum sibi assistere,
monereq;, ut prius q̄ in aciem milites produ-
ceret, nō aliud proponeret illis signum
q̄ ὑγιαίνειν, idest bene ualere, quod
cum is non neglexisset, no-
bilem de hostibus Vi-
ctoriam est as-
secutus.

QVEMADMODVM SANOS AGERE CONVENIAT.

Aliptes unctor
Aliphe unctio.

Auic. 3. primi Canonis de Regimine eius, quod comeditur & bibitur.

SAnus homo qui & bene ualet, & suæ spontis est nullis obligare se legibus debet, ac neq; medico, neq; alipta egere. Hunc oportet uarium habere uitæ genus, modo ruri esse, modo in urbe, sæpiusq; in agro, nauigare, uenari, quiescere interdum, sed frequentius se exercere. Siquidem ignauia corpus hebetat, labor firmat, illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam reddit. Prodest etiã interdum aquis frigidis uti, modo ungi, modo idipsum negligere, nullum cibi genus fugere, quo populus utatur, interdum in conuiuio esse, interdum ab eo se retrahere, modo plus iusto, modo non amplius assumere. Bis die potius q̃ semel cibum capere, & semper tantum, quantum concoquat. Par esse uitiũ stomacho famelico cibum denegare, repletoq; & fastidienti ipsum offerre: primum, stomachũ malis replet humoribus: secundum uero, & plenitudinẽ, & oppilationẽ, putrefactionemq;, abscessus, & lepram, ipsamq; febrem (& id genus, alios affectus) inducit. SOMNVS diurnus, nisi quq; obseruentur cõditiones, nociuus est. Prima, ut talis somnus consuetus sit. Item, non mox post cibum, non depresso capite, nõ longus, & ex quo nõ sit repẽtina expergefactio. EXERCITIVM ante assumptũ cibum commode fit, aluo prius cõmunibus excrementis exonerata. Cibo uero assumpto, uel sedendo quiescere

do quiescere, uel erigi stando, conuenit: aut parum deambulare utile est, quo in fundum stomachi cibus perueniat. Verum post magna exercitia parū quiescere anteaq̄ sumetur cibus est operæprecium, ociosos parum exercitari, multum ad tuendam sanitatem conducit, quo sopitus naturalis calor excitetur. ANIMI motus, quantum fieri potest moderandi, præsertim ira, Maioresq; curæ & cogitationes sunt post cibum abigende. Gaudium & lætitia, in tuenda ac conseruanda bona corporis ualetudine plurimum conferunt, omnibus tamen in rebus modo adamussim obseruato.

PETRVS VEDELICIVS OBORNICEN. Candido Lectori S.D.

ERRATA, quæ ob typographi incuriam inciderunt, candide lector, nō adnotaui, sed ea consulto prætermisi, ratus perfacilia cognitu, & tolerabilia, ut operam sibi, uel mediocriter possit eruditus in eo præstare: uix enim humanum existimo, ita rem hanc chalcographicam administrare, ut nihil committas erroris, q̄ ad eam uix Argi ipsius oculi sufficerent, nedum unius atq; alterius hominis: quanq̄ si studiose hunc librum cū cæteris conferas in multis locis emendatum inuenies. His paucis uale, meumq; laborem æqui boniq; consule.

¶ Soli Deo, Honor & Gloria.

Dat Galenus opes, & sanctio Iustiniana,
Ex aliis paleas, ex istis collige grana.

¶ Hoc dicit Glo, in uerbo, ditißimi. §. Nos uero in proœmio Digestorum.

Qui ducis uultus, & non uides ista libenter,
Omnibus inuideas Liuide nemo tibi.

¶ Chartarum Indicis series.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T, V, X Y Z a b c d, e f g h. omnes duerni.

Absolutum est hoc opus Typis & impensa Hieronymi Vietoris fidelissimi Chalcographi. Cracouiæ in platea Hospitalis, anno a partu Virginis. M. D. XXXII. Mense Augusto.

SVDORE
VIRTV-
VIRTVS.
TE HO-
NOS.
P.
V
Q

